

Nemunas

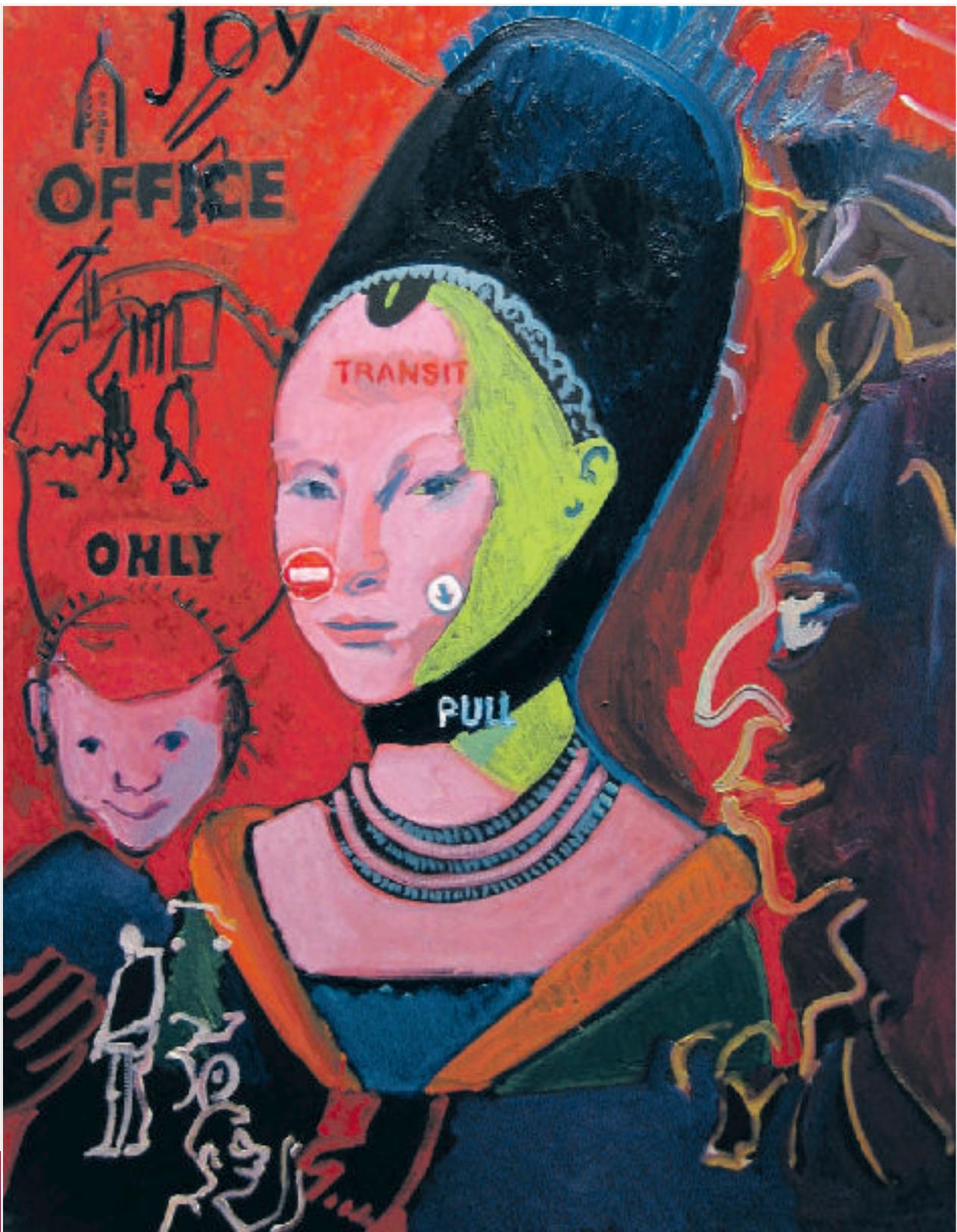
Nr. 40–41
(845)

2012 m.
lapkričio
15–28 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

„Aš daug vaikščiojau po Manheteną ir Brukliną. Dažnai eidavau ir piešdavau tuo pat metu. Nemažai laiko praleidau metro piešdamas ir mano ranka iš dalių buvo vedama traukinio vibracijų. Tapiau ant dideilių vertikalių drobių. Miestas raudonai – pačia energingiausia spalva“, – Gilės Vuillardas.

4 p.

www.nemunas.net

9 770 134 314 007

Savarankišumas: a) butinis, siaurai praktinis ir b) erdvus, pakerintis visą sąmonę, tarsi būtų mylimiausias jos kūdikis.

Pirmojo savarankišumo link paprastai stumia įvairiausiai (net išstatymiškai) maskuojamos godumo formos, antrasis atpalaiduoja šypseną, pagarbą ir altruistines galias.

Žmones, pasiekusius siaurai praktinių savarankiškumą, matyt, ir turėjo galvoje F. Dostojevskis, piešdamas senio Karamazovo portretą. Maždaug: jis buvo iš tų bukagalvių, kurie puikiai moka sutvarkyti savo turto reikaliukus, bet, regis, vien tik juos.

Kas yra tikrai išmintingas poezijos kritikas?

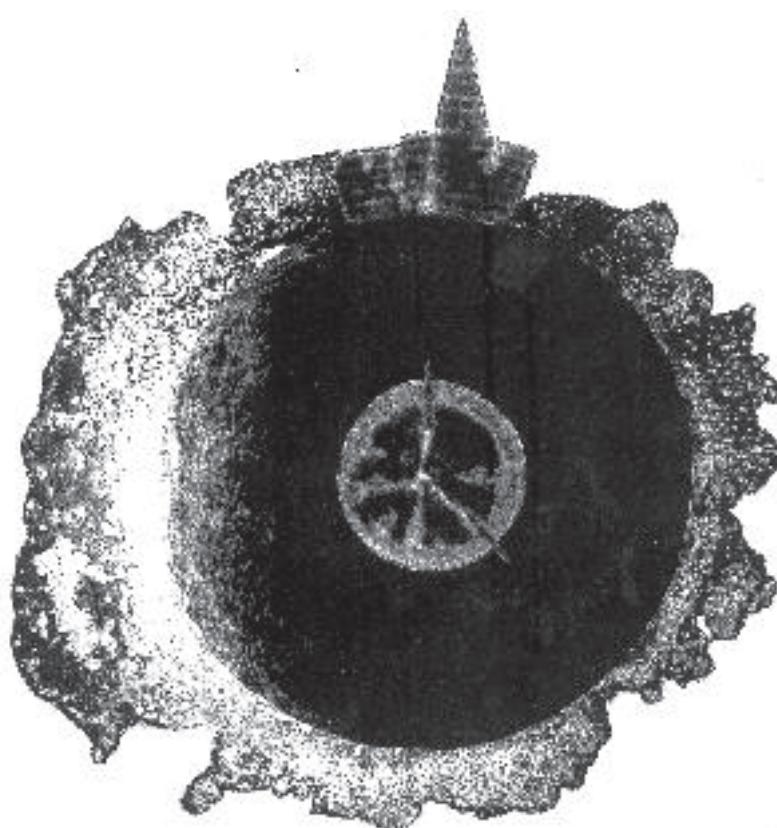
Ogi tas, kuris nevaidina protingesnio už gerą, už *atsitikusį* eiléraštį. Be dvejonių sutinka sekti paskui jį, atmesti savo pageidavimus, įgeidžius bei norus, geba atidžiai išiklausyti ir išgirsti (!), ką stengiasi pranešti menkiausias teksto virptelėjimas, nesigėdija net pasimokyti.

Ir visai nesvarbu, kas tą eiléraštį parašė. Gal net už kritiką kur kas jaunesnis ar visaip „kvailesnis“ poetas.

P. S. Ar ne dėl šių savybių stygiaus kritikai vengia analizuoti *atsitikusius* eiléraščius, renkasi tuos, kuriuos gali „pamokytis“?

Tai jų bėda. Gal net praradimas.

cave canem

Dangirutės MALECKIENĖS iliustracija

Apie duobes ir santaką

Ruduo... Fontanai mieste jau išjungti, pasimatymus mieliau skiriame šiltose ir jaukiose kavinukėse prie puodelio arbatos ar kavos. Mes redakcijoje taip pat turime kampeli, vėsų karštumis vasaros dienomis ir kiek šaltoką darganotu oru, bet jaukų, sklidinā archajiskos atmosferos, senais, kelis dešimtmečius menančiais renginių ir parodų plakatais ir nuotraukomis „nutapetuotomis“ sienomis, mėgstamą tiek mūsų pačių, tiek „Nemuno“ bičiulių. Dažnai išėjus naujam savaitraščio numeriui čia užsuka mūsų autorai, rašantis jaunimas, meno žmonės. Tuomet diskusijos užsiplieskia ilgam. Va ir gimė idėja rudens ir žiemos popietėmis pasiviesti į svetainę pašnekovų, kuriems klausimų galėtų užduoti ir mūsų skaitytojai. Tradiciškai, kaip ir į pasimatymus prie fontano, kviesime tiek valdininkus ar verslo žmones, tiek menininkus, tačiau pokalbis visuomet suksis apie kultūrą.

Ši kartą į svetainę mielai užsuko Kauno miesto tarybos narys, kultūros komiteto pirmininkas Aušrys KRIŠČIŪNAS. Kadangi nespėjome svečiui paruošti skaitytojų klausimų, ši kartą vadavomės savaisiais.

– Kaunas ir duobės. Pastaraisiais metais šie žodžiai tapo beveik sinonimais tiek spaudoje, tiek mūsų pokalbiuose. Bet stai vieną didelę „duobę“, Kauno Dramos teatro (dabar jau tapusio Nacionaliniu teatru) Didžiosios scenos remontą, nepaisant visų krizių, pavyko sėkmingai „uztaisyti“. Tuo visi labai džiaugiamės. Kokią kitą gilią kultūrinę duobę Kauniui reikėtų skubiai užlyginti?

– Pirmiausia taisytina ir giliausia duobė – tai ne koks konkretnus, materialus ar fizinis faktas: kažkur leidžia stogas, Kaune nėra galerijos ar kita – ne tai... Didžiausia bėda, kad Kaune esančios kūrybinės sajungos ganėtinai politizuotos ir siek tiek egoistiškos. Kai vyksta „auksinės kraitelės“ dalybos, biudžeto svarstymas, tarp menininkų, jų atstovybių, nėra solidarumo. Susidaro įspūdis, kad architektas nesutaria su fotografu, fotografas nemyli rašytojų, poetas nesiklauso skulptoriaus... Niekuomet neteko girdėti, kad kūrybinės organizacijos X atstovai, išklausa situaciją, sakyti: „Mat jį velniai, tū pinigų šiemet tikrai labiau reikia organizacijai Z, mes pakentėsim. Solidarumo trūkumas, atskirtis ir yra ta didžioji DUOBĖ! Mano supratimu, menininkai turi palaikti vieni kitus. Tačiau politikavimas tikrai trukdo. Jo mene neturėtų būti. Tai visiškai nedera, kai kūrybinių organizacijų vadovai dalyvauja viename ar kitame politiniame judėjime. Nors labai gerbiu Algirdą Kaušpedą... arba pavyzdžiui – garbaus universiteto dekanę Ina Pukelytę... Sakote, menininkai vienijasi – Kauno meno taryba, Kauno meno asociacija. Man tai primena kolchozus, kai dirba visi, o derlių dalija pirmininkas. Beje, tos organizacijos sako atstovaujančios visiems kūrėjams, bet, sutikite, ne visi menininkai yra jų nariai. Kaip lyginti šią duobę? Kartojuosi – stinga susikalbėjimo. Kūrybinių organizacijų vadovai – ne kokie dievai Olimpe... Nesmagu girdėti, kai Me-

no taryba kaltina mus, kad nesusitinkame, nediskutuojame. Ne kartą patys prašėmės į posėdžius, nes norime girdėti ir žinoti visas problemas. Ne vi suomet sulaukiame geranoriško atsako.

– O jūsų vadovaujamas komitetas nepolitizuotas?

– Išties tame atstovaujamos įvairios partijos. Tačiau jau pirmame posėdyje sakiau, kad komiteto darbe mums svarbiausia kultūra, menas, Kauno dvassinis lygmuo. Palyginti su kitais komitetais, mums sekasi gerai, nepolitikuojame, o diskusijose, kartais ir astriose, gimsta gerų sprendimų.

– O kaip dėl Kultūros ir turizmo skyrių sujungimo, kuriam tikrai labai priešinosi menininkai? Ar iš šių jungtuvių jau matyi kokių rezultatų? Interview mūsų savaitraštyje Miesto kultūros ir turizmo skyriaus plėtros vedėjas Albinas Vilčinskas akcentavo, kad jų skyrius – labiau vykytojai, o miesto kultūros strategiją ir programą dirigoja Taryba.

– Albinas šaunuolis, bet tegu nevengia atsakomybės (juokiasi). Jų skyriuje dirba ekspertų grupės, kurios irgi taria svarų žodį. Vienintelis rezultatas jau aiškus – tai finansinis, pinigų sumaupyta. Sumažintas biurokratinis aparatas, o veikla tikrai nenuslopo. Dėl viso kito sunku kalbėti – matysime po metų kitų. Niekada nežinojau, ką veikia tas Turizmo skyrius... Tikriausiai jau neįsivaizduojame, kad turizmas – tai kuprinė ant pečių ir pirmyn. Šiandien Kaunas lankomas kultūrinii turistų. Turime išmokti skleisti gerą jo įvaizdį – apie lankytinas miesto vietas, apie nuostabų senamiestį, puikius čia esančius viešbučius, Vytauto Didžiojo karo, M. K. Čiurlionio muziejus... Tu-

rime puikų oro uostą, ar panaudojame? Man, kaip vilniečiui, kartais juokinga, kai mėginama supriestinti šiuos miestus. Priešpriešos nėra ir negali būti. Mus skiria tik šimtas kilometrų. Vilnius istorijos vingiuose labiau nukentėjęs, buvo sugriautas. O Kaunas unikalus, išlaikę tradicijas, prieškaryje atgimęs kaip Feniksas. Kultūrinis Kaunas – tai miestas su Laisvės alėja ir jos architektūra, su Zikaro „Laisve“, Karo muziejumi, Ažuolynu... O fortai! Man patinka VI, IX. Čia sumanius gerą projektą tikrai galima pritraukti turistų. Vieninteliai Baltijos šalyse veikiantys funikulieriai. Ir juos reikia pasitelkti kuriant miesto įvaizdį, tuo labiau kad yra skirta lešų Prisikėlimo bažnyčios, i kurią keliamės funikulieriumi, teritorijai sutvarstyti. Aišku, gal jų kiek ir per mažai.

– Kur dar krypsta žvilgsnis Kaune, jeigu galėtume ką nors keisti?

– Tai SANTAKA. Nuostabi vieta, kurią skalauja dvi didžiausios mūsų upės. Dabar ji kažkokia be akcento, neįprasminta. Tie negrabiai asfaltuoti takelai, kuriais išeiname pasivaikščioti ar išvedame savo auginčius... Manau, tai būtų labai tinkama vieta muzeiniui po atviru dangumi. Kad ir su mūsų senųjų piliečių prie Nemuno juostos maketais. Eini nuo Kauno pilies link susiliejimo (vis baiminuosi, kad upės nuskalaus per laiką krantus) ir dairaisi po Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritoriją makete. Dabar jau nimui taip ir neaišku – buvo ji ar tai tik graži pasaka. Ir pramogų zona, aišku, reikalinga.

– Taryboje jau patvirtinti pagrindiniai miesto renginiai 2013-2015 m. Ar galite trumpai juos apžvelgti, gal yra kokių naujienų? O gal vėl kokia užslėpta bombelė, kaip Napoleono žygio paminėjimas, sukelęs tiek diskusijų?

– Na, dėl minėto renginio sunku diskutuoti. Gal išties truko susikalbėjimo, gal viskas per greitai. O planuose liko tradiciniai, žiūrovų pamėgti ir įvertinti miesto renginiai ir festivaliai. Iš toliau prie svarbesnių atkeltas studentų festivalis „Rafes“. Manau, Kaunui, jaunimo ir studentų miestui, tai tikrai svarbu. Bet apie renginius, nes jų labai daug, vertėtų pakalbėti atskirai.

– Dėkojame.

Kalbėjosi ir fotografavo
Gražina Viktorija PETROSIENĖ

Kitas mūsų svečias – Kauno nacionalinio dramos teatro direktorius, aktorius Egidijus Stancikas. Klausimus jam prašome siusti adresu nemunasredakcija@gmail.com

4 Galerija

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Raudonas Niujorko horizontas

Prancūzas dailininkas Gillesas Vuillardas daugeliui mūsų žinomas kaip svetimšalis, kuriam labiau nei tikriesiems kauniečiams patinka miesto medinukai. Jis mokėsi Lione, studijavo Lione nacionalinėje menų akademijoje, keletą metų gyveno ir kūrė Paryžiuje. Tačiau mieliausia gyvenimo vieta ir kūrybinio įkvėpimo šaltiniu jam tapo Kaunas. Dailininkas nutapė jau beveik visą Žaliakalnį, dar kelių miestelių sinagogas, keistai mėgsta piešti gairius – kaip perspėjimą, jog viskas gali imti ir dingti ir tik tada suprasime, ką praradom. Dar kuria šiuolaikinės bei džiazo muzikos kompozicijas, kurios tarsi atkartoja mirgantį, pulsuojančią, kiek impresionistinį stilių primenančios tapybos raišką. Tačiau šis etapas lyg ir baigtas. Prieš metus dailininkas žadėjo posūkį tapyboje, ir jį kuo puikiausiai pastebime naujoje parodoje.

Lapkričio 8 d. galerijoje „Kauno langas“ G. Vuillardas atidarė tapybos darbų parodą „New Amsterdam“. Naujas Amsterdamas – tai XVII a. olandų

kolonija Manheteno saloje. Tik vėliau miestas padintas Niujorku. Na, o prieš keletą metų „Naujas Amsterdamas“ tapo atpažįstamas ir kaip šiek tiek kraupokas, detektyvinis Niujorko gyvenimą vaizduojantis serialas.

Atrodo, G. Vuillardas lankėsi ir viename, ir kitame Niujorke – persmelktame senosios olandų dvasios ir šviečiančiame XXI a. neonais. „Aš daug vaikščioju po Manheteną ir Brukliną. Dažnai eidiavau ir piešdavau tuo pat metu. Nemažai laiko praleidau metro piešdamas ir mano ranka iš dalies buvo vedama traukinio vibraciją. Tapiav ant didelių vertikalių drobių. Miestas raudonai – pačia energingiausia spalva“, – pasakoja dailininkas.

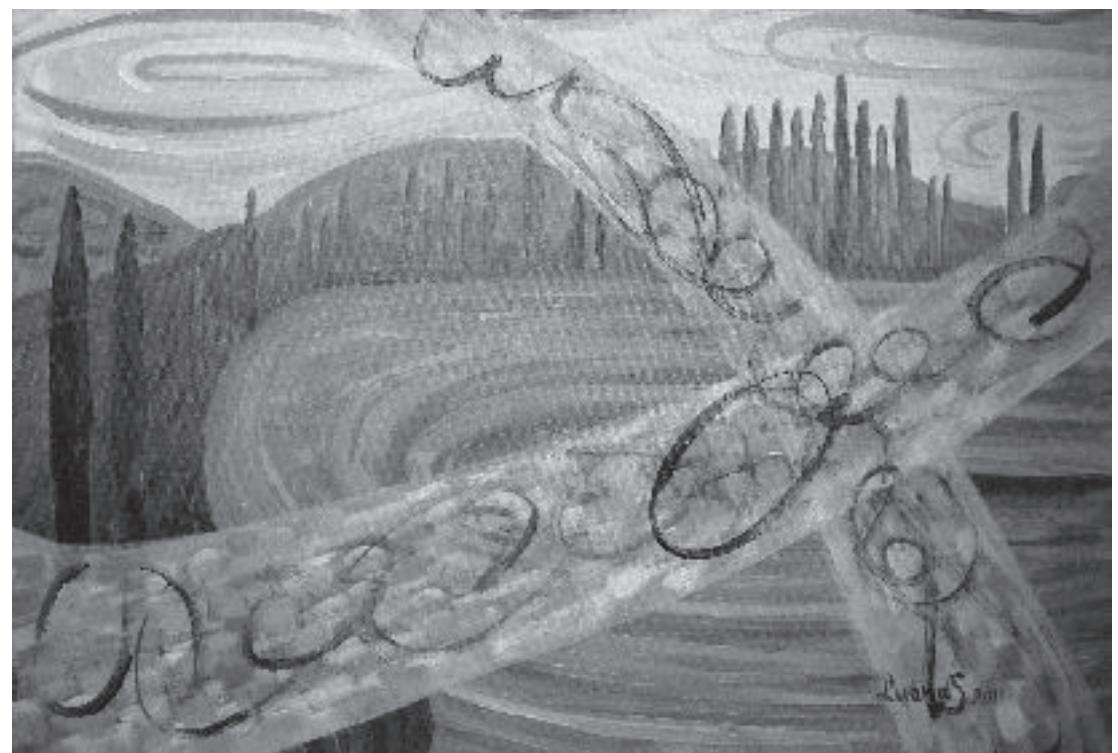
Nedidelė „Lango“ galerija iš tiesų atrodo neatpažįstamai pasikeitusi. Vitališkos, astringos, krauju pulsuojančios niujorkietiškos drobės tarsi įžiebė mažą raudoną lempelę Kauno žemėlapyje.

Dairaisi po šį raudonuojančią horizontą ir vaikštinėji miesto gatvėmis. Virpanti linija raudonume

brėžia nervingus, formas praradusius ir vėl į jas subėgančius siluetus, kurie šlejasi prie galingų monstriškų namų, fabrikų, metro stočių, tarpuvartocių ir dar nežinia kokiu šalciu tvoskiančių pastatų. Kelias nubarstytas galybe nuorodų, rodyklių, draudžiamų ir pranešamų ženklų, kurių apsusptyje jautiesi kiek pasimetęs, beveik bejėgis įvykdysti tiek socialumo padiktuotų užduočių. Tačiau tapybos plotmėje šie ženklai yra ryškiausio kolorito dėmės, besidėliojančios į keistas kompozicijas. Keistumo darbuose netrūksta jau vien dėl haluciogeninės išpūdži kuriančių įvairiausių, be galos spalvingų detalių, kurios vis dėlto nenustelbia reikiangio raudonumo. Taip formos, siužetai gula keiliais sluoksniais, sukasi kaleidoskopiskame rate, verčiasi į sapniškas realybes: olandiškasis Petruso Christuso jaunos merginos portretas, besikartojantis net trijuose paveiksluose, nusėtas dabarties ženklų, šokančio indėnų ratelio siautulio, keistų spalvingų figūrų. Kažkur išnyra mums iki skaus-

Vėtrė LOKAITĖ

Tarp kelionių ir klajoniu

Luana STEBULĖ. „Balatono virpesiai“.

Keliaujančiųjų šiais laikais daug, net per daug. Dar daugiau, gerokai per daug, jų parsevižamų nuotraukų, grobiančių ir siurbančių įsimintinų, kažkada beveik sakralių, o dabar turistų nuvargintų vietų dvišią. Todėl šitame perdėtai spalvingame bruzdesy maloniai skeidžiasi kur kas trapesnės ir jaut-

resnės, visai kitokios kelionės ne tik į svečias šalis, bet kartu ir į vidines sielos erdves, iš kurių dažniausiai niekuomet negrūztama. Tai, ką atradai ten, niekada nebebus atimta, tik sudėta, susluoksniota, gal net paslėpta pačiam sunkiai prieinamuose pasamonės užkaboriuose.

Apie visa tai ir pasakoja Kauno menininkų namų parodų salėje lapkričio 6 d. atidaryta dailininkės ir poetės Luanos Stebulės jubiliejinė pa-

roda „Emocijų virsmas“. Pasakoja keistų, kartais net mistiškų nuojautų, tikrovės nuotrupų, nutylėjimų ir vos juntamų, intuityvių prisilietių kupina kalba. Kuria naujus pasaulius ir jų gyventojus, naujas formas, pripildytas jausminiu, kartais realių jutiminių potyrių, sakralizuotas ženklus, kurie padaeda gyventi ir išlaikyti ryšį su esmine tikrove. Parodoje eksponuojami naujausiai L. Stebulės darbai, nutapyti per pastaruosius

Gilleso Vuillard'o raudonasis Niujorkas.

mo pažistami, nors dažnai realybėje nematyti uolų piešiniai, tarsi beorėje erdvėje tvyrrantys žmonių kūnų gabalai, detalės. Toks fantasmagoriškas vaizdas primena keliautojo pasakojimą, kurį jis eidamas greitosiomis, uždusės išrašė diktofonu. Aiškiai girdime nelygū kvėpavimą, nuolatinę nuostabą vėl ką nors netikėta išvydus. Drobėse šios detalės, siužetai atrodo lyg ir visiškai nesusiję, net nutolę vieni nuo kitų, ir tuo pačiu metu sudarančias neišpainiojamą rezginių.

Kartais girdint pasakojimus, įspūdžius apie didelius pasaulio miestus sunku ir įsivaizduoti, kaip tokis didelis polis sutilpo viename žmoguje ir su sidėliojo tame niekam kitam neįmanoma pakartoti konstrukcija. Žmonės nešiojasi savyje didelius efemeriskus darinius, stato naujus miestus miestus. Kaip G. Vuillardas savo raudonuojuojantį Niujorką, kuris šiuo metu stovi visai arti – „Kauko lango“ galerijoje, tačiau jau toli nuo Žaliaalkalnio medinukų.

Luana STEBULĖ. „Madona“.

sius kelerius metus. „Drobėse dailininkė perteikė potyrius, kuriuos išgyveno kelionių ir dvanių klajonių metu. Kelionių-klajonių įspūdžius: Balatono ežero tamsžalią akį, Sicilijos kalno veido profilio rūstumą, Viduramžių gatvelių jaukų artumą, Švedijos paplūdimio rudenėjančią raudą...“ – pranešama parodos pristatyme. Nors apie vidines keliones sunkiau kalbėti nei apie išorines, menininkai save paprasčiau atrasti dro-

bėse. Jose dažnai su savimi ir susitinka. Pati pastebi, kaip keičiasi darbai artėjant tam tikro gyvenimo taško link, ir mėgina suvokti, kas ir kodėl vyksta. „Daugiausia paveiksluose yra kelionių įspūdžiai. Nemažai keliauju, o išvykusi ir sugrįžusi dirbu. Teko dalyvauti tarptautiniuose pleneruose Vengrijoje, Lenkijoje. Šiek tiek gyvenau Italijoje, Švedijoje. Tai šviesiausios gyvenimo akimirkas, kurias norisi perkelti į drobes, ir taip kalbėtis su žmonėmis. Man ir pačiai įdomu stebėti, kaip keičiuosi. Štai mano angelas jau šiek tiek kitoks, jis igijo egiptietiškų bruožų. Matau, jog mano darbai lyg ir „lengvėja“. Viskas daug švelniau, neliko aštiglių bruožų, tamsaus kolorito. Kai kurios drobės beveik priartėjo prie abstrakcijos. Tai jausmų, potyrių interpretacijos. Grįžti ir į drobes sudedi jau šiek tiek pakitusius įspūdžius. Anksčiau Edvardo Muncho kūrybos aš nelabai mėgau, tačiau dabar jo tapyba, potėpių, spalvų pajauta inspiruoja. Tiesa, svarbiausia ne tai, o į paveikslą sudėta energija. Ją arba priimi, arba ne, paveikslas tave „iškrauna“ arba išsiurbia“, – pasakojo autorė.

Kad L. Stebulė labiau keliavo savo vizijų, svajonių, jausenų trajektorijomis, aiškėja pažvelgus į skirtingą geografinę topografiją žyminius paveikslus, apgobtus panašiomis, keistai susikryžiavusiomis skraistėmis, ažūriniais nėriniais, viesulų stulpais... „Balatono virpesiai“, „Švedijos pakrantė“, „Svaja“, „Sielas pagrobimas“ – tai vieno ciklo darbai, turintys panašų energinį krūvį, estetinę raišką, koloritą, bet aiškias pavadinimų nuorodas į skirtingas išorines bei vidines keliones.

„Iliuzija“, „Porta Felice pėdsakais“ žymi menininkės kelią abstrakcionizmo link, nors dau-

gelis darbų visgi grąžina žiūrovus į jau pažistamą raiškos erdvę – simbolius, kiek alegorinius pasakojimus. Visgi abi šios kryptys švelnėja, lengvėja, šviesėja. Abstrakcijų koloritas priartėja prie pasteliniai tonų, peršviečiamų potėpių, o kuplių, aptakių formų ir švelnių, sodrių spalvų figūrinė tapyba kuria ramybės, pastovumo jausmą. „Angelas“, „Madona“, „Atminties smėlio laikrodis“, „Moteris-medis“ – sakralūs, švelnūs, pamatiniai simboliai keičia anksčiau daug drastiškesnius ir kiek iškreiptas gyvenimo grimas žymėjusius teatro realybės ženklus. Autorė mano, kad tai dėsningas, metų ir patirties lemiamas pokytis. Ateina laikas, kai jau ne maištas, o ramybė ir susitaikymas labiau primeina pergalę. Kai grįžtama ten, iš kur kitados išeita klajoti. Viskas darnu ir paprasta – moteris-medis, Madona tebelaike apgobusios tai, kas svarbiausia ir trapiusia, atminties smėlio laikrodis stiebiasi lyg augalas ir paklūsta pasaulio ritmui, kaitai, angelas vis tebekviečia pakilti.

L. Stebulė gimė 1962 m. Vilniuje. Baigė A. Martinaičio dailės mokyklą Kaune, vėliau Vilniaus dailės akademiją. Geriausiu kūrybos mokytoju ji įvardija gyvenimą. Beveik 20 metų L. Stebulė dirbo Kauno valstybiname muzikiniame teatre dailinink-dekoratore, o dabar yra laisvoji menininkė. Dailininkė surengė jau 12 personalinių tapybos darbų parodų. Dalyvauja bendrose Kauno dailininkų ir tarptautinių projektų parodose. Šiuo metu surengtoje galite susitikti su menininkė ir bent trumpam iškeliauti kartu.

6 Jaunieji / kūryba

Arnas ALEKSANDRAVIČIUS

Tu

poezija nuolatos paskandina mane vienoje iš jūsų,
šį kartą tai galėtum būti tu, savo giliomis akimis,
plaukų magija ir gašliomis lūpomis, išgirdę apie tave
mano bendražygiai netektu amo, nes kurgi tai matyta?

šiandien aš skaičiuoju natas visos mūsų muzikos,
pasiklystu nežinoma kalba mane veriančioje dainoje,
tai paukščių balsai, jie skamba švelniau už bet kuri
pralaimėtą karą, bet kokią nuskintą gėlę, ši daina
man gresia ne pergale, aš skubu pramiegoti kovą.

mane gelbėja namų sienos ir triukšmingi vakarai
neramaus miesto gatvėse, aš palieku tave vieną
ant pavasario plausto, kai jis paskutinį kartą apvirto,
nedrįsau tau ištiesti rankos, bijau, kad tąkart nebūtum
nuskendusi tardama mano vardą, galbūt tave išgelbėjo
kito žmogaus ranka ir dabar tu esi to niekšo belaisvė,
tas šuo nuo šiol jau galėtų visiems mums ikästi.

tu visada kvepi gėlėmis, aš galiu tai užuosti
uz tūkstančio varstų, mūsų neskiria jūros, tik purvinos
pievos, pridususių tautų užgyventos per tūkstantį metų,
mūsų séklas čia atnešė karas ir praeitis negandinga.

aš juokingas esu tada, kai to nenoriu, aš geras būti
galiu, kai to niekas nemato, šiandien galvojau apie tavo
spindinčias lūpas, bet nužudžiau kažkieno motiną ir tėvą.

kartais tikiu ateitimi ir noriu uždegti mūsų istorijos ugnį,
bet kiek tai suteiktų dangaus, o kiek sudegintų medžių?

iki šiol manęs negasdino niekas, dabar bijau mudvieju
stiprybės, bijau, kad ateitį naktis ir abu turėtumėm
saugoti gyvulius, šiaudinių stogą ir šulinio vandenį,
bijau, kad pasaulis paskęs mumyse ir privers tave
paleisti mano išiestą ranką.

Kai sapnavau, kad elgiuosi teisingai

kai sprogo mano namai aš galvojau apie ateitį
tą laiką kai viskas bus sužydėję ar dužę
apie nuolatinės šviesos ir aštriu kampų laiką

galvojau apie metus kai mano vaikai eis į karą
jų moterys verks sausomis ašaromis
jų muzika skandindama varys mane iš proto

mačiau ir jus sėdinčius ant dirbtinės pievos
jǐ buvo švelnesné už gyvą ir kvepėjo skaniau
labai gražiai jūsų veiduose atispindėjo
raibstantis vanduo iš taurių vynui
maniau kad įsimylésiu tą vandenį

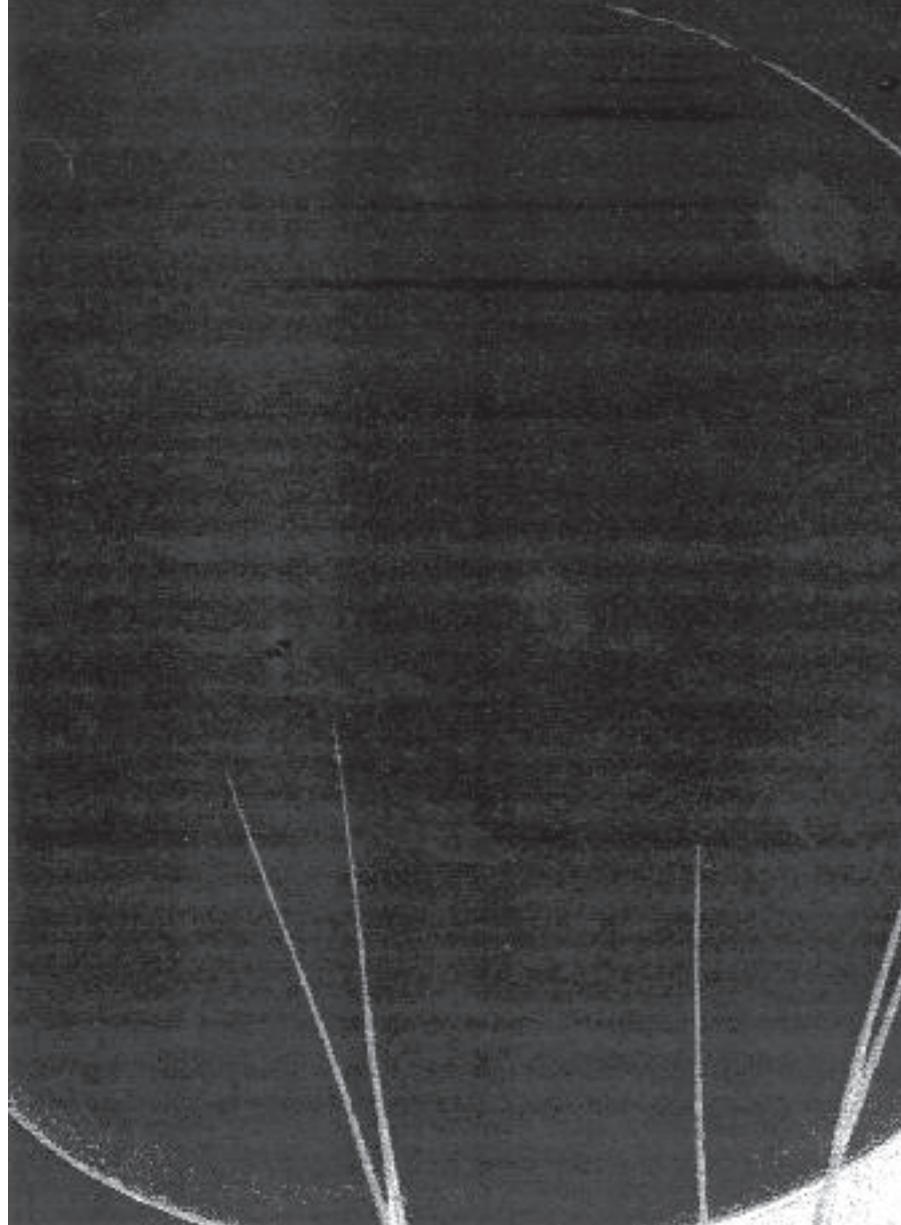

Julijos STANCEVICIŪTĖS nuotrauka

buvo lengva išivaizduoti šią pavasario iškylą
Vilnius atrodė kažkoks kruopštus ir subrendęs
tuo žavėjo mane mažiau nei senasis mūsų miestas

tąkart nesijaudinu dėl Tėvynę ginančio sūnaus
galbūt tai buvo pasaulinis maištas prieš tušybę
jaučiausi visiems ten svetimas ir nebylus
ir vis tiek nebijojau būti nesuprastas

kai sprogo mano namai aš juos stebējau
iš tolo lyg laukdamas mažo spektaklio
buvau kitas žmogus tas be juoko be verksmo
naktinis drugys paskendęs savo amžinybėje

Po vieną

dieną paprastą ir tylią kai už lango
rūkė ramiai girti vyrai ir nebijojo lietaus
šunys žaidė su liūdnais parduotuviių maišeliais
aš mačiau save renkantį šukes iš pasaulio akių
nebijojau jų sužeisti labiau nerimavau
dėl savo rankų švelnumo

šitaip gyvendamas turėjau visko netekti
ar tiesiog niekada neigytį bet mano namai
buvo didžuliai ir augo sode daug vaismedžių
vaikai mano šėlo palepėje su senyva aukle
žmona ruošė vakarienę draugams kurie turėjo
netrukus ateiti pasipuošę ir laimingi

neklausiau savęs ar pasaulio akių už ką visa tai
maniau kad laimė būna nulemta ir teisėta
kad niekas nedrįstų jos iš manęs išieškoti
kol vieną dieną prie vartų kieme pasirodė
naktis negyva nuodėminga ši moteris viską pasakė
kokis niekingas esu kaip smarkiai teks dar kentėti
parodė man ašaras mačiau už jų savo veidą

jau kitą rytą pabudau atokioje troboje
nežinojau net kur nes namus supo miškas
bijojau tamsos aš jaučiau kad ne vienas esu
i stiklą snapu naktimis skrebeno paukšteliš

mane kankino tiesa apjuosta odos diržu
graži kaip žiema laukuose ir rūsti kaip perkūnas
ji atėmė iš manęs visus žmones aš supratau
kad visada buvome tik liūdni vieni kitų priešai
iki tam tikros ribos galėjė susitarti
niekada iš tiesų tos priešybės nesupratę

išmokau žudyti gyvūnus maistui ir nukapoti
jų galūnes išmokau užuosti kraują iš tolo
taip gyvenau taip reikėjo aš šitaip rinkau
ragų dantų kailių ir snapų kolekciją
ja gérėjausi rytais kai nežudydavau

aš nustojau kurti eiles nes jos mane silpnino
trukdė medžioti ir džiaugtis didingais laimikiais
kai sukildavo įkvėpimas šiepdavau dantis
ir eidavau miškan vartyti medžių bei staugti
grįzdavau apsvaigęs ir dar labiau žmogus
vis atšiauresnis vis labiau bergždžias

kai pasirodei tu aš buvau absolutas
ugnis pragarų ir skausmas mirties
amžinybė vienatvės ir įniršis nuteistojo
galėjau nunuodyti tave vien iškvėpęs
nužudyti lengvai vien pažvelgęs į akis
i tobulas žydras tavo akis

bet užgniaužė man kvapą
nedrīsau pažiūrėt į akis
i tobulas žydras tavo akis

apsigyvenai su manimi
tą vieną naktį mes sédėjome
prie laužo degant mano ugniai
prie laužo tirpstant mano ledui
aš užmigau padėjės galvą
tau ant pėdų

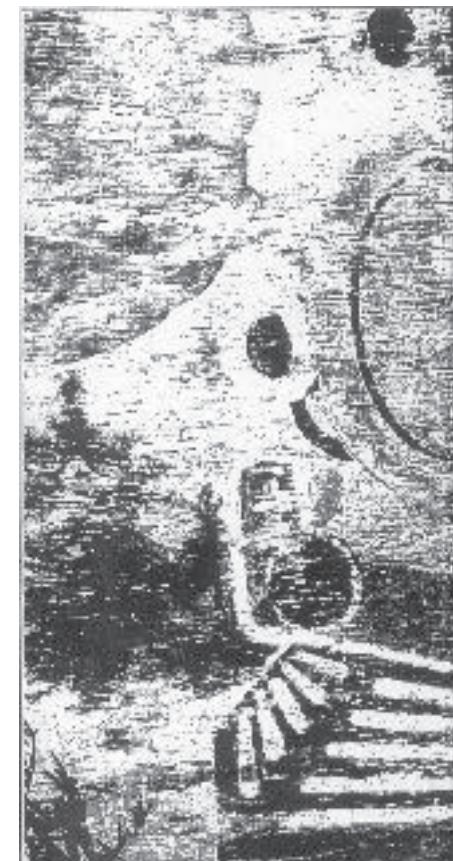
ryte pabudau iš šio sapno niekur neradęs tavęs
kėliausi eiti ieškoti uodžiau brangioji rūtas ir bites
tavo plaukų tiesias smilgas ir lengvą drabužį
aš suriaumoju taip kad dužo dangus
ir niekur néjau aš atsiguliu mirti

praėjo trys dienos ir šiandien aš jau
iš dalies nebegyvas iš dalies nemirtingas

medžioju dažniau nei anksčiau
valgau tik žalią tik kruviną mėsą
deginu viską kas man gražu
aš amžinas brangioji aš niekas

Ieva RUDŽIANSKAITĖ

Jausmų daiktiškumas

Sritis, kurią sunkiausia racionaliai apmąstyti, ko gerou, yra jausmai. Kita vertus, jie – žmogaus gyvenimo ir vaizduotės varomoji jėga, meno užgimimo sąlyga. Jausmai nėra materialūs, tad juos apibūdinti, įvardyti jų reikšmes – nelengva užduotis. Vis dėlto tam tikrą matomumą ir reikšmę jie išgauna, kai yra pavaizduojami ar „igarsinami“, pavyzdžiu, muzikoje, poeziuje, net ir mūsų kasdienėje kalboje vartojant iš pirmo žvilgsnio aiškius, „paprastus“ ir suprantamus žodžius. Kita vertus, tokios neartikuliujotos patirtys kaip jausmai komplikuojant kalbos aiškumą, veda į tam tikrą aklavietę. Einant iš jos reikėtų jausmus redukuoti į racionalumą? Galimas būdas: ižvelgti jausmų daiktiškumą ar, kitaip tariant, jų neatsiejamumą nuo daiktiškos būties. Galiausiai patys daiktai mums gali atsiverti kaip kupini išraiškų, reikšmių ir emocinių spalvų.

Méginant atsakyti į klausimą, kas yra jausmai ir kaip jie įdaiktinami, vertėtų paanalizuoti rašytojos Virginios Woolf romano „Ponia Delovėj“ fragmentus. Būtent V. Woolf pagrindinė romano veikėja Klarisa Delovėj mums gali padėti apmąstyti jausmus per jų įdaiktintą, iškūnytą egzistavimą.

Taigi pirmiausia pažvelkime, ką išgyvena ir jaučia ponija Delovėj, prisimindama savo drauge Selę Seton:

Ji sėdėjo ant grindų – tokią ji pirmą kartą pamatė Selei, – ji sėdėjo ant grindų, rankomis apskabinusi kelius, ir rūkė cigaretę. (...) visą vakarą ji negalejo atraukti nuo jos akių. Selei buvo nepaprastai graži, tokia, kokiomis Klarisa žavėjosi labiausiai: tam sia plaukė, didelėmis akimis, o svarbiausia, turėjo bruozą, kurio Klarisa, pati jo neturėdama, visuomet pavydėjo, – savotišką laisvumą, kai nesivaržoma sakyti ar daryti bet ką, bruozą, daug būdingesnį užsienietėms negu anglėms. (...) Visa šitai prisimenant, keisčiausia, kad jos jausmas Selei buvo toks grynas, toks vientasis.¹

Meilė. „Ar tai nebūta meilės?“² – klausia pati savęs Klarisa, ir šis klausimas keliamas sąmoningai, tačiau pripažinkime, kad meilės užgimimas priklauso nuo nesąmoningų jausmų, o šie dar nėra meilės atitikmuo. Jausmas visada pirminis, meilė jau būtų „antrasis žingsnis“. Jausmas yra meilės *iki-būklė*, tuo metu meilė neatsiejama nuo išisąmoninimo, o jausmai yra nesąmoningi ir vientisi. Juose dar nėra diferenciacijos. Jie apgaubia jaučiančiojo protą švelnia tamsa, kuri neleidžia prasiskverbti žerinčiai ir aštriai racionalumo šviesai. Jausmuose nėra nei užbaigtos aš,

nei *tu*, nei *mes*, nei santykio ar santykii. Tai – visiškas pasinėrimas, éjimas link to, kas jaučiama, grimzdimas, drumstumas ir neskaidrumas, žodžiu, pirmyné patirtis, po kurios eina išisąmoninimas ir meilė. Stai kodėl jausmas téra nevalinga patirtis, dar ne meilé, kuri neatsiejama nuo valios. Bet ir vienos valios negana, būtinas išgvendinimas. Kita vertus, jausmai čia taip pat turi priësistorę: „Klarisos jausmas buvo globėjiškas, kilej iš suvokimo, jog jiedvi sudariusios sajungą, ir iš nuo jautros, jog kažkas gali jas išskirti (...).“³ Vadinas, jausmai neatsiejami nuo konkretios patirties, kitaip sakant, negrindžia savęs. Jų pamatas yra pasaulis, kuriame esame, pasaulis, kuris save dovanuja, sukeldamas jautrumą ir virpuli. Suvokimas, iš kurio kyla Klarisos jausmas, nėra racionalus, veikiau tai intuicija ir atvirumas kitam asmeniui, bet meilé jausmų nepaneigia, priešingai – ji iš jų išsauga. Meilé, kaip ir neapykanta, yra jausmų variacija. Filosofė Saulenė Pučiliauskaitė, analizavusi moters sprendimą bei pasirinkimą, taip pat remdamasi V. Woolf kūriniu „Ponia Delovėj“ teigia, jog „mes nesirenkame, ką išmylēti, o tiesiog išmylime“⁴.

Ner jei meilė ir jausmai nėra tapatūs, vis dėlto mes negalime mąstyti apie meilę atsiedami ją nuo jausmų, o apie jausmus – atsiedami juos nuo konkretios situacijos. Ką galime pasakyti apie jausmus ir meilę, izoliuodami juos nuo konkretaus patirties turinio, jeigu jie yra vienas kito tasa?

Tokie žodžiai kaip „meilė“, „pasitikėjimas“, „neapykanta“ be patirties yra tuščiaviduriniai. Patys jie nėturi jokios reikšmės. Meilei visada reikia *kažko*. Visa da mylime tai, kas jau mums duota, kas yra *prezencija*. Mylime tai, kas ateina į mūsų gyvenimą kaip vienintelė ir nepakartojama meilės sąlyga. Niekada ne mylime to, ko nėra. Be *kažko* ši savoka neturi ir negali turėti kokios nors reikšmės. Tas pats pasakyta ir apie neapykantą, kančią, mirtį: mes netenkame *kažko*, kenčiame dėl *kažko*, mes netenkame savęs pačių, mes kasdien pamažu netenkame savęs ir kitų (prie mirties nuo jautros dar grįsime). Todėl šios savokos nuolatos *prasto* papildomas.

Cigaretė Selės Seton rankoje išgauna vienintelę ir nepakartojamą reikšmę: susižavėjusiam Klarisos žvilgsnyje ji pasirodo kaip laisvė sakyti ir veikti taip, kaip patinka. *Paprasta*, materiali, smilkstanti cigarettė apvelkama reikšme, kurią jai suteikia Klarisos susižavėjimas Selei Seton. Jausmas, užgimstantis Klarisos gelmeje, nėra nei moralinių normų paisymas,

nei klausimas *ar taip dera?* Ji jaučia. Ir šis jausmas neatsiejamas nuo to konkretaus susitikimo, kai ji pamato ją sėdinčią ant grindų, nuo *tos* cigaretės, smilktančios tarp jos pirštų. Toks Selės Seton paveikslas piešiamas Klarisos prisiminimuose:

Selė anuomet buvo beprotiškai drąsi, demonstruodavo savo drąsą idiotiškiausiais poelgiais: važinėdavo dviračiu palei turėklus verandoje, rūkydavo cigarus. Elgesi kvailai, kvailų kvailiausiai. Bet niekas neatsispirdavo jos žavesiui, bent jau Klarisa; ji ir dabar regėjo save stovinčią viršų, miegamajame, su karšto vandens qsočiu rankoje ir garsiai tariančią: „Ji po šituo stogu... Ji po šituo stogu!“

Ne, dabar šie žodžiai jau nieko nebėreiškė. Nebetėjo né menkiausio anų dienų jausmo atgarsio. Bet Klarisa prisiminė, kaip iš susijaudinimo tada ją émė kręsti šaltis ir kaip ekstazės pagauta ji šukavosi plaukus (dabar, kai traukė iš galvos smeigtukus, déjo juos ant tualetinio stalelio, šukavo plaukus, pamazéle tas senas jausmas grizo), o kovai nardė aukštyn žemyn rauzganoje prieblandoje, prisiminė, kaip vilkosi drabužius ir leidosi laiptais žemyn, kaip eidama per prieškambarį pagalvojo: „Dabar numirt didžiausia laimė būtų!“ Tai buvo jos jausmas – Otelo jausmas, ir ji pajuto šitai (né kiek tuo neabejojo) taip stipriai, kaip Šekspyras norėjo, kad pajustų Otelas, ir vis todėl, kad vilkédama balta suknelė ji leidosi žemyn vakarieniauti drauge su Sele Seton!⁵

Prisiminimas. Klarisa prisimena savo jausmus, sykiu sąmoningai suvokia, jog dabar jie neteko bet kokios reikšmės. Kita vertus, jie atgyja! Ir ne kaip abstraktūs, beveidžiai, o apipinti daiktiška būtimi. Karštas qasotis tuomet buvo daugiau nei vien karštas qasotis, aplinka, daiktai ima īgauti naują reikšmę. Tai nėra tik jausmų *papildai*, visa tai dalyvauja išgyvenime, tampa neatskiriama dalimi, daiktai sukelia prisiminimus apie tai, *ko nėra* ir *kas buvo*, sykiu atverdami suvokimą, kad jų daiktiškas buvimas taip pat pakito: karštas qasotis jau niekauda nebus karštas qasotis, koks buvo anuomet.

Pasakyti, jog *ji po šituo stogu*, nereiškia pasakyti tai, ką perteikia šis sakiny. Karštas qasotis, buvimas po vienu stogu – metaforos. Taigi jausmai išraiškomi apvelka ne tik daiktus, bet ir mūsų kalbą: qasotis, buvimas *po šituo stogu*, krečiantis šaltis, suknėlė, nardantys kovai išgauna naują reikšmę, tampa jausmų vaizdais, o vaizdas ir yra metafora, kuria mes galime paméginti išrekišti tai, ką išsakyti itin sudėtinga. Filosofas Willia-

Ringaudo MALECKO iliustracija

mas G. Lycanas teigia, jog „nėra tokio dalyko kaip „metaforinė reikšmė“, jei ši reikšmė suvokiamą tik lingvistinėje prasme, veikiau metaforą reikštų laikytį kaip emocienę raišką“⁶ Vadinasi, tai, kas išgirstama ištarus metaforą, nėra tai, apie ką ji praneša.

Išgyventi jausmą konkrečiam asmeniui ir laikyti rankose karštą qsojį yra visuminis kalbinio ir jausminio proceso išgyvenimas. Daiktai, žodžiai, gestai, jausmai yra viena egzistencija. Žodžiai susipynę su kūniškosiom išraiškom, o kalba nėra atslieta nuo reiškinij, bet, priešingai, pasaulio reiškiniai, esamybės skatina apie juos prabili ne dėl to, kad būtų *ikalinti* žodyje, bet todėl, kad esamybė pati spinduliuoja savo reikšmę. Maurice'as Merleau-Ponty sako, jog „žodis yra neatskiriama nuo reikšmės, kitaip tariant, „žodis turi reikšmę“.⁷ Taigi visa tikrovė kupina reikšmių, o kalba sioje tikrovėje yra integrali jos dalis. Svarbu suvokti, kad diskursas nėra vien tekstas ar kalbinių ženklu suma – atsiveria plati diskursyvinė praktika, kurioje susipina įvairiausi veiksmai, susitinka ir prasilenka kūnai, ir tai ne vien lingvistinė sfera, bet – kasdienė gyvensena. Kalba nėra į kažką referuojanti, tačiau visuomet su *kažkuo* susieta: su daiktais, gestais, su žmogaus kūniška egzistencija. Kai ištariamas žodis, tampa svarbi ne tik jo reikšmė, bet ir balso tembras, intonacija, kūno laikysena, veido išraiška, jausmai. Kitaip tariant, kalbėjimas yra visuma, kuri ne išreiškia nematomas mintis, o per kalbėjimą žmogus išsako savo paties buvimą.

Tačiau ką reiškia *būti*? Mégindami atsakyti į ši klausimą (jei išvis įmanoma į jį atsakyti) ir skaitydami V. Woolf kūrini, susiduriame su dvieju veikėjais, kuriuos sieja bendras bruožas: intelektualumas. Tai – Piteris Volšas, kuris mylėjo Klarisą (tačiau ši nusprendė tekti ne už Piterio, o už Ricardo Delovéjaus), ir panelė Kilman, kuri „visuomet užsidirbdavo duoną. Ir naujuujų laikų istoriją išmanė be priekaištų“⁸. Piteris Volšas ir panelė Kilman, visuomet vilkédavusi žalią lietpaltį, yra asmenybės, iškūniančios du atsakymus į egzistencinius klausimus. Sie atsakymai – meilė ir religija. Koks Klaris posūtiūris į juos?

Meilė ir religija, galvojo Klarisa, grždama į svetainę, virpėdama visu kūnu. Kokios jos šlykščios vis dėlto, kokios šlykščios! Dabar, kai panelės Kilman kūnas buvo dingęs jai iš akių, ta mintis ją pribloškė. Meilė ir religija – žiauriausiai pasaulyje dalykai, galvojo ji ir matėjas abi tokias gremždiškas, nesantūrias, despotiškas,

veidmainiškas, klausančias palei duris, pavydžias, neapsakomai žiaurias ir bejausmes, vilkinčias lietpalčiais ir stovinčias ant laiptų. Ar jū nenori, kad žmonės tiesiog būtų patys savimi? Ir émė stebeti pro langą senyvą laiptais kopiančią damą. Tegu sau kopią, jeigu nori, tegu sau stabteli, o paskui, – Klarisa dažnai matydavo – tegu sau eina į miegamajį, praskleidžia užuolaidas ir vėl dingsta kambario gilumoje. (...) Ir buvo tame kažkas didinga, bet meilė ir religija, kad ir kas jos būtų, sunaikins tą sielos vienatvę. (...)

Meile taip pat viską sunaikina. Visa, kas gražu ir tikra, praeina. Štai kad ir Piteris Volšas. Buvo žavus, protinges vyras, turintis savo nuomonę apie viską. (...) Juk ne kas kitas, o Piteris jai padėdavo, Piteris skolinėdavo jai knygas. Bet kokias moteris jis įsimylėdavo! – vulgarias, lēkštas, banalias. Įsimylėjęs Piteris Volšas! Po šitiekos metų jis atėjo jos aplankytį ir apie ką jis kalba? Apie save. Siaubinga aistra pamani ji. (...)

Big Benas išmušė pusvalandį.

*Kaip nuostabu, keista ir net graudu matyti tą seną damą (jos buvo kaimynės jau štieki metų) nueinant nuo langos, sakytm, jis būtų susijusi su tuo laikrodžio garsu, su ta styga. (...) ir kuriems galams tas tikėjimas, maldos, lietpalčiai? – galvojo Klarisa, kai štai kur stebuklas, štai kur paslaptis (...).*⁹

Egzistencija. Panelė Kilman egzistencinių atsakymų ieško religijoje, niekindama Klarisą Delovéj. Jos nuomone, Klarisos „gyvenimas – tuštybės ir apgaulių pyne“¹⁰. Žinoma, panelė Kilman neapkentė Klarisos grožio, elegancijos, ir tai suprantama, nes pati šalia jos jautėsi menka, negraži. Taigi religija ir panieka jai – vienintelė ieškitis, vienintelis būdas pamiršti savo kancią. Religija tarsi lietpaltis, kuris pridengia jos skausmą, bjaurumą ir graužatį. Tuo metu ponai Delovėj žalias lietpaltis iškūnija tai, kas siaubingiausia: prievertą, nelaisvę, religinių fanatizmą – dalykus, kurie neleidžia būti.

Piteris Volšas ieško atsakymo įsimylėjime, meilėje. Bet atranda vien save, savo protą, išmanymą, o sykiu silpnumą ir tuštybę. Jo meilė moteriai yra ne kas kita kaip tik meilė sau. Tai nuolatinis savęs paties patvirtinimas ir ieškojimas kitame žmoguje. Savastimi jis uždengia kitą, o pats lieka uždaras, nes mato vien save, kalba tik apie save.

Ką į tai gali atsakyti Klarisa? Kas gali įminti egzistencijos paslapties mislę? „Pati didžiausia paslaptis, kurią ir Kilman, ir Piteris mano įmine, – nors Klarisa žinojo, kad jie nė nenutuokia apie ją, – buvo štai kokia: štai čia vienas kambarys, o tenai – kitas.“¹¹ Vienintelis atsakymas – *du atskiri kambariai* ir žinojimas, jog už sienos yra *kažkas*. Kambarys – nelieciamumo ir giliausios pagarbos kitam metafora. Kai esi kambarys, o kitas ateina į jį nepasibeldęs, tai reiškia įsibrovimą, pasikėsinimą užgrobtį daiktus, kurie priklauso manamam *aš*.

Kopimas laiptais – gyvenimo būdo metafora. Pasakyti *tegu sau kopią*, vadinas, pripažinti kitą esant tokį, koks jis yra, duoti kitam erdvės, pripažinti jo esaties raišką pasaulyje. Mes taip pat esame savo *žodžių kambariai*. Leisti *kitam* kalbėti – pripažinti, kad tu esi ir gali kalbėti. Kaip tvirtina Alphonso Lingis, „kreipiūsi į kažką, kas pačiamė savyje sako „o aš manau...“, „tai, ką aš matau, yra...“ Šis kažkas nėra *alter ego*, nėra tiesiog kita į mane panaši protinė būtybė, gebanti matyti daiktus ir situacijas ir artikuliuotai pranešti apie juos. „Tu“ man yra jėga, galinti neigti, atsisakyti, o galinti ir pritarti, patvirtinti, pašventinti“¹². Mes esame mažos vienatvės, kurių ribos – kambario sienos: gali ateiti į kitą kambarį, bet visuomet privalai matyti ir žinoti, kur yra jo sienos. Štai ko nekenčia Klarisa Delovéj – mėginiamo užgrobtį *kito* laisvę ir vienatvę, prisdengiant tikėjimo ar meilės kaukėmis, slepiantčiomis iškreipitus ir šlykščius veidus, grobuoniškus kūnus, apgaubtus lietpalčiais, iškūniančius nelaisvę, pagiežą, neapykantą.

Vis dėlto ką reiškia žodis „tikėti“? Ar tai nėra siekis susijungti su paslapčių paslaptimi, kuri neatsiejama nuo mirimo patirties: „Mirtis – tai iššūkis. Mirtis – mėginiamas susijungti, nes žmonės jaučia, jog jiems neįmanoma pasiekti centro, kuris mistiskai per juos praslysta: tai, kas buvo arti, nutolsta, žavesys išblėsta, ir pasilieki vienas. Juk mirtis – tai glamonė“¹³? Mirtis – gržimas į

giliausią pirmapradį jausmą, kur nėra jokios diferencijos. Per mirtį įmenama gyvenimo paslaptis, nes su ja tampama viena. Ja *tampama*. Ir šią paslaptį Klarisa jaučia, žvelgdama į senutę kitame kambaryste:

*Ji praskleidė užuolaidas ir pažvelgė laukan. O! Kolia staigmena! Kambaryste anapus gatvės senutė žiūrėjo tiesiai į ją! Ji rengesi eti miegoti. O dangus? Klarisa manė, kad jis bus iškilmingas, – toks sutenų dangus, nusukantis savo gražų veidą. Bet jis štai koks – blyškus it pelenai, o per jį lekia ir tolsta didžuliai debesys. Jai tai buvo netikėta. Matyt, pakilo vėjas. Kambaryste anapus gatvės dama rengesi eti miegoti. Buvo be galio įdomu stebeti, kaip senutė eina per kambarį, arteja prie langų. Ar jis ją mato? Tiesiog neįmanoma atitrauki akių nuo šiotos senos moters, kuri taip ramiai eina gulti, viena, nors ten, svetainėje, žmonės juokiasi ir triukšmauja. Klarisa nuleido užuolaidą. (...) Štai senutė išjunge šviešą!*¹⁴

Mirties nuo jautaria. Mirtis yra tai, kas išgena mus iš savo kambario. Kai mirštame, nebegalime atidaryti kambario durų, o užgesinama šviesa yra nuolatinis priminimas, jog mirtis šalia. Kambario durys išreiškia gyvenimo ir mirties žaismą. Tai vieta, kur susitinka gyvenimas ir mirtis. Ir šioje paslaptyste, kurią Klarisa intuityviai suvokė, neperskiriama dalyvauja daiktiška būtis. Jausti daiktus, žvelgti į juos kaip į Didžiosios paslapties dalyvius ir yra giliausias pačios egzistencijos jausmas.

Pagaliau ką reiškia *mylėti* ir *nemylėti*? Iš klausimą neįmanoma atsakyti negrūžus prie karsto ašočio metaforos. Bet pirmiausia pažvelkime, kaip jaučiasi Klarisa, savo surengtame pobūvyje pamačiusi Selę Seton po daugelio metų.

„Klarisa!“ Tas balsas! Tai buvo Selę Seton! Selę Seton! Po šitiekos metų! Ji šmēstelėjo pro ūkaną. Juk tąsyk, kai Klarisa laikė suspaudus rankoje qsojį su karštū vandeniu, jis atrodė visai ne tokia, toji Selę Seton. Tik pamanyk, jis – po šituo stogu, po šituo stogu! Visiškai ne tokia! (...).

*Gali ramių ramiausiai pastatyti qsojį su karštū vandeniu. Tvaskančiu jos kerų neliko.*¹⁵

Nemylėti, nejausti to, kas buvo jaučiamas anksciau, vadinas, *ramių ramiausiai pastatyti qsojį*. Štai ir viskas. Mąstydamis apie egzistenciją, mes galime pasakyti, jog yra *du atskiri kambariai*. Ir galbūt mes geriau suvokime, ką reiškia žodis „mylėti“, vietoj jo pasakydami *vos neišmečiau karsto qsočio*, ir ką reiškia „nemylėti“, kai qsojį ramiai pastatome ant stalo *nebijodami nusideginti*. Ir galbūt jis po šituo stogu aiškiau išreiškia artumą, negu pasakymas *aš radau artimą sielą*, nes ką mes galime pasakyti apie kitą (o ir savo) sielą? Pasakyti *jis po šituo stogu* reiškia tai, jog stogas jungia mano ir jos kambarį ir mūsų kambarių sienos arti, todėl susitinka dvi mažos vienatvės. Stogas – tai bendras požiūris į tam tikrus dalykus, bendras pasaulėžiura, artimumas, meilė.

Mylėti – tai pasilikti po vienu stogu ir žinoti, jog tavo kambarys ribojasi su kitu kambariu. Kai meilė išsenka, telięka uždaryti kambario duris...

¹ Woolf V. Ponia Delovéj. Vert. V. Tauragienė. Vilnius: Alma littera. 2008. P. 40-41.

² Ten pat. P. 40.

³ Ten pat. P. 42.

⁴ Pučiliauskaitė S. „Filosofinis etiudas apie moters sprendimo gelmę“. Logos. 2010 (62). P. 113.

⁵ Woolf V. Ponia Delovéj. P. 42.

⁶ Lycan W. G. Philosophy of Language. A Contemporary Introduction. New York and London: Routledge Taylor & Francis Group. 2008. P. 177.

⁷ Merleau-Ponty M. Phenomenology of Perception. Transl. by C. Smith. London & New York. Routledge. 2002. P. 206.

⁸ Woolf V. Ponia Delovéj. P. 141.

⁹ Ten pat. P. 142-143.

¹⁰ Ten pat. P. 144.

¹¹ Ten pat. P. 143.

¹² Lingis A. Bendra kalba, paskiri balsai. Vert. D. Bacevičiūtė. Vilnius: Baltos lankos. 2010. P. 162.

¹³ Woolf V. Ponia Delovéj. P. 204.

¹⁴ Ten pat. P. 206.

¹⁵ Ten pat. P. 190-191.

10 Jaunieji

Marija DJAČENKO

Igno JERMOŠENKOS nuotrauka

Mainai

Šiąnakt nutiko nežemiškas dalykas. Teko apsikeisti kūnais. Priežasties, kad ir kaip būtų keista, nepamenu, tačiau po mainų tapau penkiaskesimtmete du vaikus pagimdžiusia moterim su tąs telėjusiom suglebusiom, turbūt nuo pirmo gimdymo nė sykio nepaliestom krūtim, celiulito išvagotu tešliniu pilvu ir nė kiek netobulesnėm šlaunim, rūgščių édamu skrandžiu ir įsisenėjusi hemorojum.

Nežinau, ar nevilties jausmas buvo komplekto dalis ar *bonusas*, tačiau būtent jis apniko supratus, jog nuo šiol turėsiu kasryt taikstytis su dvigubai vyresniu savo atvaizdu veidrodžyje.

Valandėlę patyrinėjusi veido raukšles, nukabinau visus namuose esančius veidrodžius.

Prisidegusi cigaretę ir įtraukusi kelis dūmus supratau, jog turiu astmą.

Surinkau buvusios savo dabartinio kūno šeimininkés numerį.

- Klausau, - gyvybingai atsiliepė.
- Aš turiu astmą? - be užuolankų paklausiau.
- Ak taip, pamiršau pasakyti.
- Kaip nerūpestinga iš jūsų pusės. O ką reiškia tos alinančios karsčio bangos?

- Menopauzė.
- Hm. Aišku. Ką dar turėčiau žinoti?
- Vaikeli, dabar negaliu kalbėtis, turiu lékt. Pasimatymas, cha cha cha, - valiūkiškai nusikvatojo ir padėjo ragelį.

„Iki keturiaskesimties - maistas ir seksas, po - vaistai ir Dievas“*, - prisiminusi Parulskio autoironiją sudėjau rankas maldai.

Nesugalvojusi, kuriam Dievui pasimelsti, dar siek tiek paklūpojau ir pabandžiau atsistoti. Pavykko tik iš ketvirtio karto.

Sédėjau tyliai virtuvėje nejudėdama, negalvoda, netgi nemégindama ką nors išgirsti, tiesiog laukiau, kol pasaulis pats man save pasiūlys.

Nieko.

Gal nepakankamai ramiai sédėjau.

- Ne, juk negaliu per vieną naktį pavirsti statistine vidutinio amžiaus boba, kur prakeiktas telefonas... - burbėjau panosėj, kaip ir pridera nepatenkintoms (visomis prasmėmis) pagyvenusioms damoms, - bur bur bur. Burrr...

Surinkau numerį.

- Klausau, - kikendama atsiliepė buvusi mano dabartinio kūno šeimininkė.
- Nijole, jūs ką, be perstojo taip ir kikenat? Protą iškikensit...
- Kas čia?
- Ką aš ir sakau...
- Dabar negaliu šnekėt, perskamb...
- ...Nylka, nedrėskit padėt ragelio, nes aš tuoj

pereisiu prie „tu“ ir keiksmažodžių.

- Ak, vél tu...
- Pripraskit. Nijole, aš čia sédėjau virtuvėj ir galvojau. Jūs tik neįsižeiskit, bet norėčiau paklaust...
- Stenék gi...
- Nijole, jūs žaidžiat mano kantrybe. Ir apskritai, kokie dar pasimatymai? Tik papai sustangréjo ir jau *kurvaujat* po rajoną kaip ruojantį kalę. Būkit gera, neužstatykit man vaiko, - labai gražiai paprašiau, nes neturėjau žalio supratimo, kur jí déčiau, metai ne tie. - O skambiniu paklaust, kur jūsų vyras?
- Dabar jau tavo. Ir jis, ožys, paliko tave išsyk, kai gime antra duktė...
- Leiskit atspėti - dėl jaunesnės šliundros.
- Taip. Beje, man ką tik šovė geniali mintis...
- Netikiu.
- Vaikeli, pažadu paskambint vėliau...
- Nijole ir dar...
- ... na? - nekantraudama nutraukė.
- Prezervatyvas.

Pyp pyp pyp... Taip. Jai tai kas? Orgazmas, o devynis mėnesius kankinsiuos aš.

Ji taip ir nepaskambino.

Likau gyventi jos suvytusiam kūne.

Bėgo dienos, vienatvė plito it pelésis ant vonios kambario plytelį, kol nesąmoningai émiau ieškoti būdų, kaip padaryti galą šitai tragikomedijai. I maisto spintelę, šalia cukraus ir druskos, pastačiau indelį žiurkių nuodū, plaukus džiovindavausi gulėdama vonioje, vienoje suknoje neva netyčia pamiršau adatą... žaloti kūno, kad ir svetimo, sąmoningai nesinorejó. Tačiau vis labiau jaučiau, kaip jaunatviškas užsidegimas, surakintas artrozés, pamažu ima blésti. Vos prieš kelerius metus be paliovos kartoti žodžiai, jog norū daug, bet kūnas nevalingas, īgavo pažodinę reikšmę.

Ilgainiu i teko susitaikyti su neišvengiamą reaibę. Nusipirkau katę, akinius storais rémais, virbalus ir vilnonių siūlų...

Po kelių savaičių, kai pradėjau mazochistiškai mėgautis neprasminka būtimi, pasigirdo durų skambutis.

Tyliai prisliūkinau prie durų ir pažvelgiau pro akutę. Laiptinėje stovėjo vidutinio amžiaus vyras, aukšto ūgio, placių pečių, žilstelėjusiais poilgiais plaukais. Po prasegtu puspalčiu jis vilkėjo balta megztinių aukštū kaklu, mūvėjo tamšius džinsus ir rudos zomšinius batus.

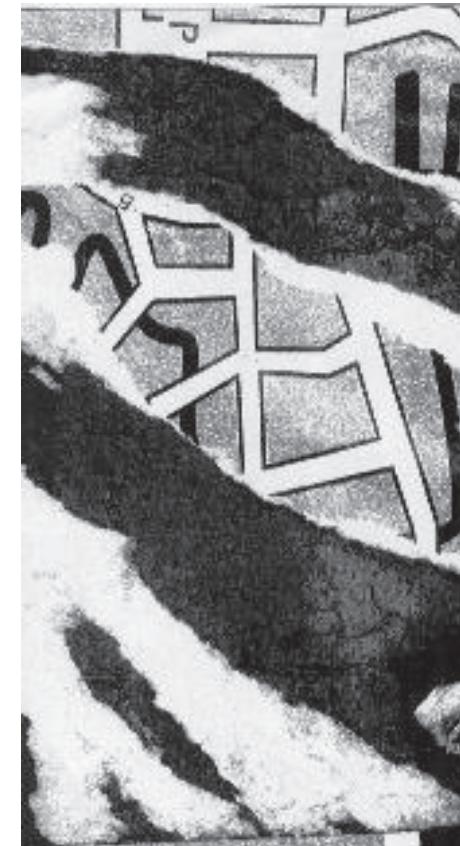
Išmušė karštis. Kitoks. Ne menopauzinis.

- Nijole, - bosu kreipési į duris vyriškis.
- Nijolés néra, - išlemenau Nijolés balsu.
- Baik juokus, atidaryk duris, atéjau su balta vėliava.
- Galéjai ateit su raudonojo vyno buteliu, - išsprūdo.
- Nijole?

Atidariau duris. Turbūt vėlgi nesąmoningai. Tikiu, kad vyriausiai, kad vyras pasirodys esas serijinis žudikas.

- Galiu užėiti? - paklausė.
- Gali, peiliai virtuvėje. Pagalasti.
- Matau, laukei manęs...
- Laukiau...
- Laukiau?! Nejau buvau teisi? Nejau tai galas?
- Nijole, - poetiškai kreipési, - žinau, kad gyvenime padariau klaidų...
- Hm? Klaidų? Kokį klaidų? Ir apskritai, kas jis toks? Nejau tai tas ožys, Nijolés vyras?
- Tai tu ožys? - nevalingai paklausiau, o tik tada pagalvojau, ko.
- Chm... - atsikrenkštė vyras. - Suprantu, kad tave iškaudinau, bet atéjau čia ne pyktis.
- Palauk...
- Pagriebiau telefoną ir užsidariusi vonios kambaryste pasukau Nijolei.
- Po trijų atmetų skambučių pagaliau teikési atsiliepti kraują kaitinančiu „klausau“.
- Dabar aš padėjau ragelį ir grįžau į svetainę.
- Antanai... - mėginau įspėti vyriškio vardą.
- Aloizas, - pataisė mane Aloizas.
- ... ir Martynas! - pamēginau nevykusiai pažuokauti. - Arbatos?

* Sigitas Parulskis „Dievas“ paskelbta portale lrytas.lt (2010)

Kvailutė

- ...pavargau google 'int save.
- Su-si-rask darbą.
- Jaučiu, kaip jaunystė skriete skrieja pro šalį. Darbas? Kas iš to?
- Pinigai?
- Kam man jie, kam pinigai? Apie jaunystę aš. Al suoju jaunystę...
- ...i kompiuterio ekraną.
- Net rasoja, kaip alsuoju... koncentruojas lašai ir teka ant klaviatūros mano jaunystę.
- Žiūrėk, kad neužtrumpintų...
- Gurkšteliu kavos. Karti.
- Ne-bé-ra kavos. Vėl. Pirmadienį pirkau. Pas mus buvo svečių?
- Ne.
- Tai kur kava?
- Koks skirtumas? Kodėl jis mane provokuoja? Aki vaizdu, kad vėl nori susipykti. Žiūri į išsprogusiom ant kakatos akim suspaudęs kavos indą, net drebą iš pasiutimo.
- Kas yra? Nupirksti tos sumautos kavos, - atsistoju, - visą rytą sugadinai...
- Plaumų indus ir jaučiu, ji už nugaros. Stovi vis dar smarkiai sgniaužės puodelį, atrodo, tuoju sutrins į miltus.
- Gal jogą išmégink? - neatsisukus patariu. - Girdéjau, padeda atkurti vidinį balansą.
- Išsibalansavęs aš?!
- Padék kavos puodelį atgal į spintelę ir nustok žvilgsniu deginęs pakaušį, - užsuku čiaupą ir nusišluoscius rankas į liniją amžinatilį močiutės padovanotą rankšluostį, kurį šiuksčiu liesti, užsidarau vonios kambaryje.
- Visaik maniau, kad galédama manipuliuočiai laiku užsiimčiau veikla, kuri lavintų asmenį. Suliečiau laiką į vieną nesibaigiančią parą, kurioje nebūtų apribojimų, dienos, nakties, nebūtų aštuonių valandų miego, septynių valandų darbo, vienos valandos pietų pertraukos, pusvalandžio kelionės namo, penkiolikos minucių vakarienės gaminimo...
- Dabar dar ir šilt jaunyste pradėjai? Atidaryk duris, noriu pažiūrėti.
- Palauk.
- A-ti-da-ryk duris! Arba paduok barzdaskutį...
- Barzdaskutį? ...kā skusis? Kodėl aš neišeinu? Pastaruoju metu jam net nebestovii...

Rimgaudo MALECKO iliustracija

Apvaizda

Če sėdėjo ant sofos krašto ir vartė „Beždžionių portretu“ knygą. Saulės spinduliai kutenosi su pumpuras apsikrovusiom medžių šakom. Gretimo namo kie me lojo kaimynų šuo. Če pakélé galvą ir nežymiai šyptelėjo. Instinktyviai. O gal ir jis pajuto, jog esame viena... visa aplink virto nedaloma. Atsilošiau krėslę ir užsimerkiau...

- Ciaooooooo! Ragazzi!!! - užtrenkiamos durys.
- „Ko-dėl?“ - paklausiau savęs ir pakilau nuo krėslo. Visuma subiro į šipulius. Kaip galiu būti viena su italių legionu? Jie niekada neužsiciaupia: „Bello this, bello that, cazzo cazzo etc.“ Regis, taip niekada ir ne išėjo iš futbolo stadiono.
- Užsimkim šit ar ne vieną kartą?
- Ciao, belala...
- Don't you EVER „bella“ me.
- Scusa, bella!
- Forget it...

Če užvertė knygą ir išsitraukė tabaką. Užsimanau nušauti kaimynų šunį.

- Alaus? Picos?

„Alaus, picos? Picos, alaus, pic...“ man tuo ant krūtinės ims želt plaukai.

I-ta-lai.

G. laiške rašė, jog jie turėtų būti šaunūs meilužiai. Atsakiau, kad gal taip ir buvo - tarpukariu... Bet tikrai ne dabar ir tikrai ne tie Italai, su kuriais gyvenu. Sie apskritai baigia sumenkinti visą vyru giminę. Tie sa, tuo priprasiu, kad jie myža atsidarę duris, bezda, kada pakliūva, ir gali išriaugėti tautinių himnų.

- Italian mama does everything for us...

- Well you know what? I'm not your fuckin' mama, alright? So take this sponge and do the mother-fuckin' dishes, si? I wanna see my reflection in them when you're done.

...iš tiesų aš nieko nepasakiau. Nieko niekada niekam nepasakau. Apsivemu ir nuryju. Pamedituoju apžiojusi cigaretę, paklyu į minčių nirvana... įkvepiu, iškvepiu.

Kad ir kaip ten būtų, po kelių savaičių gyvenimo kartu ir po mano Pelenės „anšlago“ italių pasamonėje prabilo prosenelių balsas. Namuose émē détis nežemiški dalykai. Kasdienė buitis virto mažyciai stebukliais, it krikštamotė fėja būtų burtų lazdele išdulkinus italus ir prigrasius, kad, jei dar sykį nenuleis tualete vandens, ji tą patį padarysianti su jų motinom.

Kai paskutiniųsyk panorau atlikt savo viešpaties taranaitės vaidmenį ir parklupusi ant kelių émiau šveisti grindis, italai suvirto ant manęs lyg mágindami atkovoti karmuoli. Iššliaužiau pilvu iš po gladiatorių uždangos ir palikau juos kautis iki mirties dėl dulkų skudurėlio.

Atsilošiau krėslę ir prisidegiau cigaretę, saulės spin-duliai siurbési į žemę. Kartkartémis užmesdavau akį į besigrumiančius vyrus. Dangus rodės pasiekiamas pirštų galiukais.

Tą naktį mane aplankė apvaizda. Ilipo per pravirą langą ir pradėjo kutenti pėdas...

Apvaizda: Kuti kuti kuti...

Aš: Apvaizda, atsipisk...

Apvaizda: Marija, turim pasikalbét.

Aš: Gal galim ryte prie kavos?

Apvaizda: Da-bar.

Aš: Tik ne DABAR.

Apvaizda: Skaičiuoju iki trijų.

Aš: Padaryk paslaugą, skaiciuok, kol išauš...

Apvaizda: Išplėšysi visus „Mint“ kramtomosios gumos popierėlius iš tavo juodosios knygutės.

Aš: Gerai jau, gerai, klausau...

Ir tada apvaizda pareiškė, kad visiems vyrams patinka būti dulkinamiems per šiknā.

- Rimtai? - paklausiau.

- Na, „laba diena“... matei kada nors bent vieną vyra, kuris vedė pašluoste?

- Italai? - prisiminusi gladiatorių kovas, nerimtai pasiteiravau.

Tada apvaizda pradėjo miргiliuot it „pavargęs Šilelis“ ir trūkinėjanti balsu tarė:

- Maa-ija... t... pa-t-et- i... jie... ta... šunys.

Apvaizdai pradingus nesudėjau bluosto. Vis su kosi galvoje jos paskutiniai žodžiai: „Maa-ija... t... pa-t-et- i... jie... ta... šunys...“ Šunys?! Ką?

Su aušra atėjo ir išganymas.

Če miegojo nusisukęs į sieną.

- Če... ei, miegi?

- Dabar?

- Mhm...

- Dabar jau nebe.

- Če? Tu irgi regėjai apvaizdą?

- Ne... ko šišyk primelavo?

- Kad vyrai mágsta analinį seksą ir... „Maa-ija... t... pa-t-et- i... jie... ta... šunys“ ar kažką panašaus.

Če pasitrynė akis, nusižiovavo ir minutėlę tylėjo žiūrėdamas į lubas.

- Sakai, analinis? - pasitikslino it kontempliuodamas galimas eksperimento pasekmes. - Visgi reikyt užkamšyti langus, kad apvaizda nerastu pro kur ilip... nes pastaruoju metu ji, kaip kokia Jehovos liudytoja, beldžia ne į tas duris...

- O šunys?

- Palos ir užsikimš...

12 Magnus Ducatus Poesis

Leszekas ENGELKINGAS

***

PRIVATE EYE

Tai visiškai privatus detektyvas už karštligės sienų ieško savo serijinio žudiko. Studijuoją Augustiną, nes turi įtarimų kuriaiš gaudžia, pulsuoja karštligę. Keliauja per miestą, bet negalima jo nutverti tiesakalbiam kliedesy nusikaltimo vietoje. Užmušinėja laiką klausydamas jo užesio už pastatų sienų (o gal tai šniokščia karštligė?) Skaito ant namų skelbimų lenteles: „Stomatologas – privati praktika“, „Vystymosi centras“ „Veterinarijos gydytojas“ „I slėptuvę“ (kuri čia yra iš tikrujų, o kurią perša atmintis?) Stebi už lango ekrane laisvą smūgį tiesiai į sieną. Meta žvilgsnį kaip bumerangą, akis sugrįžta su nebyliom miesto skiautėm, aikštė su fontanu, aikštė su muziejumi, aikštė su nesama sinagoga ir pilimi, aikštė su atgautu liūtu. Karščiavimas didėja ir didėja, akis pradeda raudonuoti ir viskas paplūsta krauju. Sudūlėjusių sienų likučiai prie vienuolyno aikštės anokia užkarda būsimai įvykių eigai ir detektyvas randa dar vieną savo lavoną, o apsimetėlis rudu abitu vienuolis šnabžda, perkrepdamas bulldogo veidą, sukanda sveikadantis: „Oculum pro oculo, dentem pro dente.“

Antrasis atėjimas

Užplaukus pussapniui vėl sugrįžo jūra juk ji čia kadaise ir buvo. Po žaliajai vilnim miesto gatvės priešais namus plaukiojo žuvys ir didžiausiais būriais, ir pavienės, o kitos, plokščios, gulėjo ant grindinio palaidotos dulkėse, bet akys jų viršuje, aktinių gyvenimas susiliejęs su vartų, kažkoks galvakojis slinko į aikštę,

parduotuvių iškabos veltui mėgino prisikvesti vandens pabaisas ir gyvius, jūrų arkliukai vežimų netempé, vanduo graužė plytas ir akmenis ir slinko karnizai, balkonai, lengvai leidosi, bet ne taip lengvai kaip lapai, popierius arba paukščių plunksnos. Slaptasis patarėjas turėjo omenyj ugnį, armijos dalinius ir patrankų sviedinius o gal vandenį, kai inspektuodamas, suraše gyvenamuosis namus, pažymėjo: „Der Ort muss zu grunde gehen.“

Baleto mokykla

Iš mokyklos plūsteli jaunučių baleto šokėjų banga peršviečiami triko, muslino sijonukai ir miestas pradeda šokti. Šoksniai plinta nuo Jagielonskos (čia dar neaukšti šuoliukai, nors netinkantys meilės dainelei) iki tolimiausiu pakraščių. Létasis tampa viliotiniu, kas tik gyvas vejas lengvas šokėjėles. Tai juk tikra epidemija, visur jeigu ne pirouette, tai arabesque, chassé, ballonné, glissade. Virš gatvių, aikščių, skverų kyla hop-čia-čia persipina su An der schönen blauen..., į kaire, į dešinę su Mi noche triste. Net neigalieji rateliuose ima šokčioti, kiti mojuoja protezais, stuksena ramentais. Ant šaligatvių išsitiesę trūkčioja epileptikai. Nuo antkapių žengia statulos ir kviečia damas danse macabre. Iš ekranu nužengęs Fredas sako (bet ne Ginger): „Let's dance.“ Iš šlakyno išlindęs keistuolis murma su dirbtinu persišku akcentu: „Zarathustra der Tänzer, Zarathustra der Leichte, der mit den Flügeln winkt, ein Flugbereiter, allen Vögeln zuwinkend, bereit und fertig, ein Selig-Leichtfertiger.“

Iš lenkų kalbos vertė Birutė JONUŠKAITĖ

Olegas KOCAREVAS

Gitara nebijo lietaus

Lyg nebūtų pralékę tie dešimt metų aš vėl ji pamačiau prie stoties, kur traukiniai baigia Donbaso gyventojais.

Nepasisveikinau, tik žvelgiau iš šalies, iš po melynų priemiestinio tvarkaraščio marškinelių.

Jis, didelis ir linksmas vikrus lokys, vaikšto po priestočio knaipes prisėda prie latrų ir už keturiasdešimt grivinų pritardamas gitara linksmina ir graudina juos dainomis.

Tik vieno jis negali pakęsti – kai paprašo Vysockio. sako: „Jo tik girtuokliai klauso!“ išsiepia grėsmingą dantų falangą, išsiveda tokį užsakovą iš kavinės ir sunkia ranka pakloja į purvą už kioskų.

Vienas Dievas žino, kodėl jis taip nekenčia Vysockio. vienas Dievas visa tai mato, liudininkų nėra, na, tik aš, bet aš nesiskaitau.

Jis pasitaiso ant nugaros gitarą ir patraukia atsiptūtusių ievų link. ant jų žliaugia linksmas pavasario lietus, bet gitara lietaus nebijo.

Lietuvos rašytojų sąjungos padalinys, VšĮ „Rašytojų sąjungos fondas“, jau ne pirmus metus teikia projektus LR Užsienio reikalų ministerijai ir gauna jos finansinę pagalbą. Šiu metų projektas – „Lucko suvažiavimas – rašytojų, poetų ir vertėjų forumas“ – vyko rugsėjo 25–29 d. Lucke. Sis miestas pasirinktas neatsitiktinai: 1429 m. sausio 9–29 d. vyko didysis suvažiavimas: tada Lietuvos ir Lenkijos valdovai Vytautas bei Jogaila, taip pat Šv. Romos imperijos imperatorius ir Vengrijos karalius Zigmantas I susitikė Lucke aptarti Vidurio ir Rytų Europos klausimų. Suvažiavimo iniciatorius buvo Zigmantas I. Jame dalyvavo ir Maskvos, Tverės didžiųjų kunigaikščių, popiežiaus, Kryžiuočių ordino, Bizantijos imperatoriaus, Danijos, Moldovos, Aukso ordos, Riazanės ir kiti pašiuntiniai. Iš šią simbolinę vietą „Forumo“ organizatoriai Birutė Jonuškaitė ir Vytautas Deksnys šį kartą sukvietai ne politikos, o kultūros žmones iš Baltarusijos, Moldovos, Lenkijos, Lietuvos ir Ukrainos aptarti Vidurio

Dzvinka MATIJAŠ

Stikliniai laiptai

Savo seserai Sofijai
ir Natašai Pastušenkai,
kuri gimė gruodžio 26

Mūsų namą pastatė mama ir tėtis. Mama – drabužių dizainerė, o tėtis – žurnalistas. Jis rašo išmintingus straipsnius įvairiems žurnalams ir pelno duoną kasdienę. „Užtenka ir Martos saldainiukams“, – nuolat priduria, nors žino, kad aš prie saldainių nepuolu. Kriausiu pastilę, kurią verdame kartu su mama, mėgstu labiau.

Statyti namą tėciui nebuvo labai sudėtinga. Jis vaikystėje svajojoapti tolimojo plaukiojimo kapi tonu, perskrosti visas jūras, todėl žinojo: statys namą-laiptą, kuriuo per sapnus apiplauks pasaulį.

Mano tėvai gyveno dviese, tai ir namą dviaukštį pastatė. Kai aš gimiau, tėtis pasakė, kad dabar esame trise, todėl ir namas turi būti trijų aukštų. Tik va, mamos kažkodėl nedomino trečio aukšto statybos, ji iš spalvoto lino skiaučių modeliavo žaketus ir kasdien nuo ryto iki vakaro jos mintys sukosi vien apie liną. Net salotas èmè skalsinti tik séménų aliejumi.

Virtuvė ir visos ûkinės patalpos buvo pirmame aukšte. Kambariai ir mamos dirbtuvėlė – antrame. Vien mūsų katinas, kurį vadinome Katinu, nes joks kitas vardas jam nepriliopo, įsigudrino gyventi tiek pirmame, tiek antrame.

Į abu aukštus patekdavome pro atskirus éjimus. I antrajį vedé statūsi siauri laiptai, kuriuos po ilgų ginčų su mama sukonstravo tėtis. Mama norėjo, kad laiptai būtu patogūs, platūs, kad galéatum prisesti paîselti – juk labai malonus atspūsti tiesiog ant laiptų tarp aukštų, kitaip sakant, tarp denio ir triumų. Tėtis apskritai nenorėjo jokių laiptų. Jis manė, kad i antrą aukštą derėtų pakilti kopételėmis iš virvių, o nakčiai jas išitraukti į kambari. „Joks vagišius tada mūsų nepasisiek, pamatysi“, – itikinéjo mamą, tačiau jai tai nerûpėjo.

Galų gale dėl tų laiptų mano tėvai taip susipyko, kad nekalbėjo keturias dienas ir keturias naktis.

Tėtis, išitaisės hamake, nakti miegojo sode, die-ną jis pyné iš virvių kopéčias ir jomis apkabinėjo visus sodo medžius. Net mama, tokią kopécių prie-sei, tai buvo patogu: palipusi kopételėmis ji galėjo pasiekti bet kurios slyvos viršūnę, apkibusi pačiais didžiausiais, pačiais sultingiausiais vaisiais. Manau, tas mamos laipojimas i medžius ir sutaike mano tėvus.

Vienadien, kai mama prisivalgusi sultingų slyvų susiruošė žemyn, pašėlo véjas ir nuplēše kopéčias nuo medžio, nunešé i sodo gilumą. Mama suprato, kad dabar jau nepavyks nusileisti ant žemės, kad nežinia, kiek laiko teks praleisti slyvos viršūnėje. Kaip tik tuo metu tėtis, nešinas ką tik nupinomi virvinėmis kopéciomis, ieškodamas, kur jas pakabinti, éjo pro slyvą.

Mamos jis nepastebėjo: trukdė labai tanki laja. Užtat pastebėjo slyvos liemeniu žemyn tekančius vandens lašelius. Lyžtelėjės suprat, kad tai mamos ašaros. Tėtis ant šakos pakabino kopéčias, palypéjo aukštyn ir iš slyvos iškélė verkiančią išsigandusią mamą.

Po to atsitikimo jis nusprendė, kad negerai i antrą aukštą laipioti virvinėmis kopételėmis – kas, jei pakils véjas ir vėl jas nuplēš? O jeigu jis su mama tuo metu bus viršuje? Kas juos išgelbės?

Taigi tėtis nusileido: tebūnie laipteliai! Tebūnie, tai tebūnie, bet juos sumeistravosiaurus, kad i viršų, pasak jo, būtų lipama be bilsmo, tyliai, ant pirštų galiukų. Laipioti tais laipteliais, išskyrus Katiną, visiems buvo labai nepatogu. Ypač žiemą. Tada tėtis mamai prisiekdavo, kad padarys naujus laiptelius, bet ateidavo pavasaris, ir jis savo pažadą užmiršdavo.

Siemet sniegas iškrito vėlai. Iš gruodžio aštuno noliukosios i devynioliktąją. Snigo visą naktį ir dangos storis pasiekė lygiai dvidešimt centimetru. Tėtis ilgai šlavė sniegą nuo kiekvieno laiptelio, nepatenkintas bambėjo, kad štai tokia nekokia dovaną jam atsiuntė šventasis Mykolas. Su mama stebėjomės: ko jis dejuoja? Juk šventasis Mykolas jam padovanojo ne tik sniegą ant laiptų, bet ir puikų žiūroną bei parkerį! Nejaugi užmiršo?

Snigo dar šešias naktis iš eilės ir tėciui teko kelis anksčiau už visus, kad nušluotų laiptus.

Septintąją dieną prasidėjo atodrékis, stogai pasipuoš varvekliais. Aš juos praminiau stiklinėmis morkomis ir su malonumu prieš pusryčius vieną kitą sugrauždavau. Tėtis tai žinojo ir visada ilgu šluotos kotu nuo stogo numušdavo man pačius geriausius varveklius. Atkàsdavau kuo didesnį gabalėli ir, kol jis tirpdavo burnoje, galvodavau, kad štai rytą mano gimtadienis ir kaip puiku prieš tokią šventę skanauti varveklius, kad tai taip retai atsintaika, nes iþrastai stiklinės morkos užauga tik vaario pabaigoje.

Nakti stipriai palijo, o paryčiu paspaudė šaltukas. Tėtis ryte atidarė duris ir pamatė, kad mūsų laiptų nebéra, kad jie po ledu, o žemyn veda stiklo takelis.

Tėtis apsidžiaugė: dabar mes gyvename ant stiklo kalno! Iš džiaugsmo prisédo ant aplédéjusių laiptų ir nučiuožé žemyn. Tada suvoké, kad pakilti i antrą aukštą jam niekaip nepavyks. Na, nebent viršuje prie turéklų prityvirtinus virvines kopétes. Dėja, per naktį visos virvinės kopétes virto stiklinėmis ir kabéjo prišalusios prie stiklinių medžių. Tėtis, laukdamas, kol prabusime, neatsitraukdamas nuo laiptelių gérè kavą. Puodeli po puodelio. Kai atsikéléme, iþpejo, kad nesileistume žemyn, kad surastume tarp jo daiktų virvines kopétes.

Taip ir padaréme. Suradome tarp tėcio marškinų susuktas virvines kopétes, tvirtai prirošome prie turéklų, joks gruodžio véjas nenupléš! Tėtis iš apačios šauké, kad sveikina mane gimimo dienos proga, kad dabar aš ant stiklo kalno gyvenanti prin-cesé, todėl visi mano norai būtinai iðspildys!

Atsargiai žemyn lipau virvinėmis kopételėmis, prie krūtinës prispaudusi krepšelį su Katinu, nes leistis stiklo takeliu jis bijojo, o virvinėmis kopételėmis nemokejo. Lipau žemyn ir galvojau: vienuoliktieji mano gyvenimo metai prasidėjo tiesiog puikiai.

Iš ukrainiečių kalbos vertė
Viktoras RUDŽIANSKAS

Pasitaisyk plaukus,
Kaip tu moki,
Ir parodyk man
Ką nors iš savo dienoraščio,
Kuri rašei
Prieš šešeriūs metus.

Ne. Kažkaip pernelyg
Jausmingai
Šios raidės įsigraužia į gruntą.

Kažkas lauks
Iš taves žodžio,
O tu man parašysi
Apie
Šias neryžtingas gatves ir kalvas,
Léatas bites,
Įsimylėjusius tranus ir
Sunkias dienas,
Tuos ilgus krantus, atskirtus
Vandeniu,
Salomis
Ir žvejų kabliukais.

Mes susidursime
Viename iš kambarių,
Pasitaisyk plaukus dar kartą,
Aš išeinu ir kažkur
Manyje dzingsi
Du žvejų kabliukai.

Aš nesugaudau,
Kur.

Iš ukrainiečių kalbos vertė
Mindaugas VALIUKAS

ir Rytų Europos literatūrų bei kultūrų klau-simus, pasikalbėti apie tai, ką rašytojai gali nuveikti dėl visų šalių sandraugos, kuo čia galėtų prisiðeti literatūra, vertimai, susiti-kimai su kitu valstybių kûrėjais. „Forumo“, kurį globojo Lucko gubernatorius, buvęs Ukrainos ambasados Lietuvoje Ypatingesis ir Igaliotasis ambasadorius Borisas Klim-čiukas, ir toliau mielai bendradarbiaujan-tis su Lietuva, visada remiantis kultūros žmonių idéjas, renginiai plačiai pasklidio po visą miestą: įvairiose mokyklose, bibliote-kose visų dalyvaujančių šalių autoriai skai-tė savo kûrybą, diskutavo šiuolaikinės lite-ratūros temomis, aktorė Birutė Mar Lucko teatre vaidino monopjesę „Poetė“, o miesto meno galerijoje buvo atidaryta dailininko Romo Oranto grafikos darbų paroda, vyko kûrybinės dirbtuvės, muzikos ir poezijos renginys „Magnus Ducatus Poesis“. Siûlo-me paskaityti keleto „Forumo“ dalyvių iš Ukrainos, Baltarusijos ir Lenkijos į lietuvių kalbą išverstos poezijos.

LITUANIA
VYSI TXFZSPN
BEN CHPDR. US 2011M

14 Jaunieji

Ieva KRIVICKAITĖ

Aplankius Lietuvą: Justino Marcinkevičiaus rankraščiai

Rimgaudo MALECKO iliustracija

2010-ujų vasaris, Škotija, pulkeliu po Didžiosios Britanijos lietumi lietuvišką trispalvę išskleidusių „pa-saulio piliečių“ nėra taip paprasta sieti kasmetinį lietuvišķ filmų peržiūros ir sausainių vakarą su Justinu Marcinkevičiumi. Pagerbiant jį tylos minute visi galvas lenkia neurbėdami, bet po dešimties sekundžių šalimais stovintysis žvilgteli į laikrodį – po valstybinės šventės „minėjimo“ laukia klubas. Greičiausiai skaičiuoja valandas, likusias iki paskutinės minutės, kai privalo atiduoti rašto darbą – spės kartu su kitais tautiečiais, sielos broliais ir seserimis, į klubą, ar ne? 2011-ujų vasaris, į „minėjimą“ neinu; praleidžiu ištisas keturius tylos valandas bibliotekoje.

Kai Lietvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekoje gavau du aplankus Just. Marcinkevičiaus (1930–2011) rankraščių, trumpam nustėrau – Škotijo-

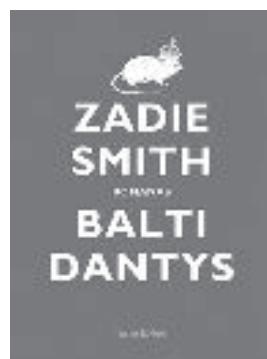
je, kur studijuoju literatūrą, prie tokio svarbumo dokumentų galėčiau prieiti geriausiu atveju po dešimties metų. O galbūt ir niekada – kam reikia, kad užsieniečiai savo šiurkščiais pirstais čiupinėtų nacionalines vertibes? Tai, ką radau atrišusi aplankus, ir „nacionalinėmis vertybėmis“ sunku vadinti; tai – charakteringai lietuvių tautą apibrėžiantys tekstai, ant popieriaus mašinėle iškaltas, rašalu išskrebentas mūsų šalies veidas. Buvo nusiteikusi patriotiškumo išbandymui (juk daugumai Laisvės kartos vaikų sunku didelėmis dozėmis pakelti sąžinę žadinančius tekstus), autoriteto susvyravimui (kas ten žino, ko galima rasti rankraščiuose), bejegiškam švelnumui (juk kalbame apie Just. Marcinkevičių...); visi nusiteikimai atrodė daugiau ar mažiau pa-griesti, bet netikėčiaus, kartais net beveik katarsiški, buvo neplanuoti atradimai – keistos ir netiketos temos, ne

vietoje nusimetė laiškeliai, tarp tvarkingai sudėliotų ir sužymėtų tekstu paklydė pavieniai lapeliai.

Sių metų vasarą Lietvių literatūros ir tautosakos instituto Mokslinės bibliotekos rankraštynu perduota daugiau nei šimtas Just. Marcinkevičiaus publicistikos rankraščių. Nemaža jų dalis spausdinta 2009 m. knygoje „Pažadėtoji žeme“; yra ir paties rašytojo kauptu jo duotų interviu, tekstu apie iškilias, galbūt net pamatinės Lietuvos asmenybes (Vincą Kudirką, Tėvą Stanislovą, Vytautą Didijį, Mažvydą, Daukantą, Vandą Zaborskaitę ir t. t.), kalbų bei pasiskymų kultūrinėmis bei politinėmis temomis. Visa tai esame skaitę laikraščiuose, girdėjė mitinguose ar per televiziją, bet, pasirodo, dalis rašytojo palikimo yra tekstai, kurių vidutinis skaitytojas turbūt nesietų su Just. Marcinkevičiumi – tautos vedliu ir kalbėtoju „aukštomių materijomis“.

Etažė

Zadie Smith „Balti dantys“:
romanas; vertė Gabriele Gailiūtė. –
„Baltos lankos“, Vilnius, 2012.

Pries dyvilią metų viena Kembridžo studentė, dvidešimt ketverių Zadie Smith, gavo ketvirčio milijono svarų honorarą už tai, kad ėmė ir paraše storą romaną, pavadinimu „Balti dantys“. Kūrinys buvo įtrauktas į geriausią angliskai parašytų knygų sąrašą, o jaunoji autorė pradėta lyginti su kitu žymiu romanistu Salmanu Rushdie.

Užsienio autorių recenzijose atradau ne vieną pa-burnojimą apie išskeltą ant pjedestalo knygą, pagal kurią britai kūrė ir televizijos serialą (tiesa, nelabai sėkmingesnę). Oponentai tvirtino, kad „Balti dantys“ pradėti traktuoti kaip aukštostas prabos literatūra dar ir dėl tolerantiškumo. Jie rašo, jog knyga būtų su-tikta visai kitaip, jei ją būtų sukūrės baltaodis vyras, o ne egzotiška moteris.

Mano nuomone, kūrinys gal ir nėra toks jau di-dis, tačiau išties aktualus, priskirtinas emigrantų literatūrai. Autorė – talentinga pasakotoja, rodos, ne-paveikta postmodernaus mozaikinio mąstymo, mezga ilgą giminystės sagą, sukuria daugybę įvai-

rių charakterių, kurie atstovauja skirtingoms kul-tūroms. Gaila, kad Gabriele Gailiūtė nutarė neies-kotį lietuvišķ atitikmenę Z. Smith užrašytam vei-kėjų vartojamam slengui ir stengėsi perteikti tai ben-drine lietuvių kalba, retsykiais įterpdama kokios nors nenorminės leksikos. O juk puikus pavyzdys, kaip kitakalbi slengą galima perteikti mūsų kalba, būtų Povilo Gasiulio verstas J. Dos Passos romanas „Manhatano stotis“ (2012). Ten jis išmoningai randa veikėjų slengo atitikmenę, semantiškai nesi-ejančią nei su dzūkais, nei su žemaičiais.

Masyvi knyga rožiniu viršeliu, kurį palietus iš-kart įsišpaudžia pirštų atspaudai, susijusi būtent su tomis nevienodomis linijomis, einančios per mūsų pirštų pagalvėles. „Balti dantys“ kalba apie identi-teto paieškas, kartų, kilusių iš īvairių žemynų, pri-sitaikymą naujoje tévynéje – Didžiojoje Britanijoje. Stengiamasi kuo autentiškiau perteikti visą šio multikultūrinio pasaulio šurmuli.

Per Antrajį pasaulinį karą susipažista du vaiki-

nai – anglas Džounas ir indas Ikbalis, kuriuos su-artina principingu žmogžudystė, ir draugai daugiau niekada nebesiskiria. Romane pasakojama, kaip vy-ručiai susiranda daugiau nei dvigubai jaunesnes žmonas – indė ir jamaikietę. Susilaukia vaikų, ku-rių, gimusių emigracijoje, karta žiūri į pasaulį vi-siškai kitaip nei jų tėvai. Dargi atsiranda tikri an-glai intelektualai ponai Čelfenai, ir šeimų santykį raizgalynė īgauna kulminacinį veiksmą...

Taip, Z. Smith nusipelno apdovanojimų už nepa-prastai vaizdingą, realistišką ir platu žvilgsnį, puikų īvai-rių kultūrų išmanymą, įsigilinimą į veikėjų psychologiją ir daugiabalsiškumą. Deja, romano pabaigoje īvy-kiai veja vienas kita, tarsi Ikbalių, Džounų bei Čelfenų atžalos būtų patekusios į ypač greitai išsisukusių lai-ko mašiną, jų veiksmai probėgsmais pakreipti taip, kad kuo greičiau išspręsti romano problemą ir tarsi me-chaniškai īvykdytų siužeto reikalavimus.

Kaip Ikbalių bei Džounų, taip ir lietuvių emi-grantų šeimose tikriausiai tarp tėvų ir vaikų, gimusių jau emigracijoje, atsiveria praraja. Tuomet kyla natū-ralus pavydas čiauviamas. Jis paskutiniuose romano skyriuose išsiekia Džounų atžala Airė: „Rimtai, tokų žmonių yra. Sakau jums. Didžiausios jų gyvenimo traumas būna, pavyzdžiu, nauja kiliminė danga. Ne-apmokėtos sąskaitos. Sulfuzė vartai. Jiems nerūpi, ką vaikai gyvenime veikia, jeigu jie daugiau ar mažiau, suprantat, sveiki. Laimingi. Kiekviena sutikta diena nevirsta nežmonišku mūšiu tarp to, kas jie yra ir kas turėtų būti, kas jie buvo ir kas jie bus“ (p. 516).

„Balti dantys“ – ne vienam vakarui užkabinanti, intriguojanti knyga, o šiuo metu ji aktuali ir mū-sų kultūrai, kurią išsivežame į Vakarų pasaulį, iš-liedami į jo margumyną.

2006 m. rašytame laiške žurnalo „Baltijos miškai ir mediena“ redaktoriui Just. Marcinkevičius svarsto apie miško ir verslo santykį: „Gan aštriai jaučiu pagrindinę šiu dienų mūsų miško problemą: jo santykį, jo sugyvenimą su verslu.“ Matyt, Just. Marcinkevičiu iš problema iš tiesų buvo ypač skausmingas: „Manyčiau, kad reikiėtų pasisakyti prieš pasiūlymus privatizuoti mišką – tai tiktais paskatintu mūsų girių giraičių „prievertinę emigraciją“ – o gal taip ir reikia: paskui lietuvių ir lietuvių iš svečių kraštus patraukia ir medžiai. Bet jau negyvi.“ Aš savęs nelaikau emigrantė, tiki studijuoju užsienyje (šitaip teisinasi bent pusė „likimo draugų“), bet pasijuntu nejaukiai – matyt, irgi esu ta „lietuvių“, patraukusi tolyn iš šalies, kurioje kiekvienas medis potetui brangus. „Suprantu, kad be reklamos neapsieisi. Bet gal bauginantį jos agresyvumą galėtų šiek tiek humanizuoti, sušvelninti kad ir vienas, kad ir trumpas eileraštis medžio, miško, pasaulio gėrio ir grožio tema?“ – redaktorius taip ir išspausdina laišką: pacijo žurnalo pradžioje, su Just. Marcinkevičiu eileraščiu šalia. Vartant vėlesnius leidinio numerius, daugėja kultūros žmonių tekstu, visai nebūtinai susijusių su miškais (vienam numeryje randu net daug kur publikuotą viešą Jurgos Ivanauskaitės laišką iš Švedijos). 2006 m. Just. Marcinkevičius rašytas laiškas spausdintas mašinėle, ir tai dar viena nuostabi detalių švelniam, smulkmenų atsargiai koreguojamame poeto paveiksle. Visuose tvarkytuose rankraščiuose (apytiksliai trečdalį parašyti jau XXI a.) – tik vienas tekstas, rinktas kompiuteriu, greičiausiai redakcijos atsiustas rašytojui peržiūrėti; o ir ten – ne vietoje nuslystantys tarpai, neklusinos pastraipų pradžios...

Bandau išivaidzduoti pirmojo XXI a. dešimtmecio pabaigos triukšme, eklektikoje, elektronikos dūzgime rašomaja mašinėle sklandžiai, nenutrukstamai kaukšintį poetą, ištkimą jai kaip senam draugui, nenugalmai vilčiai, neatimamam džiaugsmui. Žinančiam, kad poezija gali išgelbėti komercijoje bepaklystantį žurnalą, gyvenime pasimetusį žmogų, matyt, ir vertėbes pamirštantį pasauly.

Rankraščius net du kartus iškyla nusikalstamumo tema – „Kryžkelė“ ir „Sargyboje“ 2002 ir 2000 m.

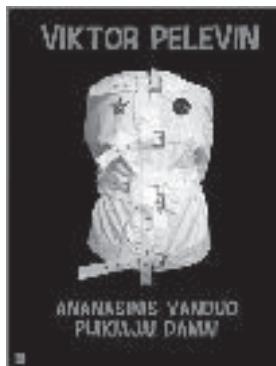
spausdinti tekstai gerokai nutolsta nuo Just. Marcinkevičiaus poezijos; apie kasdienybės prozą poetas ir interviu „Sargybai“ kalba proziškai: „Stai jaunos merginos nesivaržydamos žaismingai demonstruoja savo grožybes, erzina ir kelia virų seksualinius interesus. Lengvai prieinamos... Tai ar néra ir jų kaltės, kad vėliau būna išniekintos, nuskriaustos?“ „Kryžkelė“ – Lietuvos kalinių globos draugijos leidžiamas laikraštis; rankraštyje atskirai pažymima, kad tekstas „Nusikalstimas ir bausmė“ rašytas specialiai šiai draugijai – gal dėl to ir tonas čia kiek kitoks nei „Sargyboje“, atrodo, tarsi poetas kalbėtų čia pat susėdusiems nusikalstusiesiems: „Bausmė neindividualizuota taip, kaip individualizuotas nusikalstimas. Ji nuobodi ir neišradinta: nuo – iki. Baudžiamieji kodeksai neskatina teismų kūrybiškumo. (...) Teisėjų togomis apsililkusi bausmė neretai ir suklysta.“ Žodžio „poesija“ néra né viename iš šių tekstu; interviu „Sargybai“ net juntas kartėlis: „Tik objektyvios sąlygos pagimdo nusikalstamumą. Manau, kad prie viso to prisideda ir iš Vakarų plūstanti lengva, populiaru, purvina „kultūra“, neregėtas seksuo demonstravimas.“ Vilties išsigelbėti ir tikėjimo čia maža: „Esu įsitikinęs, jeigu Nepriklausomybės metais būtume gyvenę sankaikoje ir santarvėje, būtume ne tik pasiekę gerokai daugiau, bet ir išvengę moralinių kolizijų, kurių, deja, vis dar nepajėgiamo spręsti“, – šitaip užbaigiamas interviu su „Sargybos“ korespondente Džūljeta Bendikaite. Vienintelis galimas būdas keisti situaciją siūlomas „Kryžkelės“ teksto išvadiniuose sakiniuose: „Vykdydami teisingumą, siekime ne tik bausmės, bet ir atgalios, išpuškime jos ugnį žmoguje. Mokykimės pažinti ją – kaip tiesos ir teisybės šviesą.“

Bene didžiausia ir linksmiausia staigmena – rašinys „Krepšinis – tai šventė“. Atradusi neilgą teksteilį tarp interviu apie kūrybą, pamastymu apie politiką ir pasiakymu įvairių valstybinių švenčių progomis, apsižiaugiai, nors nesu krepšinio mėgeja – rodos, net ir geriausiai pažistami, pastoviausiai autoriai gali beprotiskai nustebinti. Tekstas pakilus, labai šviesiai atskleidžiantis, kad kūrėjai iš tiesų yra tokie patys žmonės kaip ir visi kiti: „Krepšinio lentą su lanku ir kiauru krep-

siu po juo pirmą sykį išvydau 1942 m., kaip tėvas atvežė į Prienų „Žiburio“ gimnazijos antrają klasę. Mačiau, kaip vyresnieji į tą krepši mėto kamuoļi, kaip varinėjasi jis po visą aikštelię, stebėjau pirmąsias krepšinio rungtynes. Tai buvo puiku! (...) Krepšinis – tai šventė, kurioje dalyvauja visos žmogaus fizinių ir dvasinės galias. (...) Jeigu treneriu ir žaidėjams pavyksta sukurti ir išvirtinti protinę, judrią improvizacijos, individualių pastangų ir komandinio žaidimo dermę – aikštelię matome gyvą, mąstantą, emocionalią, kuriančią, tikslą siekiančią miniatiūrinę visuomenę, t. y. komandą. (...) visą gyvenimą jaučiu nepasotinamą krepšinio alkį. Vis dar mėginu numalšinti jį, nepraleisdamas nė vieną svarbesnių rungtynių – žinoma, prie televizoriaus.“ Koks žmogiškas ir tikras tekstas! Šalia ranka tebuvo užrašyta „1997 m., knygai apie krepšinį“. Tos knygos ieškojau ilgai, sulaukdama ne vieno pašaipaus komentaro, kad, matyt, ne to Marcinkevičiaus tekstą perskaiciau. Galiausiai ji atsirado Nacionalinėje bibliotekoje – mokslinei konferencijos, skirtos Lietuvos krepšinio 75 metų sukaktai, medžiaga, pavadinta „Krepšinis – lietuviu gyvenimas“. Visai kitaip po tokio teksto atrodė Just. Marcinkevičius – ne vien palinkės prie rašomosios mašinėlės, bet ir parimes patogiame fotelyje, akimis sekantis mažas žaidėjų figurėles ekrane. Toks pats, kaip ir bet kurio iš mūsų tėtis arba senelis.

Vadinamajai Laisvės kartai, išsibarsčiusių po pašaulio universitetus, viešbučius, užkandines ir fabrikus, ne visada paprasta patiketi Just. Marcinkevičiaus Lietuva (o tokia tikrai yra jo raštuose). Ne visada paprasta suvokti, kad mokykloje dainuotas „Laukas, pieva, keliai, upė“ yra ta pati Lietuva, į kuria sugrįžtama kartą per metus – nemokamai pasitikrinti sveikatos. Išleidus į save tokį nepajudinamų figūrų kaip Just. Marcinkevičius žmogiškumą, pasidaro daug lengviau truputį atsitraukti nuo juodu ant baltu išrašytų „šventų tiesų“ ir pripažinti, kad net ir Tokie žmonės kartais karsčiuojasi ar net klysta. Galima net sau leisti pagalvoti – matyt, Just. Marcinkevičius buvo visai kaip mano senelis, rankoje nekantriai gniaužiantis nuotolinio valdymo pulteli per svarbias krepšinio rungtynes.

Viktor Pelevin „Ananasinis vanduo puikiajai damai“: apysakų rinkinys; vertė Irena Potašenko. – „Kitos knygos“, Kaunas, 2012.

Beveik vienu metu į literatūrinį lauką šastelėjo dvi Viktoro Pelevino knygos. „Metodika“ išleido autoriaus romaną „T.“, o „Kitos knygos“ – apysakymų rinkinį „Ananasinis vanduo puikiajai damai“. Toks veiksmas rodo, kad Lietuvoje jau yra nemažai V. Pelevino gerbėjų, kuriais galima mažumėlę pasitiketi, taigi ir imtis šio populiaraus, bet intelektualiaus autoriaus vertimų. Stai „Kitos knygos“ išleido „Ananasinį vandenį puikiajai damai“ net pusantro tūkstančio egzempliorių tiražu.

Ir, žinote, pasakysiu, kad visai ne veltui tas pasitikėjimas pirkėjais – juk 2011 m. ši knyga buvo pirmoje Maskvos knygų dešimtuko vietoje. Nors kūrinyje su dideliu pasimėgavimu šaipomasi iš buržuazinės klasės, globalizmo, Amerikos, Rusijos ir religijų, o pavadinimas tiesiogiai susijęs su V. Majakovskio eileraščiu, niekinančiu miesčionių (ar „tikrų vilniečių“?) klasę, lažinuosi, kad viisi tie, iš kurių V. Pelevinas godžiai juokiasi, bus tiesioginė knygos auditorija.

I rinkinį sudėti du apysakmai ir trys novelės. Pirmajame apsakyme šmaikščiu pavadinimu „Operacija „Burning Bush“ autorius meistriškai prisikasa prie transcendencijos pasitelkdamas sa-

vo kūryboje neretas konspiracines teorijas. Išivaizduokite, būtumėte eilinis, niekam į akis nekrantantis inteligentas, kai staiga jus pagautų slaptoji tarnyba ir lieptų per tiek ir tiek dienų tapti danties ertmėje įsikūrusiu dievui. O paskui – ir velniu. Skamba lyg iš fantastinio ar siurrealistinio kūriniu, tačiau V. Pelevinas stengiasi viską pagrįsti logiška, nors ir satyriskai iškreipta įvykių eiga. Vartojant haliucinogeninius preparatus, plūduriuant cisternoje sūdyto vandens įmanoma pasinerti į tokias dvasines patirtis, po kurių imtumei ir tapumei Dievo imitoriumi, kuris valdo pasaulli išskurdamas galingiausios valstybės vadovo danties plomboje. Šiame pasakojime V. Pelevinas geba sukurti daugybę aliuizijų į krikščionybę, budizmą, literatūros klasiką, filosofines teorijas ir socialinius stereotipus. Tačiau pertekliaus arba nereikalingų detalių nesijaučia – autorius kaip tikras postmoderno riteris dėlioja savo mozaiką teisingais kampais, palikdamas tuščių ertmių tik tam, kad galėtumei apie jas susimąstyti.

Svarbi čia ir budistinė tuščemos idėja, kone gražiausiai atskleista paskutinėje novelėje „Sékmungu įsikūrimui viešbutis“: „Paskutinis dalykas, kurį ji

įžiūrėjo, buvo ant stalo stovinti skardinė su ant šono nupieštu ananasu. Maša pamanė, kad dabar jau niekada nesužinos, koks joje vandens skonis. Bet ten, kur link jinai budo, jau nebebuvo galima baigti šitos minties. Paskutinį kartą mostelėjus savo šešiais sparnameis, ji liovėsi būti iš pradžių Maša, paskui vakareliu viešbutyje, paskui plokščiu butelio dugnu, kuriame atsispindėjo angelas, o galiausiai ir pačiu angelu. Blėstančiomis žiežirbomis išsklaidė pavydo žemėlapis, sustojo keltuvai, nustojo kilti burbuliukai šampano taurėse ir patamsėjo eglutės bumbulai. O kai užsvirė deimantine ugnimi liepsnojanti dangiškoji akis, išnyko juodai mėlyna erdvė, kurioje ką tik kabėjo angelas, ir viskas vėl tapo tuo, kuo buvo ir bus visada“ (p. 303).

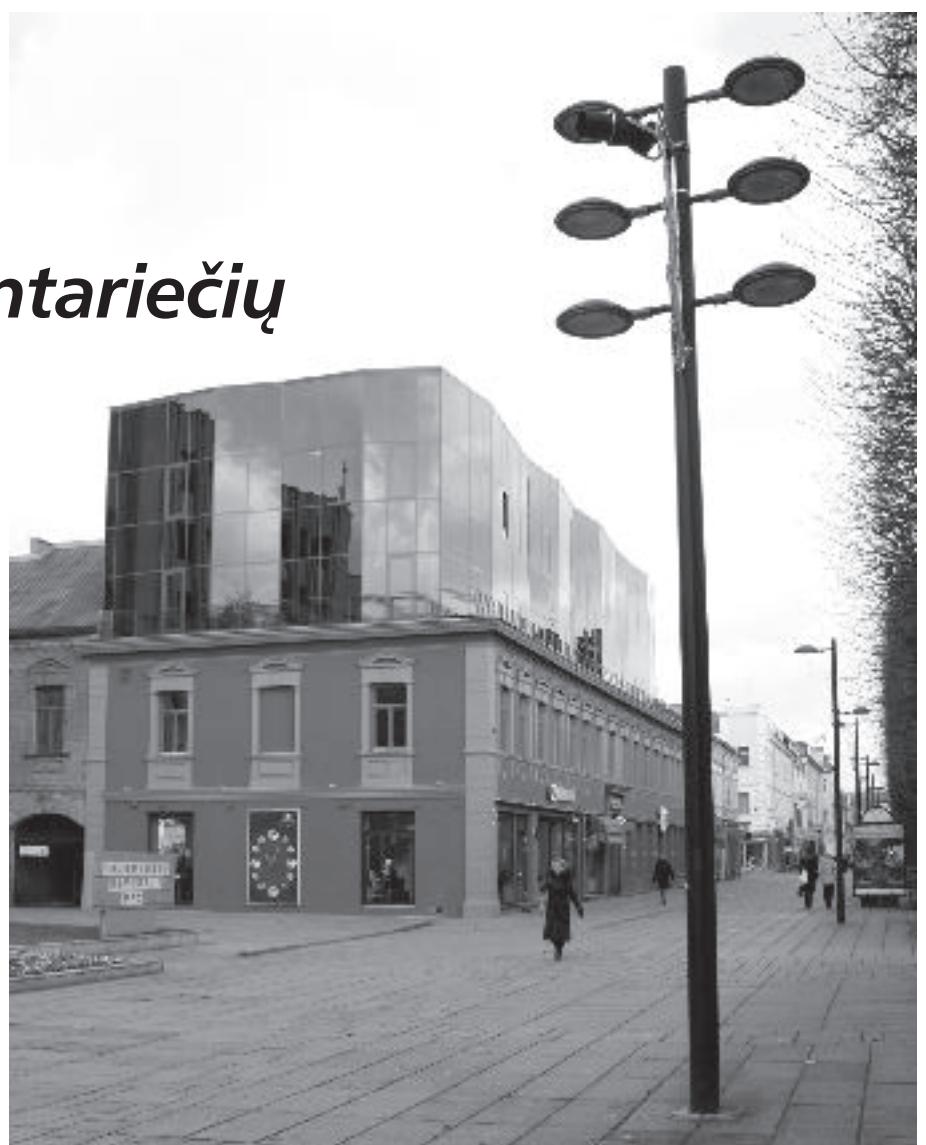
Tiesa, ne visos aliuizijos ir metaforos, kurias V. Pelevinas pasitelkia kalbėdamas apie šiandieninę visuomenę, man pasirodė tikrai vykusios. Tarkim, apsakyme „Zenitinai Al Efesbio kompleksai“ vienas rusų žvalgas Afganistane pradeda kariauti prieš amerikiečius. Kartu su talibais jis klojoja po dykumas ir smėlyje palieka amerikiečių gyvenimo būdą pašiepiantį, kiek banalokų postulatų, pavyzdžiui, apie tai, kad amerikonai yra makdonaldų ir pinigų vergai. Tie užrašai pasirodo tokie galingi, kad ima gadinti naujausias skrydžių valdymo sistemas, o koviniai lėktuvai dėl to krinta žemyn ir sprogsta.

Visgi knyga avangardiškai drambliško dydžio pavadinimu nėra tokis jau lengvas riešutėlis, kurį galima makelti ir tuo pat suvirškinti – čia daug įvairiausių citatų ir postmodernių reikšmių perkeitimų, prasmų kontrasto. Jeigu jis atsidurs lietuviškuojančiu topų dešimtuko aukščiausioje pozicijoje, visi kalbantieji apie neturinčius skonio šiuolaikinius skaitytojus turės nusikirpti liežuvius.

Jurga TUMASONYTĖ

Laura KARPAVIČIŪTĖ

Londono ir Kauno santariečių sueiga: susitikimas su architektu Algimantu Kanču

Vieną rudens vakarą Londono „Šerloko Holmso“ viešbutyje, rinkosi Londono ir Kauno „Santa-ros-Šviesos“ klubo nariai. Jie turėjo ypatingų svečių – architektą Algimantą Kančą ir jo žmoną Jolitą Kančienę. Architektas mielai dalijosi mintimis apie dabartinę ir tarpukario Lietuvos architektūrą, o jo žmona, architektūros istorikė, vis papildydavo savo vyražių įdomiomis pastabomis.

A. Kančas Lietuvoje buvo ne kartą kritikuotas dėl kai kurių architektūrinių projektų. Vienas jų – Klaipėdoje pastatytas viešbutis „Danės vartai“, kurį netgi siūlyta nugriauti, neva jis nedera prie aplinkos. Tačiau įdomiausia, kad A. Kančo ir jo dukros Gustės Kančaitės suprojektuotas ir pastatytas apartamentų tipo viešbutis architektų apdovanojimuose „Brick Award 2012“ išrinktas vienu geriausių pasaulyje architektūrinių projektų, jis pateko į pasaulio architektūrinių ansamblių penkiadesimtuką.

A. Kančas pokalbi pradėjo lygindamas dviejų skirtingų laikotarpiai Lietuvos architektūrą: 1930 m., buvusio Lietuvos prezidento Antano Smetonos laikų moderniąją, ir 2012 m. Kauno bei vienos Lietuvos architektūrą, kuri bijo įsileisti modernizmą ir naujoves. Pavyzdys – šiuolaikiškas stiklinis viešbutis šalia savivaldybės Kaune. Dėl jo kilo daug diskusijų, jį siūlyta nugriauti. Lygindamas du laikotarpius A. Kančas teigė, jog tarpukariu Kaune išdygo ne vienas išpudingas pastatas, kuris mena tarpukarių dar ir šių dienų Kaune. Tai ir kino teatras „Romuva“, ir Kauno centrinis paštas, ir daugybė kitų pastatų. Kaunui tapus laikinaja Lietuvos sostine, prezidentas A. Smetona siekė, kad jis būtų modernus, europie-

tiškas. Čia émė kilti modernizmo stiliaus namai, kuriems būdingos tam tikros lenktos formos, kampiniai langai ir kt. Architektas teigė: „1930 m. Kaunas – atviras, dinamiškas, pažangus, inovatoriškas, o 2012-ujų – inertis, pasyvus, abejingas, uždaras, mirštantis.“ Nors gyvename moderniaisiais laikais, tačiau, pasak A. Kančo, lietuvių vis dar gręžiasi atgal.

Dauguma žmonių pamena pavasarį vykusį piketą Kaune dėl žymiojo stiklinio antstato, kurį suprojektavo architektas Virginijus Juozaitis. Stikliniam antstatai įsikūrė 2 žvaigždučių „Kaunas city“ viešbutis, kuris sėkmingai veikia iki šių dienų. Dėl stiklinio pastato vyravo (ir vyrauja) įvairios nuomonės: vieni dar pavasarį piketavo ir reikalavo, kad stiklinis antstata būtų nugriautas, kiti – priešingai, teigė, jog moderni architektūra dera istorinėje aplinkoje. Svarstytinas klausimas, ar modernus stiklinis pastatas išties niokoja Kauno architektūrą, ar kaip tik tampa jos nauja, šiuolaikiška dalimi. Visai normalu, kad dėl jo kilo daugybė diskusijų. Architektas sakė, jog šis statinys gal ir nedera prie senosios architektūros, tačiau... Į klausimą, ar toks turėjo būti projekto įgyvendinimas, atsakė, kad tai buvo galbūt ne pats gražiausias, bet tikrai ir neprasčiausias variantas.

A. Kančas pabrėžė, jog Lietuvoje labai daug kičinės architektūros. Jos pavyzdys – lenkiškos tvoros lietuvių namų fone. Seniai visiems aišku, kad Lenkijoje esančios reklamos ant namų sienų niokoja pastatus, tačiau lenkiškos tvoros, kurios pas mus vis populiarėnės, taip pat nepuošia tautiečių kiemų...

Kaip labai geros architektūros pavyzdį Lietuvos architektas pateikė Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) biblioteką. 2000 m. ji rekonstr-

ruota. Pilka, mėlyna ir oranžinė – tai spalvos, kurios puošia šiuolaikiškos bibliotekos interjerą ir eksterjerą. Taip pat čia ypatingą aplinką kuria vitražininkės Editos Utarienės sukurtas vitražas.

Tą vakarą „Šerloko Holmso“ viešbutyje kelta daug klausimų. Vienas jų – kaip būtų galima lavinti lietuvių architektūrinį skoni. A. Kančas atsakė, kad, ko gero, tik šviečiant ir informuojant visuomenę.

Toks renginys kaip „Open House“ Londono galičių būti šitokios veiklos pavyzdys. Jo metu visi norintieji galėjo apžiūrėti muziejus, bankus, vilas ar net privačius žymiu žmonių namus, kurių išprastomis dienomis nebūtų galima pamatyti. Todėl tą vakarą nepaklausti architektų, kokie pastatai Londono jiems paliko didžiausią išpūdį, tiesiog būtų nuodėmė. A. Kančui labiausiai išsiminė „Lloyds of London“ bankas ir jo architektūra. Tai didžiulė tarpautinė draudimo rinkos būstinių, kurios interjeras labai modernus.

Kalbėdamas apie Lietuvos architektūrą, kuri gal ir néra tokia gera, kaip mums norėtusi, architektas nurodė ir priežastį – tai slavų įtaka. Lietuva visais laikais buvo apsupta prastą architektūrinį skoni turinčių šalių. Pas mus ilgus metus vyko (ir vyksta?) kultūros slavėjimas. Tai rodo kad ir Klaipėdoje pastatytas geležinkelio viadukas, kad ir Gariūnų tiltas, kurie yra beformiai, ryškių spalvų. O štai estai mokosi iš suomių, todėl jų šalies architektūra daug skoningesnė ir geresnė.

Architektas pateikė įdomių faktų. Jis lygino Ispaniją su Lietuva. Tyrimų duomenimis, mūsų šalis turi daugiau kultūrinio paveldo nei Ispanija (santykis 14 364 < 22 005). Taigi privalome saugoti savo kultūrą, unikalią architektūrą, tačiau taip pat būtina – mokėti kurti. Architektūra itin svarbi šalies įvaizdžiui, tad ji turi būti savita.

Gediminas JANKAUSKAS

Liv – tai gyvenimas

Kino festivalis „Scanorama“ garsėja ne tik solidžiomis filmų programomis, bet ir siūloma galimybe iš arti pamatyti ižymius pasaulinio kino kūrėjus. Jau dešimtoji „Scanorama“ – ne išimtis. Savo apsilankymu šiemet festivalį pagerbia Vengrijos kino klasikas Istvanas Szabo ir Ingmaro Bergmano mūza, norvegų aktorė bei režisierė Liv Ullmann. Abu šie Europos kino kūrėjai gimtasis šalis garsino toli už jų ribų ir savo pavyzdžiu įrodė, kad tikras talentas visada yra ir tautiškas, ir universalus. Tai puikiausiai iliustruoja nedidelės šių meistrų retrospektyvos, kurių filmai perteikia svarbiausią abiejų menininkų bruožą – vengti komercinio populiarumo ir kalbėti apie skaudžius žmogiškuo išbandymus.

Nepanaši į kino žvaigždę

L. Ullmann visai nepanaši į garbaus amžiaus dabantines kino žvaigždes, iš paskutinių jėgų besistengiančias atrodyti žvaliai ir jaunatiškai. Ji neslepia savo amžiaus ir nesigedija gyvenimiškos patirties, kurioje buvo daug skausmo ir nelaimių. Nors žiūrédamas į jos šviesų veidą to nepasakytum.

Taip gali atrodyti tik harmoninga asmenybė, gyvenanti santarvéje su aplinkiniais ir savimi. Bet už išorinės ramybės slypi iki šiol nenugalėti kompleksių, kuriuos L. Ullmann labai atvirai apraše autobiografinėje knygoje „Pasikeitimai“. Jos gyvenime būta didelių išbandymų ir skaudžių likimo smūgių, tačiau aktorė sugebejo išsaugoti nepakartojamą sielos grožį ir nuostabų talentą. Net sunkiausiomis akimirkomis ji neprarado tikejimo gyvenimo stebuklu ir jį patyrė kaip niekas kitas. Cia turbūt nėra nieko keista, juk „Liv“ norvegiskai reiškia „gyvenimas“.

L. Ullmann gimė 1938 m. gruodžio 16-ąją Tokijoje. Jos motinai ištrigo dvi šio įvykio aplinkybės. Prieš gimdymą palatos grindimis prabėgo pelytė – sakoma, tai laimingas ženklas. Po gimdymo seselė pasilenkė prie jos ir su nuoširdžia užuoja auta pasakė: „Deja, jums gimė mergaitė. Gal pati apie tai pranešite savo vyru?...“

Vaikystę Liv praleido Kanadoje ir Niujorke, nes grįžti į nacių okupuotą Norvegiją buvo neįmanoma. Karas nusinešė dvių brangiausių Liv gyvenime vyrų gyvybes: tévas tragiškai žuvo paskutinėmis okupacijos dienomis, o senelis už pagalbą žydams atsidūrė Dachau mirties fabrike. Taigi štai toks Liv biografijos faktas neatrodo atsitiktinis: pirmasis jos vaidmuo teatre – jauna žydaitė Ana Frank, taip pat žuvusi nacių koncentracijos stovykloje.

Karjera vos nežlugo

Liv teatrinė karjera vos nesibaigė dar neprasidėjusi, kai po studijų Londono ji grįžo į Norvegiją ir pabandė patekti į Oslo dramos teatro trupę. Komisijos išvada skambėjo kaip mirties nuosprendis: „Neturi jokio talento!“ Bet po Anos Frank vaidmens mažame provincijos teatrėlyje ir pirmų teigiamų recenzijų padėtis palengva ēmė keistis.

Žiūrovams ir kritikams patikusią jauną aktorių pradėjo kvesti į kiną, pradžioje kurti epizodinius, vėliau ir didesnius vaidmenis.

Tik ne visi giminaičiai apsidžiaugė Liv populiarumu. Štai kaip ji aprašo skandalą, kilusį šeimoje po pirmojo jos pasiodymo kine: „Per pirmojo mano filmo „Nepatyrės bėglys“ (1959 m.) premjerą vienas iš

Liv Ullmann.

mano senelio pusbrolį nuėjo pas kino teatro direktorių ir paprašė šio filmo nerodyti, nes Jame aš visiškai nuoga maudžiausi miško ezerelyje, ir kiekvienas žiūrovas galėjo ižiūrėti mano užpakaliuką. Be to, ši filma policijai apskundė ir pastorius Melis, kuris valdžiai uolai pranešdavo apie visus pamatyti apnuogintus kūnus, nesvarbu, kas tai buvo – skulptūros parke ar šokėjų nuotraukos laikraščiuose. Žodžiu, giminėje kilo skandalas. Net mano močiutė dėl šio filmo turėjo nemalonumų senelių prieglaudoje, nes į premjerą pačiavietė visas savo drauges...“

Tačiau begalinio noro vaidinti visi šie nesusipratimai sustabdėti jau negalėjo. Liv vis dažniau pasirodydavo norvegiskuose filmuose, o kiek vėliau buvo pakviesta į Švediją filmuotis Nobelio premijos laureato Knuto Hamsuno romano „Panas“ ekranizacijoje (1962 m., režisierius Bjarne Henningas-Jensenas). Ciā ji susidraugavo su aktore Bibi Andersson, kuri jau buvo vaidinusi keliuose Ingmaro Bergmano filmuose („Septintasis antspaudas“, „Žemuogių pievelė“, „Veidas“).

Išpažintis ir tyla

Abi merginos netrukus nusifilmavo I. Bergmano kino juosteje „Personas“ (1966 m.). Švedų kritikas Moritzas Endstromas „Personą“ pavadino ta riba, už kurios kalba sujra, vaizdai dyla, o realybė pradingsta. Šis filmas – tarsi išpažintis, kaip nevilties šauksmas ar bandymas priesintis tamsai ir tylėjimui.

Šitoje subtilioje jausmų dramoje, kurią režisierius taikliai pavadino „kameriniu kūriniu dviem instrumen-tams“, Liv teko labai sunkus vaidmuo. Aktorė Eliza-beta Fogler, vaidindama spektaklyje „Elektra“, staiga nutyla ir pasitraukia nuo scenos. Po šio nesuprantamo akibrokšto ji keletą mėnesių tyli ir neatsako net tiems, kurie nuoširdžiai nori jai padėti. Visas tolesnis „Personos“ veiksmas tyliai rutuliojasi pajūrio viloje, kur su nekalbančia Elizabetą bendrauja jauna medici-nos seselė Alma. Ji atveria tylėjimo ižadus davusiai pacientei savo pačios širdies sopulius, bet ir tokia šoko terapija neduoda jokių rezultatų: Elizabetos atkalliai tyli. Mes taip ir nesužinome, kas nulémė tokį apsisprendimą. Gal moterė iki sielos gelmių sukretė per televiziją matyti šiurpūs vaizdai, kuriuose beaistrė dokumentinio kino kamera užfiksavo tikrą kančią ir mirtį. O gal priežascių reikėtų ieškoti pačios Elizabetos sažinės priekaištuose. Juk dėl karjeros ji kažkada paniekinio motinystės jausmus ir ēmė neapkėsti savo kūdikių dar tuomet, kai jis nebuvó išvydės šio pasaulio.

Liv ir Ingmaras.

18 Kinas / festivalis

Drauge su I. Bergmanu

Filme simbolika viskas pradedant pavadinimu („persona“ lotyniškai reiškia „kaukė“, o „alma“ – „sieла“) ir baigiant amžina I. Bergmano kūrybos tema – žmogaus tikrosios tapatybės paieškomis tylinčio Dievo pasaulyje. Be teksto atlikti pagrindinių vaidmenių iš tiesų buvo nepaprastai sudėtinga, tačiau Liv puikiai su šia užduotimi susidorė. Nuo šiol ji ilgam tapo nuolatine I. Bergmano filmų aktore. Gerokai trumpiau truko jų intymūs santykiai, po kurių liko dukra Linn ir skaudūs išpažinties žodžiai aktorių memuaruose: „Mes atsirasdavome vienas kito gyvenime tai per ankstį, tai per vėlai. Man reikėjo visiškos ramybės ir apsaugos. Aš jaučiau būtinybę kam nors priklausyti. O jam labiau už viską reikėjo motinos. Galbūt mudviejų meilė gime iš mus abu kankinčios vienatvės. Jis svajojo apie stiprią moterį. O aš trupėjau į gabaliukus iš baimės ir be rūpesčių ar dėmesio. Stengėmės vienas nuo kito neturėti paslapčių. Mums reikėjo daug drąsos patirti viską iki galio. O kai ši riba buvo pasiekta, nebegalėjome toliau kartu gyventi. Tai tapo mūsų drama ir mūsų pragaru.“

Skaudžios meilės istorija truko penkerius metus. Kai skausmas, neapykanta ir neviltis atslūgo, Liv pajuto, kad ši patirtis jai suteikė stiprybęs. Tačiau tikrais draugais jiedu tapo vėliau. Ko gero, I. Bergmano filmą „Vedybinio gyvenimo scenos“ (1973 m.), kuriamė su tuo kintinius vaidino L. Ullmann ir Erlandas Josephsonas, reikėtu vertinti kaip tragiką šios meilės epilogą.

Tačiau ir vėliau Liv atliko pagrindinius vaidmenis I. Bergmano filmuose „Vilko valanda“ (1968 m.), „Gėda“ (1968 m.), „Aistra“ (1969 m.), „Riksmais ir šnabždesiai“ (1972 m.), „Veidu į veidą“ (1976 m.), „Gvyatės kiaušinis“ (1977 m.) ir „Rudens sonata“ (1978 m.).

Du dokumentiniai filmai

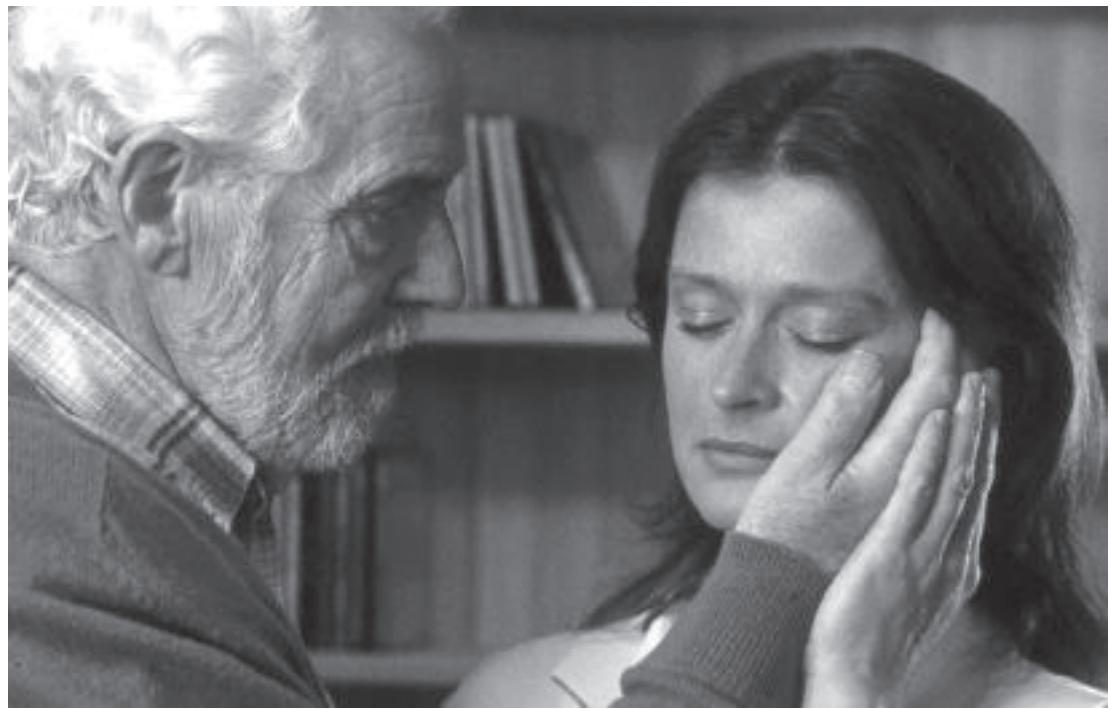
„Scanorama“ bus parodyti keli I. Bergmano filmai (juos aprašysiu kituose „Nemuno“ numeriuose). Anot festivalio direktorės Gražinos Arlickaitės, „Sie met vėl atsigrežiame į savo pamatą – I. Bergmaną – ir pirmą kartą Lietuvoje parodysime paskutinių jo filmų „Sarabanda“ (2003 m.). Simbolika, kad Jame pagrindinius vaidmenis atliko L. Ullmann ir E. Josephsonas, tarsi sudėlioje paskutinius akcentus prieš tris dešimtmecius drauge kurtoms „Vedybinio gyvenimo scenoms“.

L. Ullmann gyvenimui ir jos santykiams su I. Bergmanu skirti du dokumentiniai filmai. „Liv Ullmann – scenos iš gyvenimo“ (1997 m., režisierius Edvardas Hambro). Šis filmas – tai aktorių karjeros portretas, sukurtas naudojant epizodus iš filmų, filmavimo aikštelių archyvinę medžiagą ir unikalius teatro užkulisių kadrus. Nuo pradžios Norvegijos teatre, bergmaniškojo laikotarpio Švedijoje, tarptautinės sėkmės Holivude iki režisūrinės kančių filmuojuant „Intymius pokalbius“ (1996 m.). Režisierius fiksuoja ne tik kasdienę L. Ullmann darbotvarke Niujorke, kalbina daugelį jos kolegų, bet ir kartu su aktore leidžiasi į humanitarines misijas Bosnijoje.

Filmą „Liv ir Ingmaras“ (2012 m.) režisierius Dherajus Akolkaras komentuoja taip: „Liv Ullmann ir Ingmaras Bergmanas yra dvi legendos, kurių kūryba mane, kaip ir kiekvieną kino mylėtoją, nepaprastai žavejo daugybę metų. Ši filmą kūriau paakintas noro atskleisti, iš ko radosi jų didingumas. Tai universalis ir labai realistinė vyro bei moters istorija, dviejų įsimylėjelių istorija, dviejų draugų, bendražygių, sielos bičiulių istorija. Šis filmas skirtas kiekvienam, kuris mylėjo, neteko mylimojo, bet nenustojo mylėti.“

Meilės ir neiškikimybės istorijos

„Scanorama“ suteikia galimybę pamatyti ir tris L. Ullmann savarankiškai režisuotus filmus. Debiutui

„Neiškikimi“.

„Sofija“ (1992 m.) buvo pasirinktas Henri Nathanseeno romanas „Mendelis Filipsenas ir sūnus“. Knygoje ir filme pasakojama vienos turtinės Švedijos žydų šeimos istorija. Sofija (aktoriė Karen-Lise Mynster) – poetiška, stipri jauna moteris – svajoja apie gražią atėitį su dailininku Hansu Hojbium, bet jis nėra žydas. Todėl tėvai nusprendžia ją ištinkinti už patikimesnio jaunimkio Jono, prekiaujančio audiniais. O šis po vestuvių išveža Sofiją toli nuo giuntų namų. Gimus vakiui prasideda moters kančių epopėja, kurią apsunkina ir vyro psichinė negalia, ir jausmai Jono broliui, ir dviejų amžių sandūroje Skandinavijos šalyse paaštrėjės religinius nepakantumas.

„Intymius pokalbius“ (1996 m.) pagrįstai galime vadinti bergmanišku filmu ir dėl siužeto, ir dėl pasakojimo manieros, ir dėl to, kad scenarijų, remdamasis savo motinos dienoraščiais, raše I. Bergmanas, o filmavo nuolatinis jo operatorius – tikras šviesos alchemikas Svenas Nykvistas. Filmą sudaro penkios dalys. 1925 m. vasarą nelaimingai ištékėjusi Ana savo dėdei pastoriui Jokūbui prisipažsta padariusi vieną iš didžiųjų nuodėmių: ji pamilo teologijos studentą ir buvo neiškima savo vyru. Patyrės sielovadininkas pasirinkimo nepaliela: ji turinti tuo pat pasakyti vyru apie neiškimi-

bę ir nutraukti santykius su meilužiu. Tai tikinčiosios pareiga Dievui, savo artimui ir sau. Žmogus negali prieštarauti tiesai niekam nepakenkdamas.

Panaši problematika nagrinėjama ir filme „Neiškikimi“ (2000 m.). Jo scenarijų taip pat parašė I. Bergmanas. Anot aktorių, jis nenorėjo pats filmo režisoriu: „Scenarijus buvo nuostabus ir drauge toks asmeniškas! Tai geriausias jo kada nors parašytas tekstas. Jি skaitydamas jautiesi taip, tarsi būtum Shakespeare'o o pasaule.“

Mariana ir Markas laimingi kartu. Ji – aktoriė, jis – garsus dirigentas. Abu augina devynmetę dukrą, kuri nuo mažų dienų skleidžia vis daugiau talentų ir vaikiškos išminties. Idiliškuose šeimos namuose dažnai svečiuojasi geriausias draugas – režisierius Davidas. Priesingai nei Markas, jis nuolatos prislėgtas, neišskapsto iš skolų ir laiko save nevykėliu. Nepaisant to, visi trys megaujasi vienas kito draugija, o mažoji dievina Davido sekamas istorijas prieš miegą. Vieną vakarą, kai Markas koncertuoja užsienyje, Davidas lieka nakvoti. Nors tasyk neįvyksta nieko ypatinga, bet protu nesuvokiamu vidinė jėga ima augti ir išsiveržusi į paviršių nušluoja viską, lyg į kranṭą dūžtanti bangą.

„Intymius pokalbiai“.

„Nemunas“ rekomenduoja

Gediminas JANKAUSKAS

Kitokio kino klube – „Aš taip pat“

Antradienį, lapkričio 20 d., žiūrėsime 2009 m. Ispanijoje sukurtą jaudinantią dramą „Aš taip pat“ (režisieriai Antonio Naharro ir Alvaro Pastorai). Jitikrai patiks tiems, kurie prisimena tokius filmus kaip „Lietaus žmogus“ ar „Aštuntoji diena“. Su pastaruoju, kurį 1996 m. režisavavo belgas Jaco van Dormaelis, dramą „Aš taip pat“ sieja ta pati tematika ir panašus pagrindinis herojus.

Danielis įsimyli simpatišką ir maištingą kolegę Laurą, bet ji kol kas negali atsakyti tuo pačiu. Meilės išskanti ir vien dėl sekso su vyrais draugaujanti moteris nežino, kaip teisingiau pasielgti šioje sub-

tilioje situacijoje, nes naujas gerbėjas ir bendradarbis turi Dauno sindromą.

Trisdesimt ketverių Danielis – pirmasis Europoje žmogus su Dauno sindromu, savarankiskai išlaikęs baigiamuosius egzaminus universitete. Nuoširdusis vyras jaučiasi esąs normalus ir išskiria pavydėtinu intelektu, subtiliu humoru, iškalbingumu bei šviesiu protu. Jis puikiai išmano dailės istoriją, žavisi Boscho kūryba, lengvai išmoksta užsienio kalbas ir, žinoma, visai nenori būti laikomas lagoniu. Danielis nesutinka su rūpestingojo brolio pareiškimais, kad nė viena 46 chromosomas turinti moteris negalės jo mylėti.

Sutikęs Laurą (ją vaidina populiarė Ispanijos aktorė Lola Duenas), Danielis supranta, kad šalia jos jis gali jaustis visai ramus. Tačiau dėl paprastos gyvenimiškos laimės tenka pakovoti. Autoriai nežada nei lengvos pramogos, nei laimingio finalo. Jie tik nori, kad mes apsidairytume aplinkui ir suvoktume, jog šalia mūsų gyvena daug žmonių, kurie yra kitokie.

Abu pagrindinių vaidmenų atlikėjai L. Duenas ir Pablo Pineda apdovanoti „Sidabrinėmis kriauklėmis“, kurios įteikiamos San Sebastiano kino festivalyje, o kompozitorius Guille Milkyway už titulinę dainą įvertintas Gojos prizu.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kur nuneša sapnai, intrigos, meilė ir sąžinės priekaištai?

Atsitokėj po šoko, patirto 2001-ųjų rugpjūčio 11-ajų, amerikiečiai ilgai nesiryžo šios tragedijos įvykių perkelti į ekraną. Tai suprantama – sukrėtimas buvo pernelyg stiprus, o spekuliuoti šia tema atrodė šventvagiška. Pirmiausia tragedijos atgarsiai pasiekė ekranus netiesiogiai. Kol milžiniškus griuvėsius tragedijos vietoje keletą metų valė gelbėtojai ir ugniagesiai, būtent šių profesijų atstovų Holivudo vaidybiniuose filmuose akivaizdziai padaugėjo.

Vieną jų Arnoldas Schwarzeneggeris suvaidino filme „Kerštasis“ (penktadienis, 22.20 val., LNK). Scenarijuje herojus kovojo su arabų teroristais Libijoje, tačiau po to, kai arabų kilmės amerikiečiai surengė triukšmingas manifestacijas prieš filmus, kuriuose arabių vaizduojami negatyviai, teko daryti politiškai kovertuotus pataisus ir Libiją keisti į Kolumbiją, o politinių tikslų siekiančius arabų teroristus – į narkotikų mafijos smogikus. Liko nepasikeitusi tik teroristų vadovas pravardė – Vilkas. Kelis kartus kito ir pagrindinio herojaus profesija. Galiausiai jis tapo ugniagesiui Gordonui Briueriu, kurio akivaizdoje visai šalia Kolumbijos pasiuntinybės nuo teroristų žuvo žmona ir penkiometis sūnus. FTB ir CŽV specialistai, žinoma, ėmėsi tyrimo, tačiau nepakankamai energingai. O artimiausių žmonių netekės Gordonas trokšta atkerštyti žudikams tuo pat, be kokių atidėliojimų.

Žmonės visuomet norėjo pažvelgti ne tik už horizonto, bet ir už ribos, kuri skiria gyvenimą nuo mirties. Dangaus ir pragaro vaizdai maitino rašytojų ir menininkų, filosofų ir poetų vaizduotę. Kine taip pat

dažnai vaizduojamos pomirtinės žmonių buveinės. Tiesa, kinematografininkus labiau domina skaitykliai ir pragaras nei sterilos dangiškasis rojus. Pagal Richardo Matheson romaną sukurtame filme „Kur nuneša sapnai“ (penktadienis, 22.35 val., TV1) pamatyse abu pomirtinius pasaulius ir populiarų aktorių Robin Williamsą, atliekantį šiuolaikinio Orfėjo vaidmenį.

Pagal neseniai lietuvių kalba pasirodžiusią rašytojos Diana Peterfreund knygą sukurta komedija „Labas rytas“ (šeštadienis, 23.50 val., TV3) praskleidžia TV pasaulio užkulisius. Jaunos produserės Bekės Fuller gyvenimas virsta košmaru, kai ji praranda darbą vietinėje žinių laidoje. Nieko gero nežadanti karjera priverčia Bekę imtis permanentų. Išidarbinusi beviltiskame rytiname šou, mergina suvokia, kad reikia reanimuoti merdinčią laidą. Bekė nusprendžia nusamdyti legendinį TV laidą vedėją Maiką Pomerojų (jį vaidina pastaruoju metu pastebimai senstantis Harrisonas Fordas) ir taip vėl pelnyti žiūrovų palankumą.

Tie, kuriems patinka sentimentalios Holivudo melodramos, mielai pažiūrės filmą „Tai nutiko Manhatane“ (sekmadienis, 10.00 val., LNK). Apie geresnį gyvenimą svajojanti vieniša motina Marisa Ventura (aktorė Jennifer Lopez) su sūnumi gyvena Bronxse, o dirba kambarine liukso klasės Manhatano viešbutyje. Kartą čia apsistoją milijonierius politikas, būsimasis senatorius ir tiesiog šaunus vaikinas Kristoforis Maršalas (aktorius Ralphas Fiennesas). Jiedu susipažista labai keistomis aplinkybėmis.

Neseniai didžiuosiųose ekruose rodyta „Praras-ta kontrolė“ (sekmadienis, 21.10 val., TV3) moterų superagenčių galeriją papildo dar vienu ryškiu personažu. Melori Kein – kietas riešutėlis ne tik jos priesminkams, bet ir vadovybei. Kadangi slaptųjų tarnybos viršininkai mégsta degančius kaštonus iš ugnies traukti svetimomis rankomis, ypatingais sugerbėjimais pagarsėjusi mergina dažnai kviečiama atliki visokiausius nešvarius darbelius. O jie paparastai būna oficialiai nesankcionuojami. Vadinas, sėkmės atveju visa da laimi strategai, o už žlugusią operaciją tenka atsakyti „nematomomo fronto“ eiliniams.

Gerų filmų savaitgalį baigiančiose „Septyniose sielose“ (sekmadienis, 22.50 val., LNK) dėl draudimo agento Beno kaltės autoavarioje žuvo jo žmona ir dar šeši atsikitiniai praeivai. Ši įvykį Benas įvertina trumpa sentencija: „Dievas sukūrė pasaulį per septynias dienas, o aš savo gyvenimą sunaikina per septynias sekundes.“

Gyventi su tokia nuodėme būtų tikrai nepakeliaima, jei Benas nesuprastų, kad ją galima išpirkti tik nuoširdžiai rūpinantis tais, kuriems tikrai reikia nesavanaudiškos pagalbos. Taip jo akiratyje atsiranda žmonės, kurių gyvenimas kabo ant trapaus plaukelio. Pamažu aiškėja slaptas vyruko planas – Benas ieško septynių labiausiai gyvenimo nuskriaustų sielų, kurioms jis dabar yra vienintelė viltis ir paguoda.

Gediminas JANKUS

Tuštybės mugės šurmulys

Gerokai nuvylė sezono pradžia Kauno muzikinio teatro scenoje, apgailestaujant tenka pripažinti, kad premjera – Johannu Strausso „Čigonų baronas“ – tapo pretenzinga įvairių stilų ir epochų samplaičia, eklektiška pseudonūdienos ir praeities mišraine. Kūrybinė grupė akivaizdžiai nesusikalbėjo, siūlė skirtingus sprendimus ir juos įgyvendino, taip prarasdama ir išbarstydamas visumą ir svarbiausią idėją. Gulbe, vėžiu ir lydeka tapę spektaklio kūrėjai savomis kryptimis stumdė ir taip margus bei triukšmingus operetės personažus, tad scenoje klegėjo tikra tuštybės ir miesčioniško skonio mugė.

Tačiau juk akivaizdu – užsimota buvo plačiai, siekiant pakartoti ar bent prilygti praėjusio sezono puosmenai – Gaetano Donizetti „Liucija di Lamermur“ pastatymui. Juk ir kūrybinė grupė beveik ta pati: režisierius Gediminas Šeduikis, scenografas Andu Dumitrescu, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Visgi iš tą pačią upę duktart neįbrisi. Pakartoti „Liucijos“ sékmės nė iš tolo nepavyko. Ne tik dėl žanro ir siužeto skirtybų. Tragiškos meilės istoriją ženklino itin ryški režisūra, gebėjimas visus spektaklio komponentus sutelkti į vieną tikslą. Ir scenografija, ir kostiumai, ir šviesos, ir svarbiausios siužetinės linijos alsavo ypatingu vienove, užbaigtumu, tikslingumu. Ypač svarbus buvo dirigento Juliaus Geniušo preciziškas darbas. Gal vis dėlto paveikė svarus meno vadovės D. Ibelhauptaitės įnašas?

Šiakart G. Šeduikis savo režisūra bandė sutaikyti skirtinges traktuotes, mėgino bravūriškai Rakoczy maršo ritmu pražygiuoti pro Triumfo arką, tačiau pasiklydo tarp minėtos pasakėčios veikėjų ir galu gale suklupo, besivaikydamas pigių efektų ir balybių.

Suprantu, kad statytojai susidūrė su tam tikrais sunkumais – operetės siužetas toks primargintas, sudėliotas iš įvairių sluoksninių, tame visko daug – ir čigonų, ir vengrų, ir husarų, meilės trikampių, patriotizmo pliūpsnių, monarchijos liaupsinimo, neįtikėtinų nuotykių, laimingų finalų, žodžiu, visokiausio to meto Vengrijos-Austrijos imperijos marazmo ir akivaizdusiai muilo operečių blizgesio. Išlaviruoti tarp tokios gausybės dirbtinio patoso, sudėlioti lo-

giškus ir įsimintinus akcentus nelengva. Vien gerai pažįstamų arių ir melodijų skambumas bei populiarumas nūdienos žiūrovui įspūdžio nepadarys. Dirlentas Virgilijus Visockis, entuziazmu švytėjės prieš premjerą, entuziastingai ir dirigavo, nekreipdamas dėmesio į scenoje vyraujančią eklektiką bei režisūros smegduobes. Be abejø, vokaline prasme solistai ir choras pasirodė gan nebilogai, bet kai kurios gerai žinomas arijos nuskambėjo nykokai, solistus vietomis užgoždavo orkestras. Tačiau ne tai svarbiausia – sie dalykai nesunkiai pataisomi, ypač turint omeny mūsų ar kvieštinių solistų pajégumą ir meistrystę. Visas pastangas niekais paverčia tasai nelemtas kūrėjų nesusišnekėjimas. Pradékime nuo scenografijos. A. Dumitrescu drąsiai bando sušiuolaikinti čigonų ir vengrų muilines praeities dramas. Nūdienos atributai – scenos akcentai. Dailininkas gal ir gimtojoje Rumunijoje pastebėjo pakitusias čigonų gyvenimo sąlygas – jie, sako, nūnai glaudžiasi ne kukliose palapinėse, o nameliuose ant ratų, judriuose kempériuose. Tad ir spektaklyje veiksmas vyksta aplink atbogintus ratuotus namelius, kažkokioje transeuropinėje magistralėje, pažymėtoje reklaminio skydo kolona. Nūdienos detalių gausus – tai ir lėkštinės antenos, ir mirgantis TV ekranas, ir aibės kitų smulkmenelių.

Jei tokios linijos laikytuvi visa kūrybinė grupė, gal ir rezultatas būtų kitoks. Deja, būtent čia ir prasideda G. Šeduikio vargai. Scenografo siūlomą sušiuolaikinimą jis be jokios logikos keičia archyvine pseudoistorine linija, paskui vėl be jokios sąžinės gražaties grįžta prie nūdienos, tada džiugiai plaksto sudūlėjusios monarchijos vėliavas ir taip blaškosi bei verčia blaškytis personažus.

Dramatinė kolizija, konfliktas, socialinė čigonų ir vietinių vengrų atskirtis, nužymėta operetėje ir jos muzikinėje kalboje (ypač Kalmano Župano, turtingo kiaulių ūkio savininko, vaidmeniu), spektaklyje visiškai išblėsta. Režisūra visą turtuolio Župano šeimą igrūda į tipinį čigoniską namelį ant ratų, taip suligindama skirtinges, konfliktuojančius socialinius sluoksnius. Garsioji Župano arija, kaip ir visas vaidmuo, skambesio ir jégos įgauna tik dėl Tomo Ladigos (teko matyti šią sudėtį) neeilinio talento, tuo metu režisūra ši personažą stumia kluonados link. Ko vertas pigus triukas su mėtoma kiaulaitės iškamša ir aplinkinių reakcija? O juk buvo

galima drąsiai suaktualinti šią temą, pabrėžus akivaizdžią analogiją su įžūliai besiskverbiantais daunu kiaulių ūkiais mūsų pagairėje. Tačiau tokia invazija, atskirtys ir konfliktai režisierių mažiausiai domino.

Nepakeiciamų ratuotų namelių ir reklamos su kompozitoriaus J. Strausso atvaizdu fone vyksta neskoningos Barinkajaus (Mindaugas Zimkus) ir čigonaitės Safi (Gitana Pečkytė) meilės scenos, solistai priversti demonstruoti vos ne Kamasutros pozas, panašiai ant namelio stogo mėšlungiškai tamposi ir kiti įsimylėjeliai – Otokaras (Egidijus Bavikinas) ir Arsenas (Justina Tomkutė). Neišlaikomas nei saikas, nei muzikinė charakteristika, beveik visose scenose režisūra apimta kažkokio nepaaškinamo vidinio nėžulio – padaryti, tik nežinia kam ir kodėl.

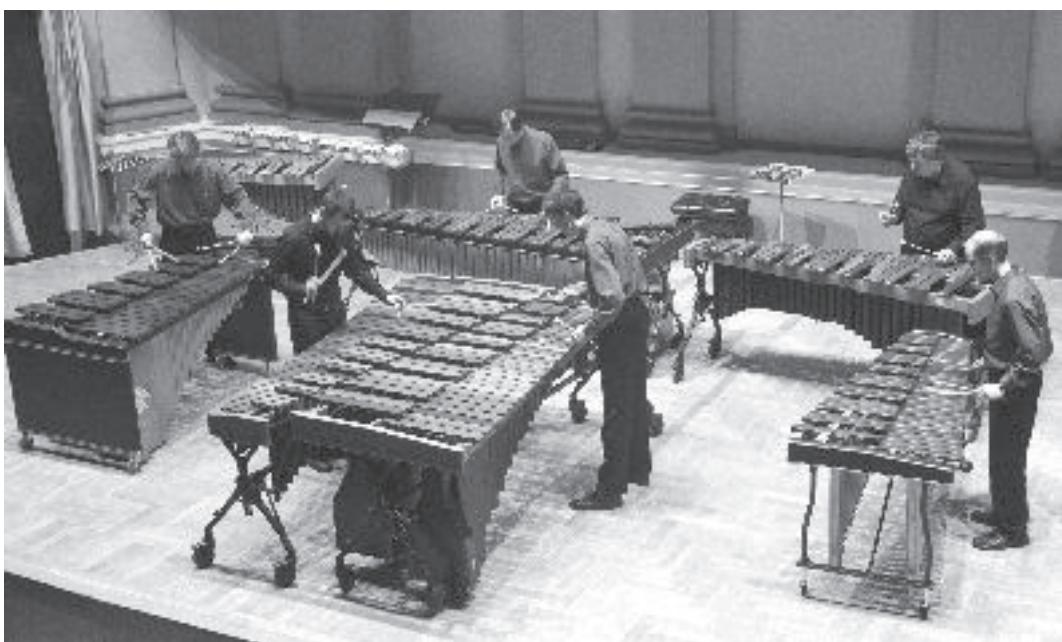
Šit antroje dalyje net pašalinti vieno ratuoto vagonėlio nesugebėta – jis tik pakeliamas ir kybo be naudos, suteikdamas vietos šokantiems, dirbantiems, geriantiems čigonams bei husarams. Banali ir juokinga čigonų imituojamo darbo scena – kai išpūtus akis mostaguojama guminiais milžiniškais kūjais... Gal tai sāmoninga parodija? Tačiau netrukus sceną užtvindo labai puošnūs ir rimi, uniformuoti ir šauinius husarai, pasiryžę mirti už tévynę ar imperiją, ir savaime aišku, kad parodija čia net nekvėpia.

J. Statkevičius tradiciškai dirbdamas, tradiciškai ir pateikė išstudijuotą bei profesionaliai nukopijuotą istorinį vengrų liaudies buitinių kostiumą. Juos dar pamarginės ir gausiai nusagstęs įvairiausiais blizgiais, aptaisė vengrus. Husarus išpuošė pagal Austrijos-Vengrijos monarchijos leibgvardijos uniformą pavyzdžius, itin paryškinančius husarų įvairius priviliumus ir pajégumus. Šiame margumyne kukliai atrodė čigonai ir jų baronas, tapę vos ne tamsos ir nakties simboliais ar net satana garbintojais (verta atkreipti dėmesį į skeptrą, įteiktą Barinkajui).

Taigi vos ne tarp muziejinių kostiuminių reliktų, šiuolaikinės atributikos ir dirbtinių banalių aistaru bei dramų vyko šis režisūrinis benefisas, tuštybės mugė, kurios šį kartą nesugebėjo pridengti garsūs kūrėjų vardai. Manau, sezono pradžią Muzikiniame teatre ženklina nesėkmė, sotaus pasitikėjimo savimi ženkli. Režisūrinė eklektika, atsainumas, supainiotos vertybės ir meniniai kriterijai, kūrybinės atsakomybės stoka suponuoja būtent tokius rezultatus.

Eugenija ŽAKIENĖ

„Iš arti“ jau nutolus

Scenoje šešios marimbos.

Ruduo – intensyviausias šiuolaikinės muzikos metas. Klaipėdoje skamba „Permainų muzika“, Vilniuje – aktualiai „Gaida“, o mūsų miestą jau septynioliktą lapkritį prijaukina festivalis „Iš arti“. Muzikos forumai bendrauja tarpusavyje, „dalijasi“ meninėmis idėjomis ir atlikėjais; gražu stebeti, kaip prieš metus ar daugiau vieno festivalio pasėtas kūrybinis „grūdas“ dygsta ir auga kito festivalio terpejė. Šiamečiams vyksiai išsidėscius ir „Gaidos“ pabaigai sutapus su „Iš arti“ ižanga, galėjome pajauti skirtingą jų salių atmosferą ir sykiu pasidžiaugti bendru projektu, leidusiu Kauno klasytojams išgirsti pasaulinio masto perkusininkus iš Vengrijos. Savaime suprantama, sostinės klasytojai kasmet pamato žymiausių nūdienos autorių ir garsius jų kūrinių interpretatorius, mėgaujasi „stambių“ žanrų muzika ir didelių kolektyvų muzikavimu. Na, o „Iš arti“ žavus kameriškumu, įvairiausią eksperimentų galimybę, be to, jaukia, svetinga aplinka ir ištikima publka. Todėl kiek nustebino netikėta „Amadindos“ ansamblis koncerto pabaiga – aukščiausio profesinio lygio ir nepaprastos energijos atlikėjams nesukelta ovacijų, nepareikalauta biso, išskirstyta pernelyg skubotai... Gal pasigailėta didelį krūvį dvi dienas (koncertai Vilniuje ir Kaune) turėjusių perkusininkų? Ar tie siog dar neįsijausta į festivalio maratoną?..

Sukaktys

Rūtos ir Zbignevo Ibelhauptų koncertas atsildė tarp šios „intrados“ ir tikros festivalio pradžios, tačiau įdomi programa, preciziškai ir elegantiškai atlikta, atitiko festivalio dvasią. Fortepijoninio dueto pasitelktos muzikinės ir sceninės priemonės pateisintos – viskas skambu, grakštu, vaizdinga ir ekspresyvu. Kartais buvo nelengva atspėti, kieno – duetui kuriančių autorų ar pačių pianistų – dėka interpretuojami kūrinių tampa tokie išprasminti ir efektingi. Kad ir kaip būtų, fortepijono meistrų prisilietimo pėdsakas jautėsi ir Robertui Schumannui dedikuotame Broniaus Kutavičiaus opuse, ir Gintaro Sodeikos technomuzikos atšvaitų turėjusioje kompozicijoje, ir Georgo Crumbo kūrinyje su preparuoto instrumento skambesiais, ir sudėtingai „nesutampančiam“ Pero Norgaro opuse dviem fortepijonams ir keturiems metronomams, ir dusyk koncerne nuskambėjusioje Giedriaus Kuprevičiaus premjeroje. Labiausiai išsiminė B. Kutavičiaus „Disputas su nepazūstamuoju“, reprezentuojantis pianistų šiuolaikinės muzikos interpretavimą, tarytum savotiška jų „vizitinė kortelė“. Manau, toks šiemet jubiliejų švenčiančio lietu-

vių muzikos klasiko pagerbimas suskambo ryškiomis spalvomis.

Sie metai jubiliejiniai ir Osvaldui Balakauskui, Jurgui Juozapaičiui bei Juliui Andrejevui; jų kūrinių skambėjo kamerinės muzikos koncerte. Nuo pernykščio festivalio rengėjai išitikino, kad klausytojams įdomu viename koncente išgirsti du ansamblius. Tad pirmoje „Trio plius“ vakaro dalyje grojo trio „Claviola“, antroje – Kauno fortepijoninis trio. Pirmoje dalyje vyravo intelektualūs opusai, o antroje – labiau emocijos. Nu-skambėjo kelios premjeros, tarp jų – Algimanto Kubiliūno „Kontrastai“, pažymėti jo kūrybinio braizo ir kartu atveriantys lyg ir netiketą rakursą, kitokį matymą, girdėjimą; pirmąsyk skambėjęs J. Andrejevo vokalinis kūrinys (soliste Asta Krikščiūnaitė) atvėrė skaudžius netekčių paliktus randus, dėl to labai įtaigus. Trio dalyviai (Vytautas Giedraitis (klarnetas), Jurgis Juozapaitis (altais), Ugnė Antanavičiūtė (fortepijonas) festivalyje pasirodo jau antrąsyk ir antrąsyk stebina puikia technika bei muzikalumu, formas pojūčiu ir muzikinės detalės svarba. Nors jauni muzikai kartu groja penkerius metus, jau gali pasigirti nemenu garsių lietuvių kompozitorių jiems dedikuotų kūrinių kraičiu ir šiemet laimėtu Lietuvos kultūros ministerijos išteigtu Jaunųjų menininkų apdovanojimu. Spalio naujiena – dalyvavimas tarptautiniame „Lyceum Club“ kamerinės muzikos konkurse Lozanoje (Šveicarijoje), kur laimėtas specialusis žiuri prizas už J. Francaix kūrinio atlikimą.

Antroje dalyje pasirodė dar jaunesnis kolektyvas, ką tik metus atšventęs Kauno fortepijoninis trio. Ansamblis (Indrė Čepinskienė (smuikas), Asta Krikštaponienė (violoncelė) ir Lina Krėpsaitė (fortepijonas), pasipildęs mušamaisiais (Ingrida Spalinskaitė, Saulius Auglys-Stanevičius), labai pagyvino itin rimtą vakaro atmosferą; klasytojai, ištverę šį netrumpą kamerinės muzikos „išbandymą“, nusipelnė jausmingo Anatolijaus Šenderovo kūrinio ir įvairiaspalvio Kenji Buncho Koncerto. Beje, tą vakarą žiūrovų atrasta patraukli erdvė – Kamerinės salės balkonėlis su puišia akustika ir apžvalga.

Trio „Claviola“.

22 Muzika / festivalis

Smuiko kūrinių koncerto dalyvės ir autorės: Zita Bružaitė, Dainora Merčaičytė, Loreta Narvilaitytė, Rusnė Mataitytė.

Irena Mikuličiūtė, Romanas Averincevas ir kompozitorius iš Ukrainos Olegas Bezborodka.

Pirmąkart – koncertas vaikams ir „asambliažai“

Pirmas lapkričio savaitgalis su dviem kasdieniais muzikiniai vyksmai pripratino klausytojus prie įtemptos artėjančios savaitės. Šeštadienį, be minėto kamerinės muzikos koncerto, festivalis palepino šeimas – specialiai vaikams ir jų tėveliams skirtą Zitos Bružaitės spektakliuką atliko Klaipėdos kamerinis orkestras, dirigentas Mindaugas Piečaitis, režisierė ir aktorė Gintarė Latvėnaitė. Nenuostabu, jog muzikinė pasaka apie karvutę „Sofija muzikuja“ įtraukė įvairaus amžiaus žiūrovus, mat orkestro artistai nuotaikingai interpretavo muzikinę partitūrą, be to, labai vykusiai dainavo ir verkė, o dirigentas vaidino kaip visateisės aktorius. Manau, net ir renginį pagerbę solidūs kolegos kompozitoriai liko sužavėti šia šmaikščia muzikos autorės idėja.

Sekmadienio koncertai, kaip ir pridera poilsio dienai, buvo veik pramoginiai – ir kompozitoriaus Johno Cage šimtmečiu skirtas kariliono bei trimito improvizacijų pusvalandis, ir Lietuvos džiazo mėgėjus sukvietęs „LT Asambliažų“ vakaras (atlilikėjai: Lietuvos kamerinis orkestras, dirigentas Mo-

destas Barkauskas, Petras Vyšniauskas (saksofonas), Dominykas Vyšniauskas (trimitas, trombonas), Neda Malūnavičiūtė (vokalas, fleita), Arka-dijus Gotesmanas (mušamieji). Ši vykusiai dramaturgiškai išdėstyta programa tiesiog prašosi būti įrašyta į kompaktinę plokštelynę. O tokio projekto Kau-nui tepavydi kitų miestų kompozitoriai ir publika...

Interpretacijos seminaras ir kūriniai Rusnei

Smuikininkė Rusnė Mataitytė, dažna „Iš arti“ ir kitų šiuolaikinių festivalių viešinia, šiemet surengė interpretacijos seminarą, parodėlę ir kūrinių smuikiui solo koncertą. Festivalio užsakymu sukurtos pjesės, galinčios reprezentuoti Lietuvos šiuolaikinę muziką R. Mataitytei gastroliuojant užsienio šalyse. Taip gimė šešios jai skirtos kompozicijos, o koncertą papildė festivalio viešnios iš Didžiosios Britanijos Sadie Harrison opusas. Ryški muzikos interpretatorės asmenybė neabejotinai inspiruoja autorių kūrybą, nes penklinėje užfiksuojuems ženklams įkvepia gyvybės, savo nepakartojamo žave-

sio. Cituoju J. Juozapaitį: „Kurdamas muziką konkretiems atlikėjams pastebėjau, kad būsimo atlikėjo charakteringi bruožai, techninis pajėgumas, temperamentas atsispindi mano naujausiouose kūriniuose. Pjesė „Rusnė“ ir yra toks apibendrintas smuikininkės portretas.“ Šiuos žodžius galima būtų pritaikyti ne vien šiam konkretiam koncertui, bet ir samprotaujant apie kompozitoriaus ir atlikėjo bendraautoriystę.

Svečiai

Netikėčiausiu festivalio atradimu laikyčiau norvegų ansamblį „Poing“ (Rolf-Erik Nyström (saksofonas), Frode Haltli (akordeonas), Hakon Thelin (kontrabosas) muzikavimą. Instrumentininkai pa-eiliui ir visi kartu komentavo atliekamus opusus, pasakojo jų sukūrimo istorijas, šmaikštavo; akivaizdžiai džiaugėsi šilta, draugiška pašnekėj primenančia atmosfera. Kitokie – susikaupę, preciziški, atsidavę – jie atrodė grodami. Ansamblis nariai irodė, kad jų instrumentų technikos išmanymas beribis, kad jie gali pamėgdžioti bet kurį garsą – vandenės bangą baseine, žuvėdru (gal delfinų?) klyksmą, mašinerijos triuksmus. Programos kūriniai atliliki lengvai, tarsi pro skaidrią ironijos skraištę; o „bisui“ pagrotas Kurto Weillo „Tango“ nustebino interpretacijos rafinuotumu, ir, sakyčiau, aristokratiškumu. „Poing“ programoje, sudarytoje iš ganan radikalios šiuolaikinės įvairių šalių autorių kūrybos, nustebino kiek kitokios pasaulėžiūros ar veikiau „pasaulégirdos“ paženklintas japonės Sachiyo Tsurumi kūrinys; jis skambėjo tarsi srautas visų kada nors girdėtų garsų nuotrupų, lyg erdvėje palikti jų pėdsakai... Džiugu, kad mūsų miesto menininkams itin sekasi bendradarbiauti su norvegais – šalia tradicinio „M. K. Čiurlionio ir E. Griego muzikos festivalio“ ir „Iš arti“ užmezgė produktyvią šiuolaikinių atlikėjų draugystę.

„Klavirquartett“ koncerte girdėjome Vokietijoje gyvenančius keturis ne-vokiečius: smuikininkę Akemi Mercer iš Kanados, violoncelininkę Claude’ą Frouchaux iš Italijos ir dvi lietuves Vaidė Rožinskaitė (altas) ir Rūtą Rudvalytę (fortepijonas). Jie parengė sudėtingą kamerinę programą – į festivalį atvykusio Clauso Kuhnlio (Vokietija) kūrinio, netikėtai tykaus Z. Bružaitės opuso ir užburiančio Arvydo Malcio „Sniegynų hiacinto“ premjerinius atlilikimus, pagrię ženkliai sukurtą daugiaiprasmę Onutės Narbutaitės „Rudens riturnelę“ ir roman-

„Poing“ (Norvegija) atlikėjai ne tik grojo, bet ir dainavo.

„Klavierquartett“ koncerto atlikėjai ir autorai: Alvydas Malcys, Zita Bružaitė, Onutė Narbutaitė, Vaida Rožinskaitė, Rūta Rudvalytė, Clausas Kuhnlis, Akemi Mercer, Claude Frouchaux.

Styginių kvartetas iš Ukrainos „Collegium“ ir Kauno styginių kvartetas.

tiškai ispanišką Joaquino Turinos Kvartetą. Pastarojo griežimas pakerėjo profesionalumu ir susiklaušymu.

Paprašyta pasakoti apie kvarteto atsiradimą, R. Rudvalytė sakė: „Būtų sunku tiksliai atsekti, kada pradėjome kartu groti, nes seniai vieni kitus pažistame. Mūsų bendraminčių yra daugiau, juokais save vadiname „kamerinės muzikos baseinu“, iš kurio bet kuriuo momentu galima „pasisemti“ reikiamų muzikantų. Neįpareigojame groti keturiese, lengvai galime transformuotis į, tarkim, kvintetą ar trio. Mus sieja tai, kad gyvename Frankfurte, mėgstame kamerinę muziką, esame pasiekę tam tikrą muzikavimo lygi, leidžiantį greitai išsilieti į bet kokį projektą.

– *Kaip atsirado specialiai festivalui parašytas vokiškas kūrinys?*

– Jo ieškojome festivalio rengėjų paprašyti; stai-ga koncerte išgirdau C. Kuhnlion fortепijoninį kūrinį ir pajutau, kaip puikiai jis išmano šio instrumento specifiką. Per pertrauką išsišnekėjome, pasakiau, kad planuojame vykti į festivalį, kad reiktų kūrinio kvartetui, mačiau, jog autorius susidomėjo; iš šio išpūdžio gimė kūrinys, žavintis mane logika ir dar-

na. Kai programa buvo sudaryta, supratome, kad visuose kūriniuose yra tiesioginių ar netiesioginių užuominų į anapusinį pasaulį. Pamanau: „Lietuva, lapkritis, šalta, šlapia, tamsu, neseniai buvo Vélinės, visiems dar žvakutės atmintyje...“ Kad įsi-leistume šiek tiek šiltesnio vėjo, pagrojome J. Turinos Kvartetą.

– *Kokia jūsų visų kasdienė muzikinė veikla? Kiek ji susijusi su šiuolaikine muzika?*

– Aš dėstau Muzikos akademijoje, kartkartėmis koncertuoju. Nesikoncentruoju į aktyvią karjerą, tokią mano pozicija. Apie šiuolaikinės muzikos interpretaciją tenka nuolat kalbėti studentams. Vaida – laisvoji menininkė, groja šiuolaikinės muzikos orkestruose, ansambluje „Ansamble Modern“ (tai absolius šiuolaikinės muzikos lyderis); Claude'as taip pat laisvasis menininkas, dažnas kamerinės muzikos projektų dalyvis, nuolatinis vieno trio narys; Akemi griežia Radijo simfoniniame orkestre. Iš tiesų turime nemenekios šiuolaikinės muzikos interpretavimo ar dėstyto patirties. Visame pasaulyje tokios muzikos nori klau-sytis ne kiekvienas – deja, tai kultūros ir išsilavinimo problema. O čia matėme ne itin gausią, bet ištikimą auditoriją. Mums buvo smagu groti.

I festivali susirinko gana gausus ukrainiečių „desantas“: styginių kvartetas, kompozitorius Olegas Bezborodka ir du muzikologai. Iprastas susitikimas „iš arti“ siemet įgavo kiek kitokį rakursą, mat Kijevo P. Čaikovskio konservatorijos profesorė dr. Ole-na Tarancenko pasakojo apie šiuolaikinius ukrainiečių kompozitorius, o muzikos redaktorius Oleksandras Šamoninas kalbėjo apie bendrą Kauno ir Kijevo festivalių projektą „Aljansas“ ir jo vaisių – kompaktinę plokštelę „Tiltai“. To projekto muziką, atliekamą Kauno styginių ir ukrainiečių „Collegium“ kvartetu, išgirdome paskutinę koncertų dieną. Nejučia lyginome kompozicijas ir atlikėjus; ko gero, ukrainiečių autorų kūriniai stilistiskai mar-gesni. O griežiant svečiams, priesingai, jautėsi ben-dra styginių mokykla, subalansuota energija, pa-nanšūs temperamentai.

Muzikų ir dailininkų mainai

Šiųmečių lietuviškų premjerų skaičiumi festivalis toli pralenkė iki šiol buvusius; visi šeši Kauno kompozitoriai parengė kūriniai – G. Kuprevičius ir Z. Bružaitė po dvi premjeras, o Vidmanto Bartulio muziką grojo ansamblis „Poing“, R. Mataitytė ir abu styginių kvartetai. Jau kelerius metus Kauno dailininkai, aktyviai dalyvaujantys festivalio koncertuose, apdovanoja labiausiai patikusiu opusų kū-rejus. Tad nenuostabu, jog Alfonso Vilpišausko miniatiūros nusipelnė V. Bartulis, Romanas Averincevas savo darbą įteikė Olegui Bezborodkai už jo kompoziciją „Žibintas“, C. Kuhnliui savo paveiks-lą padovanojo Aušra Andziulytė, o Irena Mikuličiūtė pagerbė Z. Bružaitę – už kūrybą ir festivalio rengimą. Kartu su dailininkais vyko ir baigiamasis performansas „Paveikslogarsiai“, kai prie taurės vy-no dailės darbus iliustravo muzikos improvizacijos, mezgėsi rimti, globalūs pokalbiai. Panašius me-nų sintezės renginius nuspresta plėtoti ir kitamet vyksiančio festivalio programoje.

„iš arti“ sklaida

Z. Bružaitė: „Kiekvienais metais džiaugiuosi, kai mūsų festivalis nukeliauja į kitus kraštus, kai mu-zikinė bičiulystė nenutrūksta. Pernai vyko koncer-tiniai mainai su Norvegija: Lietuvoje surengti Oslo muzikų koncertai, vėliau mano ir A. Kubiliūno kū-rinai kartu su M. K. Čiurlionio paveikslais buvo pristatyti Oslo filharmonijoje, kaip M. K. Čiurlionio metų akcentas. Pernai festivalyje skambėjo jau-nos pianistės iš Kosta Rikos Cynthios Soto Corde-ro atliki V. Bartulio ir J. Andrejevo kūriniai; sien-met pavasarį surengtas „atgalinis“ vizitas. Mums su V. Bartuliu užsakė kūrinius kontrabosui ir for-tepijonui, kurie atliki atskiros programoje, be to, integruioti į Nacionalinio universiteto šventę. Tą patį pavasarį su V. Bartuliu ir Kauno styginių kvartetu buvome pakviesti į Kijevo festivalį „Muzikinės se-zono premjeros“. Pirmas tarpfestivalinio projekto „Aljansas“ koncertas skambėjo Kijeve, dabar jis at-keliavo ir į Kauną. Šis projektas jau aprašytas mu-zikinėje ukrainiečių spaudoje, yra sulaukęs palankiaus įvertinimo. Beje, išvardyti projektai nėra baig-tiniai – tikimės, kad kai kurie koncertai ir užsimet-gę ryšiai sulaufs atgarsio ateityje. Planuoju toliau plėtoti tokį festivalių bendradarbiavimą, galbūt ki-tąmet pasirinksime artimus kaimynus...“

Juozo KAMENSKO nuotraukos

24 Galerija

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Puodai, puodeliai, puodynės...

Paslaptingas rotušės rūsys tiesiog kvepia senove. Aptrupėjusių renesansinių mūro sienų apsuptyje net moderniausios keramikos parodos atsiduria bėgančio laiko tēkmės iliuzijoje. Mata gal dar tik vakar baigtą degti kūrinį ir suprantį, kad po daugybės šimtmečių kažkas atras jo šukę ir nustebės atkurs mūsų laiką. Taip kaip mes ieškome senojo. Keramikos muziejus lapkričio 9 d. atidaryta ypatinga senosios keramikos paroda „Pradžią pradžia“.

Tos pradžių pradžios ieško ir savo darbus pri-stato Vita Vaitkevičienė, Darius Vaitkevičius ir Virginija Zvolinskaitė. Tai žmonės, laisvalaikį skiriantys archajiškos keramikos technologijai at-kurti, gilinimuisi į eksperimentinę archeologiją. Ekspozicijoje – archeologinių keramikos dirbi-nių, radinių Lietuvos teritorijoje rekonstrukcijos, kurių originalai saugomi Lietuvos nacionaliniae-mė, Kernavės, Šiaulių „Aušros“, Alytaus kraštoto-yros, Mažosios Lietuvos muziejuose. Kaip teigė Keramikos muziejaus direktorė, tai mums pri-

stato luomas žmonių, vis dar besidominčių savo šaknimis, šalies praeitimi tuo metu, kai visas pa-saulis, regis, paskendės kasdieniuose rūpesčiuo-se, praktiskumas ir bégimas mustelbia norą su-stoti ir pažvelgti atgal. Tai keramikos dvasininkai, prikéléjai, gaivinantys meilę Lietuvai, kuria mes jau nebemokame džiaugtis ir didžiuotis.

„Kadaisė valstybių visai nebuvo, vėliau jos kū-rési ir vėl žlugo, o puodų žmonėms reikėjo visa-da. Daugelis mūsų parodos eksponatų ir yra iš tų laikų, kai Lietuva dar net nebuvo susiformavusi – buتا tik daug išsiabarciusiu genciy. Tačiau žmo-nės puikiai gyveno. Jokie rašytiniai šaltiniai ne-kalba, kad gyventi tada buvo bloga“, – mintimis dalijosi V. Vaitkevičienė.

Parodoje eksponuojami dirbiniai, siekiantys labai tolimą senovę, pačią akmens amžiaus gilumą – laikus, kai gentys dar tik formavosi ir keramika tik atsirado ir tėsesi iki viduramžių, kurių visų apžvelgti nepavyko, nes laikotarpis labai ilgas ir įvairus. Parodoje galime pamatyti skirtin-

gų epochų indų formų, faktūrų ir ornamentų ki-timą: nuo lipdytinės keramikos akmens amžiuje iki žiedimo rato ir glazūros atsiradimo, iš esmės pakeitusių ši amatą. Viskas prasidėjo smailiadug-ne lipdytinė keramika, kuri mums iki šiol kelia daug klausimų. Kodėl žmonės lipdė tokius keis-tus, nepatogius indus? Galbūt todėl, kad klajokliai buvo įpratę skysčius vežiotis paskerstų gy-vulių pūslėse, skrandžiuose ir paprasčiausiai pa-kartojo jiems įprastas formas. O gal buvo praktiškesni ir vengė lipdyti indus su dugnais, nes jie dažniausiai nuduždavo pirmieji. Neatsakyty klau-simų daugybė, nes jokie tyrimai (kurie, beje, yra labai brangūs) neatkurs to meto žmonių mąsty-mo ir pasaulėžiūros. Todėl parodos eksponatai – tai eksperimentai, besiremiantys archeologiniais duomenimis apie tuometines istorines ir technolo-gines gamybos sąlygas. Kai kurie indai lipdyti pagal fragmentus, nes Lietuvoje sveikų puodų ne tiek daug ir randama, tad absoliutaus tikslumo nereikia tikėtis. Naudodamai įvairų molij, jo prie-dus, gamybos ir degimo būdus, autoriai siekia pagrasti arba paneigtį vieną ar kitą hipotezę. Žen-gia ieškojimų keliais, o mes galime stebėtis molio įvairove ir senovės žmonių išmone. Kai žmo-nės tapo sėslūs ir émė verstis gyvulininkyste, keramikos padaugėjo. Pačios šeimininkės lipdyda-vė puodus tokius, kokių prireikdavo šeimai.

Molio keramika lydėjo žmones nuo gimimo iki kapo. Parodoje galime pamatyti laidojimo urnų ir įkapių puodelių. Keramikė V. Vaitkevičienė iki šiol sau neatsakiusi į klausimą, kodėl mo-ters urna galėjo būti beveik perpus mažesnė už penkiamečio vaiko. Ar kiekvienam žmogui lipdydavo naują urną, o gal panaudodavo turėtą?

Vėlesnius dirbinius atpažinti ir skirstyti jau galime pagal ornamentiką, puošybą. Gnaibyto pavir-siaus, brūkšniuotoji, gruoblėtoji keramika... Taip priartėjame prie jau ratu žiestų ir ypatinga raugo technika pagamintų puodų. Raugo keramika, ne-praleidžianti skysčių, buvo naudojama kaimuose, nes glazūruotos indus turėjo tik labiau pasiturintys miestiečiai. Dubuo-spingsulė, dekoruota nagų įspaudais, luotelio pavidalo spingsulė, taurė virve-liui ornamentu, rutulinė amfora, miniatiūriniai in-deliai – skamba taip paslaptingai, jog atrodo lyg atėjė iš laikų, kurių niekada nebuvo. Taip nutole, kad primena pasaką.

Autorės nuotraukos

Vitos Vaitkevičienės, Dariaus Vaitkevičiaus ir Virginijos Zvolinskaitės sukurtos archeologinių keramikos dirbinių rekonstrukcijos.

Laura KARPAVICIŪTĖ

Saadia Bahato skulptūrų parodoje – meno kūriniai be pavadinimų

Letingą ir tamsų lapkričio 8-osios vakarą Mykolo Žilinsko dailės galerijoje vyko menininko Saadia Bahato skulptūrų parodos atidarymas. Jo kūryba lietuviams galbūt ir nėra gerai žinoma, tačiau susipažinti su ja tikrai verta. Visų pirma dėl to, kad tai Izraelio menininkas, kuris gimė ir vaikystę praleido Lietuvoje – Alytuje.

S. Bahatas dar prieš parodos atidarymą noriai bendravo su lankytojais ir pasakojo apie savo kūrinius, o ant galerijos sienų kabojo ne tik fotografijos, kuriose užfiksuotos menininko sukurtos skulptūros, bet ir nuotraukos iš asmeninio archyvo. Kiekvienas kadras iliustravo S. Bahato gyvenimo istoriją, svarbius momentus – nuo vaikystės Lietuvoje iki šių dienų Izraelyje. Tiesa, daugelis S. Bahato skulptūrų itin masyvios, tad į Kauną pavyko atgabenti tik nedidelę jų dalį.

Tai jau ketvirtoji S. Bahato kūrybos paroda Lietuvoje. Pirmoji eksponuota Vilniuje. Pristatydamas parodą menininkas teigė, jog sostinė pasirinko neatsitiktinai – buvo smagu grįžti į šį miestą ne kaip tremtiniai, bet kaip menininkui. Prieš 69 metus, 1943-aisiais, Antrojo pasaulinio karo metu, S. Bahatas buvo išvežtas iš Vilniaus geto. Tada prasidėjo skaudus ir sunkus jo gyvenimo laikotarpis. Estijoje S. Bahatas keliavo iš vieno lagerio į kitą, galiausiai buvo išgabentas į Štuthofo koncentracijos stovyklą.

Po 69 metų pertraukos S. Bahatas grįžta į Lietuvą kaip laisvasis menininkas. Galbūt todėl paroda ir vadinasi „Po 69 metų“. Ji eksponuota trijuose miestuose: vaikystės Vilniuje, Alytuje, kuriaime S. Bahatas gimė, ir Ukmergėje, kurioje, kaip menininkas teigė, žmonės domisi menu ir kultūra. Ši rudenį ir kauniečiai bei miesto svečiai gali susipažinti su unikalia S. Bahato kūryba.

Parodos atidarymo metu įžanginį žodį tarė M. K. Čiurlionio dailės muziejaus direktorius Os-

valdas Daugelis ir Izraelio ambasados Latvijoje bei Lietuvoje atstovė Kultūros ir visuomeniniams klusimams Marika Pinke.

S. Bahato kūrinių sąraše puikuojasi 300 skulptūrių darbų, 18 monumentų, ir tuo sąrašas toli gražu nesibaigia. Skulptūros kuriamos iš medžio, akmens ir metalo. Toks pasirinkimas neatsitiktinis: menininkas teigė, jog įvairios medžiagos ir jų „charakteriai“ suteikia kūrybai tam tikro savitumo. Tačiau labiausiai jam patinka akmuo. S. Bahatas kūpinas naujų idėjų, jis prisipažino, jog kūrybai skirti du kartus daugiau laiko nei anksciau inžinieriaus profesijai.

S. Bahatas kuria abstraktų skulptūrinį meną, nors ankstyvieji jo kūrinių figūratyviniai: moters figūros, veidai, torsas. Menininkas išsitikinės, jog nuo to pradeda dauguma skulptorių. S. Bahatui labai svarbus apskritimas. Jis sukūrė visą darbų ciklą tema „Ratai“.

Anksčiau S. Bahato idealas buvo dailininkas Vincentas van Goghas. Pamatęs jo darbų Europos galerijose, ji pamėgo, tačiau metams bėgant ir kauptantis patirčiai artimesnė tapo Amedeo Modiglianio kūryba.

Dauguma parodos lankytojų stebėjosi, kodėl S. Bahato darbai be pavadinimų. Menininkas šmaikštavo – dėl to, kad žmonės parodose mažiau klausinėtų. „Skulptūrinis menas turi veikti ne per žodį, bet vizualiai“, – tvirtino autorius. Nors ne pa-slaptis, kad internetinėje menininko svetainėje galima rasti nemažai kūrinių ir su pavadinimais.

Holokausto siaubą patyręs S. Bahatas pabrėžė, kad jam didelė garbė vėl grįžti į Lietuvą, kurioje prabėgo gražiausi vaikystės metai – tuomet jis dar turėjo tėvus. Tačiau skausmingus prisiminimus menininkas palikęs praeicių, mano, jog neverta prie jų grįžti. Menas S. Bahatui teikia daug džiaugsmo, jam smagu dalytis juo su kitais. Paroda M. Žilinsko galerijoje veiks iki gruodžio 9 d.

Azijos tigras

Lapkričio 15 d. galerijoje „Auksos pjūvis“ (Verslo lyderių centras (BLC) atidaryta keramikės Jolantos Kvašytės personalinė paroda „Kinija-Azijos tigras“.

Keramikė J. Kvašytė placiai žinoma menininkė, savo kūryba pelniasi išskirtinė pripažinimą. Parodoje ji dalyvauja nuo 1983 m. ir yra sukūrusi daug teminių kompozicijų, kurios pasižymi savitu religiniu ir pasaulietiniu temų interpretavimu, ekspre-syvia plastikos raiška.

Parodoje „Kinija – Azijos tigras“ eksponuojami kūrinių, kuriuos inspiravo kūrybinė ir pažintinė kelionė po šią milžinišką kontrastų šalį.

Su grupė dailininkų iš įvairių Europos šalių prieš pusantrų metų ji buvo pakviesta į tarptautinį keramikos centrą Fu Ping, kur sukūrė išpūdingą kolekciją ten veikiančiai nuolatinei ekspozicijai. Menininkė teigia, kad Kinija ją tiesiog užpyle išpūdžiu, emocijų lavina. Čia ji atrado savitą, menkai pažintą pasaulį, tame glūdinčias vertėbes. Grįžusi į Lietuvą metus brandino patirtus išpūdžius, kurie vėliau atgimė kūriniuose.

Parodoje „Kinija – Azijos tigras“ eksponuojami darbai pribloškia įtaiga, ekspresija, formos ir jaumo sineteze.

„Skulptūrines kompozicijas sujungiai su vazo-mis. Mano idėja buvo vaza-skulptūra. Kiniškas indas labai glaudžiai siejamas su šia šalimi, todėl kiekvienai figūrinei kompozicijai pritaikiau atitinkamus indus. Vazos nėra funkcionalios, į jas gėlių nepamerksi, jų funkcija – skulptūrinė.“

Visi kalba apie porcelianą iš Rytų, o juk Kinija – milžinas ant porcelianinių kojų. Ten visa žemė, kur tik pakapstytum, pilna geriausią medžiagų: raudono molio, degamo aukštoje temperatūroje, cheminių medžiagų, kurios reikalingos porceliano procesui užbaigti. Tai porceliano lobynas, todėl keramikos menas Kinijoje nepaprastai išplėtotas“, – sakė keramikė.

J. Kvašytės keramikos paroda galerijoje „Auksos pjūvis“ veiks iki gruodžio 14 d.

„Nemuno“ informacija

Holokausto siaubą išgyvenęs menininkas Saadia Bahatas ir M. K. Čiurlionio dailės muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis.

Rimantės Pranciškos ROPYTĖS nuotrauka

26 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Paveikslų galerijoje – Jonui Rustemui skirta paroda

Jonas RUSTEMAS. Autoportretas su fesu.

Šiemet sukanka 250 metų, kai Konstantinopolyje (dabar Stambulas) krikščionių apgyventame Peros priemiestyje gimė Jonas Rustemas (1762–1835) – žymiausias XIX a. pirmos pusės Vilniaus dailininkas, Vilniaus universiteto Piešimo ir tapybos katedros profesorius, savo kūryba ir pedagogine veikla padarė didelę įtaką XIX a. Lietuvos dailės raidai. Šia proga spalio 30 d. Vilniaus paveikslų galerijoje atidaryta paroda „Jonas Rustemas – dailininkas ir pedagogas“, kuri veiks iki 2013 m. vasario 17 d.

Devyniose trečio aukšto salėse eksponuojami ne tik paties dailininko, bet ir gausaus būrio jo mokiniių kūrinių, kuriuos paskolinio Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, Lietuvos nacionalinis muziejus, Anykščių menų centras, Lietuvos mokslo akademijos Vrublevskį ir Vilniaus universiteto bibliotekos, Lietuvos valstybės istorijos archyvas, advokatų kontora LAWIN, Jaunius Gumbis, Vilnius Kavaliauskas, Rūta Janonienė. Skaitmeninius vaizdus paskolino Varšuvos nacionalinis muziejus (Muzeum narodowe w Warszawie) ir Nacionalinis Osolinskių fondas Vroclave (Zaklad Narodowy im. Ossolinskich we Wrocławiu).

Lietuvos dailės muziejaus išplatintoje informaciniėje medžiagoje teigiami, jog apie dailininko kilmę negincijamų žinių nesama. Tėvai jis pats vienuose šaltiniuose nurodo buvus graikų, kituose – armėnų tautybės pirkli, motiną – prancūzė. Apie 1774 m. Podolės žemės generolas kunigaikštis Adomas Kazimieras Čartoriskis atsivežė J. Rus-

temą į Lenkiją. Čia būsimas dailininkas auklėtas aktyviu kultūriniu gyvenimu garsėjusiam A. K. Čartoriskio dvare, iš kunigaikščio vaikų piešimo mokytojo Jean-Pierre'o Norblino (1745–1830) gavo pirmąsias dailės pamokas. Apie 1788–1790 m. dailės žinias J. Rustemas gilino Berlyne, grįžęs tėsė studijas pas Ž. P. Norbliną Varšuvoje, lankę Marcello Bacciarelį (1731–1818) vadovaujamą karališkąją tapybos mokyklą, 1793–1798 m. dirbo piešimo mokytoju ir dekoratoriumi Soltanų dvare Zieteloje.

1798 m. J. Rustemas paskirtas tapybos profesoriaus Pranciškaus Smuglevičiaus adjunktu Vilniaus universitete ką tik įsteigtoje Piešimo ir tapybos katedroje ir iki universiteto uždarymo 1832 m. čia dėstė piešimą, o tam tikrais laikotarpiais ir tapybą. 1811 m. patvirtintas ekstraordinariiniu piešimo profesoriumi, 1821 m. – ordinariiniu tapybos ir piešimo profesoriumi, 1825 m. gavo nusipelninio profesoriaus vardą ir pensiją. 1828 m. už uolią ilgmetę tarnybą J. Rustemui pareikšta liaudies švietimo ministro Aukščiausioji padėka. 1830 m. jis apdovanotas Pasižymėjimo ženkleliu ir Šv. Onos II laipsnio ordinu.

J. Rustemo reikšmė vienos meno raidai – didžiulė. Pažymėtina, jog nuo pirmųjų darbo universitete metų, o ypač 1819 m. tapęs faktiniu ne tik Piešimo ir tapybos katedros, bet ir visos Vilniaus meno mokyklos vadovu, J. Rustemas rūpinosi dailės dėstymo Vilniaus universitete tobulinimu, rengė mokymo programas ir dailės katedrų pertvarkymo projektus, koordinavo Grafikos ir Skulptūros katedrų ir litografijos dirbtuvės veiklą, rūpinosi mokyklos materialinės bazės stiprinimu, mokiniių stipendijomis, stažuotėmis, apdova-

Jonas RUSTEMAS. Fantastinės kortos.

nojimais, mokslinių laipsnių teikimu, dailės galerijos eksponatų kaupimu ir t. t. Ėmësi organizuoti studentų dailės parodas – pirmąsias grupines dailės parodas Vilniuje.

Anot tyrinėtojų, per beveik keturiasdešimt Vilniuje praleistų metų J. Rustemas šiame mieste taupo savas, buvo gerbiamas už meno išmanymą, dalykiškumą, mylimas už linksmą ir malonų būdą. Daugelis jų pažinojo ir atpažindavo iš tolo. Adomas Šemešys prisimena: „Kas iš vilniečių nematė jo važiuojančio ar jojančio Antakalnio keliu ar žaidžiančio biliardą Didžiosios gatvės kavinėje, vadinoje „Polska kawa“. Kas nematė jo portretu, kuriu tiek daug ir su tokiu taiklumu tapė.“

Portretai buvo pagrindinė J. Rustemo kūrybos sritis. Savo drobėse dailininkas įamžino kone višą to meto Vilniaus ir dalį Lietuvos diduomenės, universiteto profesorius ir miesto inteligentiją, šeimos narius ir bičiulius. Ne viename kūrinyje jis paliko ir savo raiškų veidą. Bruožų egzotiškumą dar labiau sustiprindavo raudonas turkiškas fesas, kurį, pasak amžininkų, „amžinai ant galvos nėšiojo“.

Ypač daug dėmesio dailininkas skyrė piešimui, kurį ilgai dėstė. Akademinių piešimo studijos anuomet buvusios viso meninio lavinimo pagrindas. Tačiau dar svarbiau, kad piešinį J. Rustemas suvokė ne tik kaip mokymo priemonę ar parenkimąsias studijas prieš piešiant didesnio formato kūrinius, bet ir kaip savarankišką kūrybos sritį – tai iš dalies siejosi su natūros studijų reikšmės išaugimui. Impulsyviuose, greitai tiksliai ir eksprestyvia linija atlikuose piešiniuose dailininkas fiksoavo kasdienį Vilniaus gyvenimą, gatvėse ir salonoose sutiktus spalvingus tipažus, įvairių tautų at-

stovus (žydus, turkus, tororius), valstiečius, keliaujančius prekiautojus, akrobatus, žonglierius ir t. t. Išliko tik nedidelė J. Rustemo piešinių dalis. Dar keliaisdešimt piešinių žinome iš dailininko mokinį grafikos lakštą – Kazimiero Bachmatavičiaus „Vaizdingo mažųjų Jono Rustemo kūrinių prisiminimo“ ir kt.

Vienas netikėčiausių ir labiausiai intriguojančių J. Rustemo kūrinių – didžiulio populiarumo sulaikusios „Fantastinės kortos“. Jų idėja greičiausiai perimta iš XIX a. pradžioje Vokietijoje plitusių „Cotta“ kortų, kuriose ženklai buvo integravami į piešinius, taip kortų žaidimą – anuomet populiarai laisvalaikio pramogą – paverčiant estetinio lavinimo priemonę. „Fantastines kortas“ J. Rustemas komponavo iš įvairių savo piešinių ir eskių (mitologinių, religinių, buitinių kompozicijų, natūrmortų, portretų) ieškodamas, kur nupaisyti akis, žaisdamas siužetais, motyvais, kultūrinėmis aliužiomis.

J. Rustemas kūrė dekoracijas ir kostiumus mėgėjų teatrams, nuo 1810 m. talkino profesionaliam Vilniaus teatrui, priklausė 1816 m. įsteigtai Teatro direkcijai, kurioje buvo atsakingas už viską, kas susiję su spektaklių apipavidalinimu – kūrė kostiumus ir dekoracijas, prižiūrėjo kitų dailininkų darbą. Kaip Vilniaus universiteto profesorius ir garsus miesto dailininkas, jis dalyvavo apipavidaliant valstybines šventes.

J. Rustemo vadovaujamoje Vilniaus universiteto Piešimo ir tapybos katedroje subrendo dailininkų romantikų karta. Iš savo mokytojo jie perėmė tikėjimą auklėjamajai meno galiai, aukštos menininko misijos visuomenėje suvokimą. Stiprėjant politinėms ir kultūrinėms represijoms, prasidėjusiomis po 1831 m. sukilio (jame dalyvavo ne vienas J. Rustemo mokinys), dailė ėmė įgauti legalaus pasipriešinimo carizmui formą, tapo vienu iš svarbiausių tautinės savimonės palaikymo būdų. Jaunoji dailininkų karta savo kūriniuose vaizduodavo giminės gamtovaizdžius, senąsias pilis, liaudies papročius ir apeigas, bajorijos gyvenimo scenas, senovės istorijos epizodus, praeities didžiavirius ir žymius amžininkus. Bene vienintelė jiems priimtinia egzotika buvo J. Rustemo pamėgtos žydų gyvenimo scenos, suvoktos kaip neatsiejama krašto istorijos dalis, traukianti kitoniškumu, paslaptingumu. J. Rustemo buitinių piešinių šmaikštumą, groteską jų darbuose pakeitė supoetinimas, pagarbus žavėjimasis tuo, ką vaizduoja.

Žinomais menininkais („tautos šaukliais“) taip tik nedidelė gausaus J. Rustemo mokinų būrio dalis (universiteto dokumentuose jų nurodoma daugiau negu 500): V. Smakauskas, K. Ruseckas, V. Vankavičius, M. Kulieša, V. Dmauchauskas, K. Ripinskis ir kt. Nemažai J. Rustemo mokiniai dirbo grafikos srityje, ypač glaudžiai jų veikla buvo susijusi su Vilniuje veikusiomis litografijos dirbtuvėmis. Čia sukurti peizažai, portretai, žymių tapybos darbų reprodūkcijos, istorijos ir meno paminklų vaizdai užtikrino platesnę nei bet kada anksčiau meno kūrinių sklidą visuomenėje. Nemažai J. Rustemo mokiniai savo talentą skyrė literatūros kūriniams ar mokslo veikalams iliustruoti, prisidėjo prie knygų kultūros ugdymo. Dar daugiau didesnių kūrybinių ambicijų neturėjusių auklėtinį pasklido po Vilniaus švietimo apygardos mokyklas ir gimnazijas. Jie dėstė piešimą, tapo neblogo lygio portretų, dvarų vaizdų, teatro dekoracijų atlikėjais. J. Rustemo užsiėmimus lankė kitų katedrų studentai, piešimo mokėsi savo manomui, papildė gausėjančias dailininkų mėgėjų gretas.

„Aura“ – XX a.

Rudeninj Kauną sušildys jubiliejiniai „Auros“ renginiai

30-ies metų jubiliejų švenčiantis Kauno šokio teatras „Aura“ lapkričio pabaigoje bus atviras kaunieciams ir miesto svečiams. Ypatingąją savaitę jis parodys net septynis spektaklius.

Lapkričio 21 d. 18 val. Kauno akademiniame dramos teatre žiūrovai išvys spektaklį „Apie mus“, 22 d. 19 val. BLC bus parodytas performansas „sonus.lux.unum“, 23 d. 19 val. BLC žiūrovų lauks spektaklį „Ar aš esu tas, kas aš esu?“

Lapkričio 24 d. 15 val. „Girstučio“ kultūros ir sporto centre „Aura“ pakvies į spektaklį „Išplautas dangus“ ir „Dainos, kurias dainavau“. Si šokio popietė – teatro dovana miestui. Spektaklius galės pamatyti visi norintieji, nemokamus kvietimus atsiėmę Kauno šokio teatre „Aura“.

Tą pačią dieną 19 val. „Girstutuje“ – šventinių renginių ciklo kulminacija: jubiliejinis koncertas, kuriamo netrūks improvizacijos, žaismės, dėmesio publikai ir, žinoma, putojančio vyno.

Vakaro metu bus parodyti spektakliai „Iš(ne)plautas dangus“ ir „Dainos, kurias dainavau“. Pastarasis – vienas seniausių teatro kūrinių, kuris vėl prikeltas naujam gyvenimui. Jame pamatysime 1998 m. pastatytame šokusius atlikėjus, sukviestus specialiai šia proga. Šiandien jie išsibarstę po visą pasaulį, turi vadovaujanus postus, dirba medikais, choreografais. „Be galio malonu, kad jie sutiko trumpam susiburti ir prikelti spektaklį bei papildyti jį savo patirtimi“, – sakė Birutė Letukaitė.

Šventiniame vakare publika išvys buvusių „Auros“ šokėjų – D. Stankevičiaus, L. Navardauskienės, M. Stabačinsko, R. ir S. Kavaliauskų, L. Puodžiukaitės, G. Laurinavičiūtės – solinius pasirodymus.

Lapkričio 26-30 d. teatro vadovė B. Letukaitė rengia atviras šokių pamokas, 27-29 d. 13 val. Vytauto Didžiojo universitete vyks šiuolaikinio šokio vaizdo per-

žiūros, kurių metu sukaupta patirtimi choreografė dalyysis su visais kaunieciams.

Nuo gruodžio 14 d. A. Žalpio galerijoje „Meno parkas“ veiks paroda, skirta „Auros“ 30-mečiui. Ji bus išskirtinė, tarsi teatro gyvenimo atspindys, paremta judėjimu, kaip ir visa šokio teatro kasdienybė. Į atidarymo iškilmes bus pakvieti visi „Auros“ kolektyve šokę atlikėjai.

Jubiliejiniai Kauno šokio teatro renginiai:

21 d. 18 val. „Apie mus“, choreografija – Anna Maria Krysiak (Lenkija), premjera 2011, Kauno dramos teatras, „Rūtos“ salė.

22 d. 19 val. „sonus.lux.unum“, choreografija – Birutė Letukaitė, premjera 2012, BLC.

23 d. 19 val. „Ar aš esu tas, kas aš esu?“, choreografija – Birutė Letukaitė, premjera 2011, BLC.

24 d. 15 val. „Išplautas dangus“, choreografija – Birutė Letukaitė, premjera 2010, „Dainos, kurias dainavau“, choreografė Tamaros McLork, Didžioji Britanija, premjera 1998, „Girstutis“ (nemokamas).

24 d. 19 val. „Išplautas dangus“, „Dainos, kurias dainavau“, „Girstutis“.

27-29 d. 13 val., „Gyvasis šokis“, pristato B. Letukaitė. Šiuolaikinio šokio vaizdo peržiūros ir B. Letukaitės komentarai, diskusijos. „Vero cafe @ VDU“, S. Daukanto g. 28. Įėjimas nemokamas.

26-30 d., atviro šokio pamokos, Kauno šokio teatras „Aura“, M. Daukšos 30 A, Kaunas. Įėjimas nemokamas.

Gruodžio 14 d. 17 val., parodos, skirtos „Auros“ 30 metų jubiliejui, atidarymas, galerija „Meno parkas“, Rotušės a. 27.

Gruodžio 19-21 d. 18 val., „Aura ir nauji demonstrantai“, performansas su gyva muzika, galerija „Meno parkas“, Rotušės a. 27. Įėjimas nemokamas.

„Aura“ – XXI a.

28 Vyksmas

Svetlana Ovinova. Iš ciklo „Prabanga ne yda“.

Viktoras RIAZANCEVAS

Rusiškos sielos perlai

Nuskambėjo paskutiniai septintojo tarptautinio rusų kultūros festivalio, kurį kasmet organizuoja Kauno M. Dobužinskio rusų kultūros ir Slavų estetinio lavinimo centrai (vadovai Elena ir Valerijus Berežok), akordai.

Festivalio programa nustebino renginių gausa ir sulaukė didelio atgarsio – žiūrovų salės buvo perpildytos. Tarptautinių konkursų laureatų instrumentinio ansamblio „Style“ ir solisto Michailo Gavrilovo iš Sankt Peterburgo koncertas filharmonijoje sukėlė klausytojų ovacijas, nustebino teatralizuotas pasirodymas-paroda „Senovės slavų motyvai“. Teatro vadovės ir režisierės Leonoros Šumilovos, teatro kostiumų menininkės ir dizainerės Olgos Guščinos bei fotomeninkės Olgos Kuznecovos iš Maskvos pasirodymas virto švente žiūrovams. Ekspozicija, tautinių kostiumų paroda, šokiai ir žaidimai su publi-

ka dar labiau pabrėžė tautinę Rusijos dvasią. Violetos Ozun iš Latvijos autorinių lėlių paroda „Vizitinė kortelė“, sužavėjusi lankytojus ir dar kartą patvirtinusi Victor Hugo posakį apie ypatinę lėlęs gebėjimą „atgimti, pavirsti iš nieko į kažką“, sukėlė didelį ne tik vaikų, bet ir suaugusiųjų susidomėjimą. Neišdildomą įspūdį savo dainomis ir šokiais paliko folklorinio ansamblis „Rosicic“ ir šokio teatro „Karusel“ koncertas. Svetlano Ovinovas iš Sankt Peterburgo moterų portretų paroda „Prabanga ne yda“ nukėlė žiūrovus į fantazijų pasaulį, privertė pajausti bohemiskų laikų alsavimą.

Festivalis, kuriame dalyvavo profesionalūs atlėkėjai, visus užkrėtė tautinės kultūros nuosirdumu, suteikė galimybę prisiliesti prie rusų kultūros, jos tradicijų, pasiklausyti tautinės ir klasikinės muzikos, dainų, pamatyti šokius.

„Miestų dialogas“

Tadeušas Romanovskis.
„Mano pasaulis“.

Viktoras Šatunovas. „Atgimimas“.

Lapkričio 16 d. 17 val. atidaroma pirmą kartą į M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centrą Kaune atkeliausius tautinių mažumų dailininkų tapybos darbų paroda „Miestų dialogas“, kurioje savo kūrinius pristato daugelis Kauno ir Vilniaus menininkų – baltarusių, lenkų, rusų, ukrainiečių ir arménų tautų atstovai.

Paroda įvairi tiek tematiniu, tiek žanriniu aspektais, tiek menine maniera bei technika, kaip įvairūs ir skirtinti patys menininkai. Tai natūralu, nes šalies kultūros stiprybė – tradicija ir atvirumas kitoms kultūroms, o tokia paroda padeda pajusti kitokią pasaulėžiūrą.

Derinti realizmą ir fantazijos pasaulį viename kū-

rinyje, kurti paslaptinges ir tuo pačiu metu pažištamus vaizdus, spalvinti tikrovę pasakiškomis spalvomis – tai Vladimiro Golubo darbų skiriamasis bruožas.

Nepakartojamai savo paveiksluose atskleidžia Vladimiras Pustovoju. Realistiniai XIX a. Vilniaus peizažai, nutapytu senųjų flamandų stiliumi, – dar viena parodos puošmena.

Armeno Babajano darbus sunku lyginti su kita. Jo kūriniai pripildyti Arménijos dvasios, emocionalumo, ilgesio tévynei.

Aleksandro Osino paveiksluose vyrauja ilgesinga nuotaika. Jie išsaugo ypatingą dvasinę aurą, kurią jaučia kiekvienas žiūrovas.

Šokio teatras „Karusel“.

Ivairumu išsiskiria Viktoro Šatunovo kūriniai – juose ir pasakų herojai, ir naturmortai, ir tapybiškos metamorfozės. Būdinga įtaigi turinio ir kolorito vienovė.

Trys paveikslai, priskiriami ezoterikos tematikai, atliki siurrealizmo maniera. Tai Vladislavo Lavrovicius darbai, kupini simbolikos ir fantazijos.

Idilės motyvai, žmogaus sąsajos su gamta, nerūpestinga vaikystės nuotaika – visa tai ryšku Aleksandro Poklado darbuose.

Ypatinga ekspresija, pulsuojančia energija pa-

sižymi Elenos Berežok paveikslai, kurių poveikis perteikiamas dinamišku potėpiu bei koloritu.

Tadeušo Romanovskio kūriniai užburia poetiška nuotaika, savitū pasaulėvaizdžiu, autentišku svokimu.

Visuose darbuose ypač juntama svarbiausia tema – daugiaamžis ivairių tautų ir Lietuvos dvaisinis ryšys bei skirtingų kultūrų susipynimas.

Paroda M. Dobužinskio rusų kultūros centre (V. Krėvės pr. 54) veiks iki gruodžio 1 d.

Įėjimas nemokamas.

Vladimiras Golubas. „Ne toks kaip visi“.

RAŠYTOJU KLUBAS

15 d., ketvirtadienį, 14 val. Skaudvilės gimnazijoje (Mokyklos skersgatvis 4, Skaudvilė, Tauragės rajonas) ir **17 val.** Tauragės rajono savivaldybės Birutės Baltrušaitytės viešojoje bibliotekoje (Respublikos g. 3, Tauragė) – literatūros valanda „Donelaičio skaitymai“. Dalyvaus rašytojai Saulius Vasiliauskas, Benediktas Januševičius, Gytis Norvilas, literatūrologas Regimantas Tamošaitis, aktorė Gražina Urbonaitė.

19 d., pirmadienį, 14 val. Joniškio „Aušros“ gimnazijoje (S. Goeso g. 2, Joniškis) ir **17 val.** Joniškio r. savivaldybės Jono Avyžiaus viešojoje bibliotekoje (Vilniaus g. 3, Joniškis) – susitikimas su rašytoju Alvydu Šlepiku ir knygos „Mano vardas Marytė“ pristatymas.

19 d., pirmadienį, 14.30 val. Žagarės miesto bibliotekoje (Miesto a. 39, Žagarė, Joniškio r.) ir **17 val.** Joniškio kultūros centre (Žemaičių g. 14, Joniškis) – renginiai iš ciklo „Salvete, juvenes“. Dalyvaus rašytojai Ilzė Butkutė, Nerijus Cibulskas, Dovilė Kuzminskaitė, Aivaras Veiknys ir Aidas Marcėnas.

19 d., pirmadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – rašytojas Gintaras Grajauskas pristato savo naujausią knygą „Istorijos apie narsujų ritėrį Tenksalotą ir drakoną misteriją Kaindlį“. Dalyvaus literatūrologas Virginijus Gasiliūnas, prozininkas Danielius Mušinskas, poetas Mindaugas Nastaravičius. Renginių ves Palmira Mikėnaitė („Tyto alba“).

21 d., trečiadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – renginys iš ciklo „Salvete, juvenes“: Nerijaus Cibulsko eilėraščių knygos „Nutrinamai“ pristatymas. Autorių ir jo knygą pristatytai Aidas Marcėnas, Rimvydas Stankevičius, Ernestas Nourekaus ir Vytautas Stankus.

21 d., trečiadienį, 15 val. Šiaulių r. Kuršėnų vaikų globos namuose (Pramonės g. 2, Kuršėnai, Šiaulių r.) ir **17 val.** Šiaulių vaikų globos namuose (Vilnius g. 297A, Šiauliai) – renginiai iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvaus rašytoja, aktorė Birutė Mar, gitaristas Valdas Narkevičius.

22 d., ketvirtadienį, 16 val. Kupiškio r. Šv. Kazimiero vaikų globos namuose (Bokšto g. 21, Paketurių k., Kupiškio r.) ir **18 val.** Utenos vaikų globos namuose (Vaižganto g. 50, Utena) – renginiai iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvaus poetas Vladas Braziūnas, fleitininkas Andrius Radziukynas.

22 d., ketvirtadienį, 15 val. Šalčininkų r. savivaldybės vaikų globos namuose (Šalčininkų k., Šalčininkai) – renginys iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvaus rašytoja, aktorė Birutė Mar, aktorius Alekšas Kazanavičius ir smuikininkas Sigitas Rubis.

15 d., ketvirtadienį, 17 val. fojė prie didžiosios salės – tautodailininko Vytauto Mackevičiaus tapybos darbų parodos atidarymas ir Deltuvos kultūros almanacho „Es-kizai“ pristatymas. Dalyvaus Palemono vidurinės mokyklos folkloro ansamblis „Bitula“ (vadovai R. G. Pečiulienė, R. Baniulienė, J. Misievičius). Įėjimas nemokamas.

16 d., penktadienį, 18 val. tautinio meno kolektyvų koncertas, skirtas kompozitorės Jūratės Baltramiejinėnės kūrybinės veiklos jubiliejui. Įėjimas nemokamas.

17 d., šeštadienį, 13 val. chorinės muzikos koncertas „Atsiliep dainoj...“ Dalyvaus: Kauno mišrus choras „Gauda“ (meno vadovė ir dirigentė Marija Dalangauskienė-Jurkšienė), Kauno mišrus choras „Gimtinė“ (meno vadovas ir dirigentas Rimantas Vaičekonis), Domieikavos mišrus choras „Versmė“ (meno vadovė ir dirigentė Rasa Endriukaitienė), Sargėnų bendruomenės choras „Sietuva“ (meno vadovė ir dirigentė Dalia Jurkonienė). Skambės klasikiniai kūriniai ir pamėgtos harmonizuotos chorinės dainos. Įėjimas nemokamas.

30 Kampus

93-iojo kūrybinio sezono lapkričio mėnesio repertuaras

15 d., ketvirtadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Vilniaus valstybinio mažojo teatro dviejų dalių spektaklis: Maksimo Gorkij „Motina (Vasa Železnova)“. Režisierius Kirilas Glušajevas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 35, 40, 45 Lt.

16 d., penktadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Maijono 150-ųjų giminimo metinių minėjimas. Pranešimus skaitys: Jo Ekselencija Lietuvos vyskupų konferencijos pirminkinas arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, poetas, Lietuvos maiironiečių draugijos narys Marcelijus Martinautis. Programoje: poetinė-muzikinė programa „Mairoñės sodnas“ (inscenacijos autorė ir režisierė Inesa Paliulytė). Dalyvauja aktoriai: Doloresa Kazragytė, Petras Venslovas, Danutė Juronytė, Nijolė Lepeškaitė, Viktoras Valašinas, Egidijus Stancikas, Henrikas Savickis ir kt. Kauno berniukų ir jaunuolių choras „Varpelis“ (vadovas Ksaveras Plančiūnas). Arfininkė Viktorija Smalylė. Kompozitorius, dainų atlikėjas Raigardas Tautkus. Didžiosios scenos fojėje veiks Maijono portretų ekspozicija. Renginio trukmė – 2 val. Iejimas nemokamas.

17 d., šeštadienį, 12 val. Rūtos salėje – Lewiso Carrollo „Alisa stebuklų šalyje“. Spektaklis vaikams nuo 8 m. Adaptacijos autorė ir režisierė Ewa Piotrowska. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

18 d., sekmadienį, 12 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Anderseno gatvė“. Vienos dalių spektaklis H. Ch. Anderseno biografijos ir pasakų motyvais. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

18 d., sekmadienį, 18 val. Rūtos salėje – „Plėškai“. Pagal Friedrichą von Schillerį. Antidekalogas (N-16). Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

18 d., sekmadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Juhan Smul „Svečiuose pas pulkininko našlę“. Vienos dalių anekdotas. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

20 d., antradienį, 18 val. 100-asis spektaklis! Ilgojoje salėje – Antonu Čechovo „Palata“. Vienos dalių spektaklis. Inszenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 60 Lt.

20 d., antradienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Anželikos Cholinos šokio teatro spektaklis „Ana Karenina“. Levo Tolstojaus romano motyvais. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilieta kainos – 50, 65, 70, 75, 100 Lt.

21 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Antonu Čechovo „Palata“. Vienos dalių spektaklis. Inszenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 60 Lt.

21 d., trečiadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Klai-pėdos dramos teatro dviejų dalių komedija: Neil Simon „Saugokite Florą“. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 20, 25, 30 Lt.

22 d., ketvirtadienį, 18 val. Rūtos salėje – Sofi Oksanen „Apsivalymas“. Vienos dalių drama. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

23 d., penktadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Danielio Daniso „Paskutinė Diuranų daina“. Išpažintis. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kaina – 30 Lt, moksleiviams ir studentams – 15 Lt.

24 d., šeštadienį, 15 val. Didžiojoje scenoje – Antano Škemos „Balta drobulė“. Drama. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kaina – 30, 40, 60 Lt.

24 d., šeštadienį, 19 val. Rūtos salėje – Danielio Daniso „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 30 Lt, moksleiviams ir studentams – 15 Lt.

25 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – trupės „Degam“ žaislų veiksmo trileris „Pupi Pipa Pipi“. Režisierė Eglė Mikulionytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

25 d., sekmadienį, 15 val. premjera! Rūtos salėje – Danielio Daniso „Gelbkime meilę“. Manifestacija. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

25 d., sekmadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – trupės „Degam“ autobiografinių improvizacijų spektaklis „Tetos“. Režisierius Juozas Javaitis. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 20, 25 Lt.

25 d., sekmadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – Keturakio „Amerika partyje“. Triju dalių komedija. Režisierius Valdas Lencevičius. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilieta kainos – 30, 40, 60 Lt.

28 d., trečiadienį, 18 val. Tavernos salėje – Tonino Guerros „Ketvirtoji kėdė“. Vienos dalių komedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilieta taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

15 d., ketvirtadienį, 25 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezā“. Pasimatymas po dvdešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilieta kainos – 28, 35 Lt.

16 d., penktadienį, 18 val. Carole Frechette „Žanas ir Beatričė“. Melo drama. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kainos – 16, 20 Lt.

17 d., šeštadienį, 18 val. Eženo Jonesko „Plikagalvė damininkė“. Vienos dalių absurdų komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

18 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Dieina ir naktis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

22 d., ketvirtadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirminės kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

23 d., penktadienį, 18 val. Konstantino Kostenko „Hitleris ir Hitleris“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

24 d., šeštadienį, 18 val. Dovilės Zelčiūtės „Kūno vartai“. Retroetiudai. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kainos – 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilieta taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

15 d., ketvirtadienį, 19 val. svečiuose – Kauno proceso teatras: tragikomedija „Laisvės dimensija“ (N-18). Režisierius E. Malevičius. Bilieta kaina – 20 Lt.

16 d., penktadienį, 18 val. Edwardo Albee „Silvija“ (N-18). Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

17 d., šeštadienį, 12 val. svečiuose – Alytaus miesto teatras: spektaklis vaikams ir panašiems į juos „Ambrozijus, Purkius ir...“ pagal Sigutę Ach. Režisierė Inesa Pilvelytė. Bilieta kaina – 12 Lt. 18 val. „Tūla, arba Esame okupuota šalis“ pagal Jurgio Kunčino romaną „Tūla“. Režisierė Loreta Liausaitė. Bilieta kaina – 20, 25 Lt.

18 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Sidabrinis fėjos šaukstelis“. Spektaklis vaikams. Režisierė A. Dilytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

18 d., sekmadienį, 24 d., šeštadienį, 18 val. „Belgrado trilogija“ („Su Naujaisiais metais, Ana!“) (N-18). Vienos dalių spektaklis pagal Biljanos Srblijanovič pjetę. Režisierius Darius Ramašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

21 d., trečiadienį, 28 d., trečiadienį, 19 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalias žvaigždės“. N-16. Režisierius Darius Ramašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

22 d., ketvirtadienį, 19 val. „Katytė P“ (N-18). Pagal Evas Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilieta taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

15 d., ketvirtadienį, 18 val. Lino Adomačio „Dulkiai spindesys“. Dviejų dalių šokio spektaklis. Choreografai ir libreto autorius Dainius Bervingis ir Gintaras Višockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

16 d., penktadienį, 18 val. Johano Strauso „Čigonų baronas“. Dviejų dalių operetė. Režisierius Gediminas Šeduikis, dirigentas Virgilijus Višockis, scenografas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choreografas Dainius Bervingis, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

17 d., šeštadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Grafaite Marica“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Alexey Stepaniuk (Rusija), dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografas David Avdysh (Rusija). Spektaklio trukmė – 3.10 val. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

18 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Grybų karas ir taika“. Dviejų veiksmų operėlė-parodija vaikams ir tėveliams. Režisierius Aidas Gimiotis, dirigentas Virgilijus Višockis, dailininkė Ramūnė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė – 1.35 val. Bilieta kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

18 d., sekmadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Monmar tro žibuko“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Virgilijus Višockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Agris Danilevičs (Latvija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

21 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brėmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas vaikams ir tėveliams. Režisierius Dmitrijus Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt. Skirta vyresnių klausytiui.

23 d., penktadienį, 18 val. Sai Kolmano „Mieloji Čariti“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Kęstutis Jakštės, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Aurelijus Liškauskas. Spektaklio trukmė – 3.30 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

24 d., šeštadienį, 18 val. Eltono Johno, Timo Rice „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauškaitės, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Javotskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 20, 30, 50, 60, 100 Lt.

25 d., sekmadienį, 18 val. Johanno Strausso „Šiksnosparnis“. Triju veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilius, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Janina Malinauskaitė. Spektaklio trukmė – 3.20 val. Bilieta kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

27 d., pirmadienį, 18 val. Valstybinio dainų ir šokių ansamblis „Lietuva“ dviejų dalių koncertinė programa. Bilieta kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

15 d., ketvirtadienį, 18 val. gyvo garso Ovidijaus Vyšniausko ir grupės koncertas. Bilieta kaina – 30, 40, 50 Lt.

16 d., penktadienį, 18 val. „Muzika iš kino filmų“. Kauno miesto simfoninių orkestras (vadovas Algimantas Treikauskas). Solistas Paulius Rudokas (fortepijonas). Dirigentas Jonas Janulevičius. Bilieta kainos – 15, 20, 25 Lt.

17 d., šeštadienį, 17 val. B. Britteno „Karo Requiem“, op. 66. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Lilija Gubaidulina (sopranas), Algirdas Janutas (tenoras), Tadas Girininkas (baritonas).

kas (bosas). Dirigentas Gintaras Rinkevičius. Bilietu kainos – 15, 20, 30 Lt.

20 d., antradieni, 18 val. koncertas „Nešk savo šviesą ir tikėk“, skirtas prof. Algirdo Budrio atsisveikinimui su „Trimitu“. Valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“ (vyr. dirigentas Ugnius Vaiginis). Solistai: profesorius Algirdas Budrys (klarnetas), Nacionalinės premijos laureatas Petras Vyšniauskas (saksofonas), respublikinių ir tarptautinių konkursų laureatas Vytautas Giedraitis (klarnetas). Dirigentas Ugnius Vaiginis. Koncertą ves Viktoras Gerulaitis. Bilietu kainos – 10, 15 Lt.

21 d., trečadien, 18 val. Mažojoje salėje – Kamerinės muzikos vakaras. Viktor Palej (obojus), Šarūnas Meškys (fortepijonas). Bilieto kaina – 10 Lt.

22 d., ketvirtadien, 18 val. „Su meile apie meilę“. Inga Jankauskaitė (vokalas), Aurelijus Globys (gitara). Bilietu kainos – 30, 40, 50 Lt.

23 d., penktadien, 18 val. Simfoninės muzikos vakaras. K. Bursteino Simfonija „Elixir“. Dainos balsui ir orkestro. Kauno miesto simfoninis orkestras (vadovas Algimantas Treikauskas). Solistė Rita Novikaitė (mecosopranas). Dirigentas Keith Burstein (Anglija). Bilietu kainos – 10, 15, 20 Lt.

24 d., šeštadien, 17 val. Mažojoje salėje – Kamerinės muzikos vakaras. Nicholas Jones (violončelė, Didžioji Britanija), Daiva Stulgytė (fortepijonas). Dalyvauja Girdutis Jakaitis (altas). Bilieto kaina – 10 Lt.

25 d., sekmadien, 18 val. Ieva Narkutė su grupe. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

27 d., antradien, 18 val. Kamerinės muzikos vakaras. Raimondas Butvila (smuikas), Zecharia Plavin (fortepijonas, Izraelis). Bilietu kainos – 10, 15 Lt.

28 d., trečadien, 18 val. „Išgirsk kitaip“. Virginija Unguraitė (fortepijonas), Arnas Mikalkėnas (fortepijonas), Aurimas K@ Vilkišius (elektronika). Programoje: M. Mursogskij „Parodos paveikslėliai“. Bilieto kaina – 10 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietai taip pat platina Tiketa.

16 d., penktadien, 12 val. „Ažuolo“ katalikiškoje vidurinėje mokykloje vyks konferencija „Palaimintojo Jurgio Matulaičio ir prelato Maironio asmenybių liudijimai XXI a. dvasiskai atgimstančiam žmogui“. Dalyvaus Arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, kun. Kęstutis Brilius, Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė, filosofas Krescencijus Stoškus, Lietuvai pagražinti draugijos pirmininkas Juozas Dingelis, Vaižganto muziejaus vedėjas Alfas Pakėnas. Dainuoti sakralinės muzikos choras (vadovė Nirolė Jautakienė).

19 d., pirmadien, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejus (Rotušės a. 13) kviečia į vakarą „Norai širdies begaliniai...“ iš ciklo „Maironio salonas“. Rusiškų ir lietuviškų romansus dainuos Klaipėdos muzikinio teatro solistas Mindaugas Gylys, akompanuoja Saulius Šiaučiulis, Maironio poeziją skaitys aktorės Vilija Grigaitytė ir Jūratė Onaitytė. Savo naujają eileraščių knygą „Artumų erčios“ pristatys kunigas Justas Jasėnas.

27 d., antradien, 17 val. rašytojo Vytauto Bubnio jubiliejinių kūrybos vakaras. Dalyvauja rašytoja, žurnalistė Elena Kurklietytė, aktorius Petras Venslovas, smuikininkė Kristina Katavičiūtė.

Kauno meno kūrėjų asociacija, jungianti miesto architektų, dailininkų, fotomenininkų, kompozitorų, rašytojų, teatralų, tautodailininkų ir žurnalistų organizacijas, rengia kūrybinio derliaus apžvalgą „Menopolis“ ir malonai kviečia dalyvauti: **15 d., ketvirtadien, 18 val.** su Tautodailininkų sajungos Kauno bendrijos ir Teatro sajungos Kauno filialo atstovais; **16 d., penktadien, 18 val.** su Kompozitorų sajungos Kauno skyriaus atstovais.

17 ir 18 d., šeštadien ir sekmadien, 16 val. Vytauto Didžiojo karų muziejaus sodelyje – varpų muzi-

kos koncertai. Skambės Liudviko van Bethoveno kūriniai. Kariliono skambins Gedrius Kuprevičius.

19 d., pirmadien, 18 val. braziliška muzika, pietų šalių dainos bei originalios kompozicijos. Dalyvaus braziliškojo Grammy laimėtojas gitaristas Daniel Marques (Brazilija), virtuoziskai saksofonu ir fleita grojantis Rodrigo Ursala (Brazilija) ir džiazo vokalistė Indré Jurgelevičiūtė (Lietuva). Bilieto kaina – 12 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“ nuolaidų kortelė – 8 Lt.

22 d., ketvirtadien, 18 val. unikalios estų trijulės „Free Tallinn Trio“ ir saksofonininko Liudo Mockūno džiazo koncertas. Dalyvaus: Anne-Liis Poll (vokalas), Anto Pett (fortepijonas), Jaak Sooäär (el. gitara ir elektronika), Liudas Mockūnas (saksofonas). Bilieto kaina – 12 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“ nuolaidų kortelė – 8 Lt.

24 ir 25 d., šeštadien ir sekmadien, 16 val. Vytauto Didžiojo karų muziejaus sodelyje – varpų muzikos koncertai. Skambės romantinės melodijos. Kariliono skambins Julius Vilnonis.

25 d., sekmadien, 17 val. sarsuela „Rečiausiai meilės istorija“ pagal Peterio Chirčo pjessės motyvus. Aktoriai – Eugenija Bendoriūtė ir Petras Venslovas, kompozitorius – Vidmantas Bartulis, scenografė – Audronė Paškonytė, vaizdo projekcijos autorius – Gintautas Velykis, režisierius – Viktoras Valašinas. Bilieto kaina – 20 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“ nuolaidų kortelė – 15 Lt.

15 d., ketvirtadien, 17 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g 2, IV a. fojė) pristatomą kilnojamąjį paroda „Įsikūrė prie Nemuno“, supažindinanti visuomenę su panemunės miestų ir miestelių istoriniu, kraštovaizdžio ir urbanistiniu paveldu. Ekspozicija veiks iki gruodžio 17 d.

23 d., penktadien, 16 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (322 kamb.) vyks Lietuvos kariuomenės karininko majoro Justino Juozo Mašioto knygos „Nuo Vaičiškių iki Augsburgo: karų metų atsiminimai“ pristatymas. Dalyvaus knygos sudarytojas prof. dr. Jonas Vaičenonis.

16 d., penktadien, 16 val. Juozo Tumo-Vaižganto muziejuje (Aleksoto g. 10-4) vyks Nacionalinio susitarimo „Kad Lietuva neišsilankštėti“ pasirašymo ceremonija. Dalyvaus iniciatorius filosofas Krescencijus Stoškus, visuomeninės organizacijos „Consilia academica“, Nevyriausybinių organizacijų „Vyrų krizų centras“, Lietuvai pagražinti draugija, „Šviesos kampelis“, Asociacijos pries tévų atstumimą, Nuteistųjų socialinio užimtumo centro atstovai.

15 d., ketvirtadien, 17 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. Žmuidzinavičiaus kūrių ir rinkinių muziejuje (V. Putvinskio g. 64) įvyks Arūno Vaitkūno (1956–2005) parodos „Piešiniai“ atidarymas, o 18.30 val. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27) bus atidaryta A. Vaitkūno paroda „Piešiniai ir fotografijos“ bei pristatomas katalogas „A. Vaitkūnai. Piešiniai“. Parodos veiks iki gruodžio 16 d.

15 d., ketvirtadien, 14.30 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus (A. ir P. Galaunų namuose, Vyduno al. 2) įvyks M. Petrauskio muzikos mokyklos mokinų kamerinės muzikos popietė „Muzikiniai dialogai“.

16 d., penktadien, 16 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Keramikos muziejuje (Rotušės a. 15, Kaunas) atidaroma dailininkės Sigito Grablaiuskaitytės stiklo paroda „Stiklo testas“. Paroda veiks iki gruodžio 16 d.

16 d., penktadien, 18 val. Ryšių istorijos muziejuje (Rotušės a. 19, Kaunas) – Medos Norbutaitės tapybos parodos atidarymas. Paroda veiks iki gruodžio 11 d.

15 d., ketvirtadien, 17 val. Kauno dailės galerijoje „Aukso pjūvis“ (Verslo lyderių centras (BLC), K. Donežiūno g. 62 / V. Putvinskio g. 53) atidaroma keramikės Jolantos Kvašytės personalinė paroda „Kinija – Azijos tigras“. Paroda veiks iki gruodžio 14 d.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujienų redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakučiūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė,

Romualdas Rakauskas,

Eugenija Žakienė,

Gediminas Jankauskas,

Gediminas Jankus,

Zenonas Baltrušis,

Lina Navickaitė.

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

SPAUDOS, RADIJO IR
TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ sąskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji sąskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė sąskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė sąskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt

Prenumerata priimama

visuose pašto skyriuose,

internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt

arba redakcijoje

32 Mozaika

Lapkričio 13 d. Lietuvos dailės muziejus žiūrovus sukvietė į Taikomosios dailės muziejų pasigrožėti seniausių mūsų laikus pasiekusiui molbertinės tapybos kūriniui Lietuvoje – ką tik baigtą restauruoti Lukiskių Dievo Motinos ikona (XV a. pab. – XVI a. pradžia).

LDM direktoriaus Romualdo Budrio, vadovaujančio Prano Gudyno restauravimo centro tarybai, teigimu, „ši ikona iki restauravimo laikyta vėliau sukurtu kūriniu. Pertapant ji daug kartų buvo pakeista, tad keilis šimtmiečius jos atvaizdas Vilniaus Šv. apaštalu Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje atrodė jau kitaip. Dabar, po penkerių metų tyrimų ir restauravimo, vėl galime pamatyti tikraji kūriniu vaizdą, nes atidengta pirminė, autentiška Lukiskių Dievo Motinos ikonos tapyba, nustatytą jos kilmė ir patikslintas ikonos sukūrimo laikas. Seniausiu dailės kūriniu Lietuvoje tituluojame Vilniaus katedroje esančią Jėzaus nukryžiavimo scenos freską (XIV a. pab. – XV a. pr.), o Lukiskių Dievo Motinos ikoną turime pagrindo laikyti seniausiu Lietuvoje esančiu istoriniu paveikslu.“

„Dievo Motinos ikoną iš „Maskvos karų“ atsivežė LDK artilerijos generolas, Lazdijų seniūnas Motiejus Korvinas Gosievskis“, – teigia menotyrininkė Tojana Račiūnaitė, – „po Motiejaus mirties jo sūnūs Vincentas Dumbliai dvare buvusį atvaizdą atidavė Seinų dominikonams. Vienuolai jau turėjo stebulkais garėjantį Marijos statulę, todėl ikoną 1684 m. dovanovo Vilniaus Šv. Pilypo ir Jokūbo dominikonų vienuolynui.“ Patekusi į katalikų bažnyčią, ikona tapo kultiniu atvaizdu. Jis sietas su vienuolyne vykusiais stebulkais. Ikona kabėjo prieš Didijį altorių itaisytoje nišeje, papuošta aptaisais ir votais. Atnaujinant atvaizdą atviros, aptaisais nepuoštos vietas būdavo pertapomos pagal vakarietiškos tapybos pavyzdžius, tad Lukiskių Dievo Motinos veidas kito.

Restauruojant nustatyta, kad Lukiskių Dievo Motinos ikona yra XV a. pabaigoje Rusijoje labai išplitusio Smolensko Hodegetrijos ikonografinio tipo. Kompozicija, piešinys, tapybos pobūdis ir technika leidžia ją sieti su XV a. pabaigos – XVI a. pradžios vidurio ir šiaurės Rusijoje žymiausia Maskvos, arba Dionisijsaus ir jo aplinkos mokykla, vadinančiuoju dionisiškuoju stiliumi.

Technologiniai tyrimai leido padaryti išvadą, jog senojo autentiška tapyba yra išlikusi. Restauravimo metu sluoksnis po sluoksnio buvo pašalinti visi užtaipmai ir atverta autentiška tapyba.

2008–2012 m. ikona restauruota Lietuvos dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centre. Pa-veikslą restauravo auksčiausios kategorijos tapybos restauratorė Janė Bilotienė.

Lapkričio 8 d. J. Vienožinskio menų fakulteto galerijoje, lapkričio 9 d. Kauno miesto muziejuje pri- statyta keturių stiklo menininkų – Artūro Rimkevičiaus, Sigitos Grablaiuskaitės, Valdos Verikaitės ir Audronės Andrulevičienės – kūrinių paroda „Keturi, ikvęti Bornholmo“.

Dailininkai į vieną draugiją susibūrė ne tik šioje parodoje, jie Lietuvos stiklą reprezentuoja ir Bornholmo meno muziejuje Gudhjemė bei parodų centre Hasleje veikiančioje didžiuleje Europos šiuolaikinio stiklo meno bienalėje „European Glass Context 2012“.

Stiklo dailininkas A. Rimkevičius, įgyvendindamas pastarųjų metų darbus marinistinė tema daugiausiai pasitelkdavo sluoksniuoti stiklo sulydymo techniką, kurią papildė ir kitais (pūtimo, liejimo, šalto apdirbimo) techniniais sprendimais. Neretai autorius stiklą derino su skirtingomis medžiagomis – metalu, medžiu, silikonu. Visos šios dermės sukūrė daug netikėtu prasmių bei įdomių asociacijų. Bornholmo parodoje eksponuotuose Artūro darbuose žiūrovą magiškai veikia skaidrios medžiagos spindesys ir jos optinė gelmė, nors apskritai menininko kūrinių spalvinis spektras itin saikingas, vibrnuojantis žalsvų tonų skaleje: žiūrovo nesistengiamą paveikti darbų ryškumu, įmantriu koloritu. Kaip sako autorius, „spalva, jo manymu, neturi nei šokiruoti, nei įkyrėti, jis neturi sugriauti žmogaus ir jo aplinkos harmonijos“. Siekdamas įvertinti pastarųjų metų menininko kūrybą, galime pripažinti, jog tai – racionalumo ir emocijos, tam tikros šmaikštumo dozės pusiausvyra grindžiamas menas. Ieškodamas formos dailininkas mėgsta pasitelkti keistumo ir taisyklingumo santykį. Jis teigia: „Juk apskritimas ir kvadratas, pasak Leonardo da Vinci, yra arti gamtos idealų, įkūnijančių visas gamtos formas ir taisykles. Taigi natūralu, jog mano darbams dažnai būdinga gana tikslai, geometrinė kūriniu forma, priemonių slovakišką ar skandinavišką minimalistinį stiklą.“

Dailininkė S. Grablaiuskaitė pastaraisiais metais kuria stiklo plokščių bei skulptūrų ciklus. Tai skulptūriniai draugu atvaizdai ženklu, kaukių, gėlių, angelų temomis, vyru ir moterų santykius gvildenančios stiklo reljefų serijos. Juose siekiama atspindėti plastikos bei technikų įvairovę, plėtoti grafinę bei skulptūrinę raišką. Priklasomai nuo poreikio stiklo kūriniuose išreikšti spalvą, formą ar liniją pasitelkiamos ir tam tikros technikos. Jeigu pabandytumėme S. Grablaiuskaitės kūryboje ieškoti meninių įtakų, jų taip pat rasume labai įvairių. Tarkime, plokštėse su ženklu siužetais galime pajusti senųjų istorinių epochų dvelksmą. Kituose plokščių cikluose skeležiasi gamtiškasis pasaulis, primenantis abstrakciją vaiždo viziją arba art nouveau krypties estetiką. Su ja Sigitos paveikslus sieja ir tai, kad mėgstamas ne tik skaidrus, bet ir nepermatomas stiklas, stebėtojui primenantis brangių akmenų tekstūras ar gamtiškojo pasaulio elementų struktūras. Stiklo plokštėse, kur regimi žmonių kaukių, tulpių motyvai, itin svarbi spalvingo stiklo raiška, tampanti pagrindine romantisko ar ekspresyvaus meninio vaizdo kūrėja. Pastaraisiais metais Sigitos sukurta skulptūriniai stiklo veidai yra ne kas kita kaip gyvų, realiai egzistuojančių dailininkų draugų bei kollegų portretai. Sustinge, įamžinti stiklo medžiagoje jie demonstruoja netikėtą veido mimiką, intriguoja ar

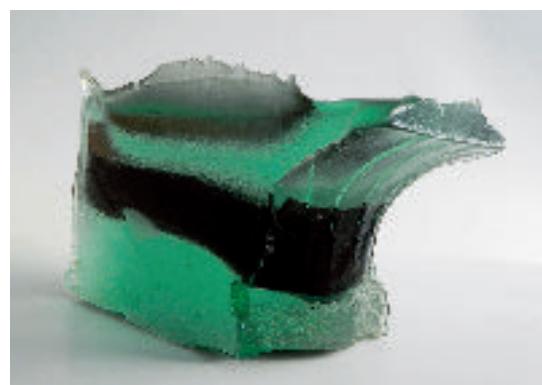
net atskleidžia tokius asmenybės bruožus, kurių šie nesitinkėjo turėti.

Jauniosios kartos dailininkė A. Andrulevičienė dar studijų metu pradėjo kurti socialinės tematikos darbus, kuriuose šilkografijos technika buvo vaizduojami socialiai paželdžiamos sluoksnio atstovai: paprasti kaimo žmonės, taurelės nevengiantys asmenys, varšai. Pastaraisiais metais jos stiklo plokštėse dažniausiai vyravo subtiliai perteikti paprasto (ar prarasto) žmogaus gyvenimo akimirkų vaizdiniai, gyvindenta „paribio žmogaus“ tematika. Su savo personažais menininkė iš tiesų bendravo daugelį metų, stebėjo, kaip juos keičia laikas. Todėl daugelis jos kūrinių ir siejosi su šiaisiai žmonėmis: taip tarsi norėjosi užbaigti bendrami, įamžinant juos stikle. Blunkančių fotografijų, trapaus piešinio, šilkografijos, skulptūrinio stiklo, vaizdo intarpų, metalo ar medžio karkaso deriniai Audronės kūriniuose atspindi ir ypač šiuolaikišką, postmodernistinę meno kūrinių raišką. Propaguojamasis sudėtingas plastinis darbų sprendimas, siekiama gilesnių prasmių. Dailininkės kūryboje ir toliau lieka aktualūs asmeninio gyvenimo patircių, savianalizės, žmogaus tapatybės paeškos klausimai, atsiskleidę ir jos nūdienos skulptūriuose bei ready-made principu įgyvendintuose kūriniuose (pavyzdžiui, darbe „Introspekcija“ matome išorinio ir vidinio žmogaus turinio sarkastišką palyginimą: lankytojas, išvydęs rentgeno nuotrauką stikle, turi galimybę žvilgtelėti į savo vidų tarsi į šalies).

V. Verikaitės stiklo darbai skirtingu siužetu, bet jai aktualiausia populiariosios kultūros, panaudotų daiktų perfrazavimo tematika. Šią temą autorė gyvindena ne tiek ironiškai, kiek romantiškai, nostalgiskai. Tarkime, tam tikrus popmeną atspindinčius įvaizdžius V. Verikaitė pasitelkia kaip įdomias ar „topines“ gyvenimo akimirkas menančius simbolius.

Taip pat ji nuosekliai domisi stiklo mozaikos technika. Dar studijuodama Dailės akademijoje diplominiam magistrantūros darbui menininkė sukūrė originalią optinę instaliaciją, kurios pagrindą sudarė mozaikinio ornamento vizualinė kaita. Efektingas ir kitas darbas – veidrodiniai „taikiniai“: kelios plokščios stiklo figūros su mozaikiniais raštais, išsirangiusiais ant kūnų ir ženklinančiais taikymosi į objektus sritis. Netradicinės mozaikos pavyzdžiai tapo ir stiklinis mozaikinis šulinio dangtis, naudojamas gatvių sanitariems šachtoms uždengti, bei monumentalus, stiklo gabalėliais papuoštas, „genetiškai modifikuotas“ kiaušinis, apkeliauves daugelį tarptautinių parodų. Menininkė kuria skulptūrines formas, instaliacijas, jos darbai tarsi grindžiami žaismingumo, vitališkumo, parados salumo kriterijais. Derindama mozaikos, sukepinimo, grafikos technikas, autorė panaudoja struktūriškumo, daugiaelementiškumo, šviesos atspindžių, skirtingu medžiagų bei formų, spalvų tarpusavio sąveikos efektus.

„Nemuno“ informacija

kaitės kūryboje ieškoti meninių įtakų, jų taip pat rasume labai įvairių. Tarkime, plokštėse su ženklu siužetais galime pajusti senųjų istorinių epochų dvelksmą. Kituose plokščių cikluose skeležiasi gamtiškasis pasaulis, primenantis abstrakciją vaiždo viziją arba art nouveau krypties estetiką. Su ja Sigitos paveikslus sieja ir tai, kad mėgstamas ne tik skaidrus, bet ir nepermatomas stiklas, stebėtojui primenantis brangių akmenų tekstūras ar gamtiškojo pasaulio elementų struktūras. Stiklo plokštėse, kur regimi žmonių kaukių, tulpių motyvai, itin svarbi spalvingo stiklo raiška, tampanti pagrindine romantisko ar ekspresyvaus meninio vaizdo kūrėja. Pastaraisiais metais Sigitos sukurta skulptūriniai stiklo veidai yra ne kas kita kaip gyvų, realiai egzistuojančių dailininkų draugų bei kollegų portretai. Sustinge, įamžinti stiklo medžiagoje jie demonstruoja netikėtą veido mimiką, intriguoja ar